

- restitat. *spoliatorum in 6.* Dum dicit non esse restituendum illum, cuius possessio-
nis restituit, debet ita explicari, vt procedat, quando sola allegatur possessio, secus si ea possessio coloretur, nam tunc interim conseruandus est in sua possessione: vt colligitur ex cap. cum persone §. fin. de privileg. in 6. & tradit Panor. cap. 1. 4. notab. vt lite pendente Decius cap. cum teneamur num. 4. de appellatio. consil. 103. nu. 1.
- 153 *Rota decisio 41. num. 11. in 2. parte nouissim.* Et quæ dicatur colorata possessio, siue coloratus titulus? explicat Peregrinus de fidei comm. art. 48. n. 31. & art. 55. n. 143. Gomez. regul. de trienal. quæst. 27.
- 154 Denique est aduertendum, quod nec prædictæ ratio videtur esse in se vera, quia in hoc articulo videtur standum regulæ cap. 1. §. si vero de milite vasallo qui contumax est, & defendit Bosius in Praxi tracta. de fisco, & eius privilegij an. 59. Andre de ysernia d. cap. 1. §. illud quoque num. 46. & ibi Aflicis nu. 46. de prohibet feud. alien. per Federicum cuius opinionem magis probat Menoch. c. conf. 2. nu. 176. ad finem. lib. 1. Peregrinus de iure fisci lib. 6. tit. 4. num. 13. & tracta. de fideicommiss. artic. 52. num. 140. & Aflicis lib. 1. c. fisci. rub. 24. num. 20. Auendan. lib. 1. de exequend. mādatis cap. 12. num. 15. & in his terminis defendit Mene. illustriū quæst. & c. 85. n. 5.
- 155 Neq. pro contraria parte facit c. ad decim. de restit. lib. 6. Quia loquitur, quando spoliatus aliquo tempore rem possedit: aliud igitur erit si lōgo tempore possedit: tunc enim restituetur vt ibi expresse tradit Ioan. Andre, & est ratio, quia possessio longo tempore continuata: etiam si ei aduersetur ius, tam longo tempore coloratur & tollitur offensatio, quæ ex prohibitione, & resistentia iuris resultabat vt tradit Innoc. cap. 2. de restitutione in integrum
- 156 *Pauor. cap. consultationibus n. 8. de iure patronatus.* Qui dicunt idem esse, si ex probabilibus causis quis possessionem acquisiuit, vnde interim manu teneri debet & conseruari in possessione sua colorata. & cum venissent de instit. & ibi notat Imola n. 11. Alex. cons. 210. n. 20. lib. 6. & notab. Rota videnda dec. 595. n. 4. in 1. p. nouissim.
- 158 Et ad huc poterit concedari opinio-

nes, vt prima opinio precedat, quādo possessio, cui ius restitit, aliquo tempore continuata est: secunda opinio procedat, quādo lōgo tēpore fuerit continuata tūc enim ex tēpore recipit rebus, & colorē, & vt ea spoliatus debeat restitui: iuxta regulā generalē. Et ita Panor. cap. si diligenti nu. 16 de prescriptio & c. cum ecclesia n. 49. ad finem de causa possessio & cap. in literis n. 26. de restit. spoliato & offerit magis receptū Balb. repet. l. Celsus n. 108. ad finem ff. de usucap. Pacian. de probatio. lib. 2. cap. 20. n. 53. Peregrinus de fidei commissis art. 52. n. 143. ad finem vnde interminis Aflicis cap. 1. §. illud quoque n. 55. de prohibet. feud. alienat per Federicum concludit, quod licet in feudis titulus non præsumatur, nisi spatio: 30. annorū c. 1. §. si quis per 30. si de sen do fuerit controuersia inter dominum, & agnatū, tamē spatio 10. annorū colorabitur possessio etiam contra ius, ita vt ea spoliatus veniat restituendus: & conserunt bene tradita per Ancarran. consil. 117. & Felin cap. sicut num. 31. de ra. indicata. & per Cassador. dec. S. n. 3. super regulis cæclariæ.

E iuxta hæc venit explicanda l. 8. tit. 15. lib. 4. ordinam. Dū disponit quod possessor per 40. annos, tuendus est in sua possessione, licet titulū nō ostendat, nam debet intelligi specialiter procedere, in exactionibus, & tributis, quas domini terrarium exigunt a subditis, & vassallis, nā cum magna præsumptio sit hoc casu, quod domini per vim, & metū ea tributa sunt consecuti, iuxta notata cap. quod latenter de reg iuris: vt hi tueantur in sua possessione, requiruntur 40. anni: vt aduertit Molina Societatis Iesu de iust. & iure disputatio. 74. col. pen. Extra enim hunc casum post lo 10. annos tuendus est in sua possessione iuxta supra tradita.

Et iuxta hæc congruenter quæritur. Vtrū iura regalia pertinentia ad Regē iure dignitatis, & præminentie regalis, de quibus, capitul. 1. quæ sint regalia, & ordinat. lib. 2. tit. 26. noue recopil. præscriptione acquiri possint? Et resoluendū est, omnia regalia acquiri posse præscriptione, saltē immemoriali c. super quibusdā §. præterea de verborū significat. Panor. consil. 62. col. pen. ad medium lib. 2. Alexand. consil.

confil. 6. num. 3. lib. 1. Felinas cap. cum no-
bis num. 2. de prescriptio lafon leg. de
quibus num. 45. ff. de legitis. & asserit re-
ceptum Boffius in Praxi tracta. de rega-
lijs num. 21. & tracta. de fisco, & eius pri-
uilegijs num. 58. Couarruias cap. posse-
fflor. 2. part. 5. 2. num. 8. vers. 13. species
Valascus de emphiteusi quæst. 8. nu. 46.
Azeved. leg. 1. tit. 15. lib. 4. Ordinan. n.
52. Peregrinus de iure fisci lib. 5. tit. 8. n.
14. Nam videmus, quod reservata princi-
pi in signum subiectionis, & supremæ po-
testatis, in alium per principem transferri
non possunt: iuxta regulam huius textus
& supra diximus: & tamen, regalia per
principem transferri possunt, si specialiter
de illis fiat mentio cap. 1. qua sunt regalia
l. 2. tit. 4. partita 5. & ibi Gregorius verb.
otorgadas Boer. decisio. 50. num. 13. in quo
causè legendus est Cabedus decis. 12. num.
2. in 2. parte. Quinimo sufficit in dona-
tione simpliciter ex primi, quod regalia
concedantur, & si expressim non enume-
rentur Bart. l. 1. nu. 11. C. de bonis vacanti-
bus lib. 10. Boffius tracta. de regalijs num.
23. Afflictijs in rub. qua sunt regalia n. 68.
Quod a fortiori procedet, si in donatio-
ne aliqua regalia exprimantur, addita
clausula generali, & quæcunque alia re-
galia (vt post Romanum tradit Afflicti. cap.
163 l. n. 33. de capitaneis, qui curiam vendidit
Palascus de emphiteusi quæst. 8. nu. 35. Ad-
dando tamen, quod in prædictis casibus
continebuntur quidem omnia regalia, ex-
ceptis his, quæ principi reservantur in sig-
nū dignitatis regalis, ita vt nulli alij com-
petant, de quibus agit Couarru. c. possessor.
2. parte 5. 2. vers. tertia. Hæc enim in ge-
nerali concessione nunquam videbuntur
inclusæ: quod translationem de offic. lega-
ti & ibi notat Panor. n. 1. Ripa l. obligatio-
ne generali nu. 1. ff. de pignoris Boffius
tracta. de regalijs nu. 29. Roman. confil. 42.
nu. 43. lib. 2. Gama decis. 31. nu. 5. Anton.
Rubeus confil. 50. nu. 6. Gregor. l. pen. tit. 15.
partit. 2. in glos. pen. Quæ tamen explica-
tio nimis generalis est, & reliquit nos in
incerto, cum omnia forè regalia, sint re-
servata principi in signum præminen-
tiæ regalis, ita vt nulli alij competant d.
cap. 1. qua sunt regalia.

Et idèo verior explicatio est, quod in
 generali concessione regaliū, veniant
 omnia regalia, præter illa, quæ rarissime
 per principem conceduntur: hæc enim in
 generali concessione non veniunt vt col-
 ligitur ex mente d. cap. quod translationem
 de offic. legati notat Bald. l. 2. n. 4. C. de per-
 dan. iudicijs: & interminis ita explicat
 Zazius tracta. feudorum 5. parte n. 6. Re-
 solvès, quod vbi cōceduntur regalia, inter
 prærandum est fuisse intellectū: de rega-
 lijs comanibus, quæ si frequenter solēt con-
 cedi, vt ius exigendi vectigalia iam im-
 posita: ius piscandi in flumine publico, an-
 garia, & per angaria, & similia. Sed non
 cōcebantur inclusa ea regalia, quæ prin-
 ceptis cum magna difficultate à se separat,
 & alijs concedit: vt cudere monetam, le-
 gitimare spurios, creare tabelliones, eri-
 gere vniuersitates, & similia: id quod etiā
 tradit Claudius in specula feudorum tit.
 de his qui feudum dare possunt col. 2. ad fi-
 nem, & sequenti. Inquiens quod quædā
 sunt iura regalia, quæ non competunt ni-
 si regibus, non recognoscentibus superio-
 rē: & nullis alijs: vt pote imponere noua
 vectigalia, erigere vniuersitates, vel cu-
 dere monetā, & creare tabelliones, quæ-
 dam verò sunt quæ recognoscentibus su-
 periozem competere solent: puta piscationes,
 ius exigendi vectigalia iam im-
 posita, & similia, prima quidem iura non
 censetur venire in generali concessione
 regaliū: inferēs quod si Dux sub audia
 fratrem suum comitem crearet: concedē-
 do ei omnia regalia, cum omni præmi-
 nentia, tamen is non poterit cudere mo-
 netam, neque legitimare spurios, neque
 creare tabelliones: quia hæc etiā illis,
 qui sunt de familia ducum, nunquam fue-
 runt concessa, tantum igitur regalia cō-
 munia habere videtur. vt supra dictum
 est, & subscribit Afflictijs in rub. num. 71.
 Quæ sunt regalia Anton. Rubeus confil.
 50. num. 11. Octavianus decis. Pedamont.
 101. numer. 12. Molina Societatis lesu
 de iustitia, & iure disputatio 75. c. lūn.
 10. Quod locum sibi vendicat: & si
 per verba vniuersalia concessio facta
 sit Corolus in consuetudin. Paris. §. 1.
 glos. 5. numer. 53. & numer. 55.

Et apud nos probat predicta lex Portuga-
lia lib. 2. tit. 27. §. 2. non recipilationes.

166

Ex quibus cauendum est a traditis per
Paulum Castrensem consil. 345. super pri-
mo col. final. lib. 2. Quod supra dicta pro-
cedunt, quando concessio facta sit ali-
cui dignitati temporali, nam si facta sit
dignitati perpetue vt pete comiti, vel
Duci, venient omnia regalia cuiuscunque
generis, per rationes, de quibus per eum.

Subscribit Felin. cap. cum nobis num. 6. de
prescriptis Iacobin. tractat. feudorum in
principio vers. dubitatur etiam nu. 4. De-
cius cap. pastoralis num. 2. ad finem de ap-
pellat. Gaspar Valascus l. imperium n. 228.

ff. de iurisd. omnium iudicum. Hoc enim
dictum aperte confunditur ex supra di-
ctis. & in specie in contrarium est decis.
Lucæ de pena leg. contr. col. 6. & sequenti.
C. de remilitari lib. 12. Latissimè proban-
tis si comiti concedantur regalia, non ta-
men ei videntur concessa ea regalia præ-
cipua, quæ solent in regia corona retine-
ri, subscribit Aflid. in rub. num. 7. quæ sūt
regalia Othman. decisio Pedamontan. tot
num. 12. quibus addendi sunt Claud. in spe-
culo feudorum tit. de his qui feudum dare
possunt col. 2. ad finem, & seqq. Aflid. lib. 1.
tit. constitut. rub. 45. num. 13. ad finem

167

post Felinum cap. quæ in ecclesiarum
num. 37. ad finem de constit. nam gene-
rale est, quod in generali concessione nō
videntur includi ea, quæ alias difficulter
concedi solent. Antonius de butreo consil.
19. num. 9. Soccin. leg. 1. num. 3. ad finem,
& ibi Iason. num. 21. ff. de legat. 1. Decius
consil. 128. col. 2. in principio, & consonat.
traditio Bald. cap. i. §. naturales in fine si de
seuō defuncti fuerit controuersia inter do-
minum, quod verba generalia concessio-
nis, non trahuntur ad ea, in quibus con-
cedendis, solet princeps se difficilem red-
dere: item, & iuxta prædicta venit ex-
plicandum dictum Lucæ de Pena leg. 1.
col. 7. ad finem C. de priuileg. scholarium
lib. 12.

168

Quod si princeps concedit Cas-
trum cum regalij, nunquam tamen tran-
seunt mēre regalia, vt est potestas condi-
di leges, creare magistratos, & tabellio-
nes, monerant cadere, & similia, quæ nō
possunt cadere in subditis, quinimo præ-

dicta iura quasi personæ regis hærentia
nequeunt a potestate regia separari sub-
scribit Paris de pteo tracta. fundatus tit.
de excessu Baronum numer. 13. pag. 118.
Boer decis. 50. nu. 12. Tertius autem præ-
dicti dixissent, quod licet principaliter
hæc princeps potuisset concedere, & val-
let, nunquā tamen in generali concessio-
ne prædictis iuribus videtur intellesse
per supra tradita.

Pariter etiam cauendum est a traditis
per Felin. cap. quæ in ecclesiarum numer.
33. de constitutis. Quod si rex concedat al-
teri Ducatum, cum clausula, quod
dux possit facere cuncta, quæ possit rex;
quod etiam supra dicta poterit facere, &
idem si ei concedat omnes vices suas: sō
la culminis imperialis autoritate refer-
uata, vt concludit Cagnol. l. imperium n.
157. Quod etiam tanquam receptū tra-
dit. Curtius Iunior consil. 61. nu. 9. & consil.
100. nu. 3. & prius alij quæ refert Anton.
Peregrin. de iure offi. lib. 1. tit. 2. nu. 76.
Hæc enim traditio etiam ex supra tradi-
tis aperte videtur conueniri, & quia ea tantū iu-
ra debent videri concessa, quæ conueni-
ri possunt Duci recognoscenti superiori.

Carol. in consuetud. Prisi. §. 1. gl. 5. n. 55. Gre-
gor. l. pen. tit. 15. part. 2. in gl. pen. & in
notab. casu tradit Anton. de Bureo consil. 50.
nu. 6. quibus adde Lucæ de Penal. l. col. 3. an-
te mediū C. de veterani lib. 12. tradente,
quod si princeps concedat castrum cum
omnibus, quæ ibi habet, ea tantū iura re-
galia debent videri concessa, quæ cadūt
in subditis, non autē ea, quæ tantū possunt
cadere in non recognoscente superiori,
quia indignū, & absurdū esset, hæc iura a
subditis possideri vt dicit idē Lucæ de Pe-
na l. 1. col. 2. post mediū C. iure repub. li.
11. & prosequitur Roland consil. 1. ad nu. 150
lib. 2. Cabed. dec. 40. n. 5. & 7. part. 2.

Vnde quantumcunque concessio fac-
ta sit sub amplissima forma, nunquā tamē
donatarius remanet solutus legibus, & sit
semper habet potestatem, sub principe,
& legibus. Bald. in rubric. numer. 11. ff. de
rerum diuisione Anton. Rubens consil. 59.
numer. 11. circa quod cante legendus est Ca-
bedus decis. 11. numer. 11. in 2. parte ac
ita nunquam inferiores recipiunt

cam

- eam plenitudine potestatis, quæ in principibus invenitur: Bald. l. 2. n. 39. C. de servitutibus. Decius ap. quæ in ecclesiasticis n. 44. ad finem de constit. post Felin. ibi n. 32.
- 172 In Italia autem consuetudine receptum est: quod Duces constituti vicarii imperii possunt omnia facere, quæ imperator: ut trahunt supra allegati pro prima opinione: resolvendum igitur est: prædicto somnia posse facere, quæ imperator: quando id generali consuetudine receptum est. Aragonensis cap. cū cōtingat de for. cōpet. ut in terminis tradidit Peregrinus de iure fisci lib. 2. tit. 2. n. 79. pag. 36. Vel etiam quod quis constituitur Rex per imperatorem, vel Papam: nam sub nomine regis, omnia videntur concessa, quæ cōpetunt regie maiestati: & si id non sit expressum Bald. c. 1. m. 8. quæ sunt regalia. Et ideo tacite ei videntur concessa, ne ab ipso appellari possit: iuxta regulam l. 1. §. 1. ff. quis ex quibus appellatur Felin. c. nō liceat n. 9. vers. & dicit de prescript. & alij relati per Peregrinū de iure fisci lib. 2. tit. 2. n. 53.
- 174 Ad complementum autem materiae, videndum est: quid iure Regni Portugaliæ constitutum sit, circa prescriptionem horum iurium regalium. & Palascus de emphyteusi quælibet. 8. n. 36. ad finem. existimat prædicto iure, iura regalia, neque prescriptione immemoriali præscribi posse allegat Ord. lib. 2. tit. 2. §. 53. iuncto §. 42. veteris impressionis, & hodie lib. 2. tit. 45. §. 34. iuncto §. 34. allegat etiam Ord. lib. 2. tit. 45. §. fin. Veteris impressionis, quæ hodie est lib. 2. tit. 2. §. fin. nona impressionis & hanc opinionem probat etiam Cabed. decisio. 65. n. 2. in parte 2. assertis senatum ita iudicasse, non semel, & idem reperit ibidem n. 7. & si idem in tractat. de iure patronat. regie coronæ cap. 8. n. 2. assertis ita semper fuisse iudicatum per antiquos senatores.
- 175 Sed hæc opinio non est vera: quia vi supra diximus leges Portugaliæ non facile solent recedere à receptis opinionibus iuris cūmunis: & in specie adduco Ordinationem lib. 3. tit. 27. §. fin. noua recapitulationis: ubi expresse dicitur, quod iura regalia in Portugalia (nō se possunt leuare, se

memorial) & quod addit (conforme a outros foros) alludit ad §. 1. eiusdem Ordinis. Vbi exprimitur quod per possessionem immemorialem, possunt acquiri iura regalia, & tributa, quia possessio immemorialis habetur loco titulari, & a ceteris que per a posse immemoriali leuaretur os ditos dereitos, se daria nouamente foral conforme aos lugares seus semelhanças, & comarcações: & ita dicitur dita Ordinação lib. 2. tit. 27. §. fin. que sōmente por estes dous modos se pôde vir cō em bargos aos foros feitos, ou que ao dião se fizere, & he vcl quod etiam in futurum possunt prætendi prædicta iura mediante possessione immemoriali.

176 Neque repugnat Ordinationes adductæ in contrarium, quia ad ordinationem lib. 2. tit. 45. §. 55. & 56. noua recapitulationis. Respondetur, procedere quando possessores, prædicta iura prætendunt, contra id quod in donatione Ordinationum: nam quoad hæc, possessio immemorialis videtur reprobata: sed quando non adest donatio, sed solum tempus immemoriale, procedit conclusio, quæ defendendum vel colligitur a parte ex ordinatione lib. 2. tit. 27. §. 1. Sed non inuenitur prohibitum, quod iura regalia non vfucapiantur tempore immemoriali, imò inuenitur permixtum ut dictum est: ergo cessat illius ordinationis constitutio: & eodem modo respondebitur ad ord. lib. 2. tit. 45. §. 34. Nam disponit quod magnates (si non possint leuare in suis terras mais foros, tributos, ou dereitos, dos q̄por suas doações ou sentenças foras outorgades) respondeatur enim quod procedit in tributis nouiter impositis, contra contenta in donationibus, hæc enim nullo tempore acquiri possunt, etiam tempore immemoriali. Ord. lib. 2. tit. 7. §. 3. Vbi exprimitur elegans ratio, & ideo Ord. lib. 2. tit. 27. §. 1. Requiritur quod ut prædicta iura (se leuem por posse immemorial) não aja foral, nem outra autentica scriptura, por que suados, standum esset scripturæ: & possessio immemoriali locus non esset.

178 Fateor tamen quod quædam sunt iura regalia, quæ indistincta non admittunt

prescriptionem immemoriam quæ requiritur in Ordinat. lib. 2. tit. 28. Sed extra illos casus: admittetur prescriptio saltem imperpetualis per scripta tradita. Item & iura similia expressa in donatione sine dubio prescriptione immemoriam hæc acquiri possunt Ord. lib. 2. tit. 27. §. 3.

179 Neque etiam obstat Ordinatio lib. 2. tit. 28. §. 7. Nouæ recopilationis, quia tamen probat tributa Ordinaria, & extraordinaria iura esse regalia, & ad principem pertinere: quod, & probat cap. 1. que sunt regalia, quod, & nos faciemus: sed contentum per priuatos prescribi posse tamen immemoriam cap. super quibusdam §. prater ea de verb. significat. cap. in fine de prescriptis in 6. & probat Ord. lib. 2. tit. 28. in principio nouæ recopilationis. per locum de speciali, & captabatur etiam sup. tradit.

180 Vnde à fortiori venit reiiciendum, id quod iudicari in regno Portugaliæ asserit Valsens de emphyteusi quæst. 9. nu. 27. quod in regijs patronatibus: nulla currit prescriptio: etiam immemorialis, & probat Cabedus decis. 65. num. 3. in 2. parte, & Latius tractatum de patronatibus Regiæ Coronæ cap. 7. à nu. 2. & 3. & cap. 34. nu. 3. Mater principaliter, quod patronatus Regiæ Coronæ censetur bona regalia, ordinatio lib. 2. tit. 35. §. 5. Noua recopilationis, & bona Regiæ Coronæ non prescribuntur, etiam tempore immemoriam

181 Ord. lib. 2. tit. 45. §. 55. & 56. Hæc enim opinio ex supra traditis a parte confunditur, nec obstat ratio contrariæ opinio- nis, quia primo responderi potest: quod ius patronatus Regiæ Coronæ, non obid amittit naturam suam: & ideo ecclesiasticum censetur, & cognitio illius pertinet ad iudicem ecclesiasticum Ord. lib. 2. tit. 1. §. 7. Ergo non est verum dicere, quod assumit naturam bonorum Regiæ Coronæ: neque repugnat Ord. lib. 2. tit. 35. noua recopil. quia non disponit per viam regulæ: patronatū regis coronæ fortiori naturam bonorum regaliū, sed tantum in casu particulari disponit, quod ius patronatus Regiæ Coronæ non diuidatur: inter filios, sed tantum in solidū pertineat ad filiū maiorem: quod alia autē retineat propriam naturam, faciunt quæ Gamma decis. 31. n. 3. & n. 4. ut dictū est. Patet

terā falsa præsupponitur, quod iura regalia in Portugaliā nō prescribantur etiam tempore immemoriam, quia contrariū esse verius supra ostendimus, & id eo illa sententia, cuius meminit Valsens supra citatus, in causa remissionis fuit reuocata, videtur Cabedus tracta. cap. 7. 3. vers. bene & c. nō est, & licet dicat propter alias rationes fuisse reuocata: satis nobis est, sententiā principalem fuisse reuocata ut omnes illius clausulæ tanq; accessoriæ, etiā videantur inefficaces, & in viles siue inualidæ iuxta traditionē gl. 1. si patrono verb. in Fabiana ff. si quid in fraudē patroni, & quæ cūmulat Roland. cons. 93. n. 13. lib. 1. Raim. cons. 151 n. 9. lib. 3. Ac ebid nō video rationē, cur in patronatu regiō, quod ius ecclesiasticū censetur Ord. lib. 2. tit. 1. §. 7. nō debeat prædicari decis. cap. consultationibus de iure patronatus quicquid controuertat Cab. tra. de iure regio d. c. s. a. n. 10. Ea ratione quia prædicta eōra ius patronatus regiū nō videtur possidere, contrariū enim colligitur ex de crimina Papæ c. cōtingit n. 13. de dolo & cōtumacia & ex his quæ sup. tractauimus circa intellectum c. ad decimas de restit. spoliat. lib. 6.

185 Ut autē nihil in tactū remaneat vlt. ex isto textu veris (vel nimis) qua oportuerat colligendū est, quod publicæ functiones, nō solū prescriptione in totum tolli, nō possunt: sed neq; prescriptione possunt minui, quāuis diu minus solutū sit quā deberetur extollit Iason cons. 208. post princip. lib. 2. Sed aduersus hanc conclusionem illud vrgere videtur quod licet quid per præter, in totū tolli nō possit, tamē potest minui quoad quāritatē, quæ solui debeat & olim causā de censib. & ibi notat Panor. in fine. tradit Roman. cons. 198. n. 2. Vnde videmus, quod licet procuratio, quæ debetur ratione visitationis, prætori pti in totū tolli nō possit: cū. ex officij de prescriptio c. cū in instantia in principio de censib. tamē consuetudine induci potest, ut restringatur ad certā quāritatē præstādā ut probat Anton. c. cū ex officij n. 16. & licet Panor. ibi nu. 13. contrariū teneat: tamen opinio Anton. verior, & receptor est. ut ibi ostēdit Fel. n. 16. allegans quādā extraneā gentē Bened. de i. 12. in qua ita expresse

- 16 Si in una villa idem operari quod dicitur
ob appellationem. Ol. autem quod dicitur
17 Actio seruiana. Et quasi sequatur. Et
20 Si in una villa idem operari quod dicitur
18 In una villa idem operari quod dicitur
19 Si in una villa idem operari quod dicitur
20 Si in una villa idem operari quod dicitur
21 Si in una villa idem operari quod dicitur
22 Si in una villa idem operari quod dicitur
23 Si in una villa idem operari quod dicitur
24 Si in una villa idem operari quod dicitur
25 Si in una villa idem operari quod dicitur
26 Si in una villa idem operari quod dicitur
27 Si in una villa idem operari quod dicitur

- 19 Si in una villa idem operari quod dicitur
20 Si in una villa idem operari quod dicitur
21 Si in una villa idem operari quod dicitur
22 Si in una villa idem operari quod dicitur
23 Si in una villa idem operari quod dicitur
24 Si in una villa idem operari quod dicitur
25 Si in una villa idem operari quod dicitur
26 Si in una villa idem operari quod dicitur
27 Si in una villa idem operari quod dicitur
28 Si in una villa idem operari quod dicitur
29 Si in una villa idem operari quod dicitur
30 Si in una villa idem operari quod dicitur
31 Si in una villa idem operari quod dicitur
32 Si in una villa idem operari quod dicitur
33 Si in una villa idem operari quod dicitur
34 Si in una villa idem operari quod dicitur
35 Si in una villa idem operari quod dicitur
36 Si in una villa idem operari quod dicitur
37 Si in una villa idem operari quod dicitur
38 Si in una villa idem operari quod dicitur
39 Si in una villa idem operari quod dicitur
40 Si in una villa idem operari quod dicitur
41 Si in una villa idem operari quod dicitur
42 Si in una villa idem operari quod dicitur
43 Si in una villa idem operari quod dicitur
44 Si in una villa idem operari quod dicitur
45 Si in una villa idem operari quod dicitur

- 45 Respondet ad leg. sicut supra eod. in contrarium adducta.
- 47 Si pars in iudicio sit praesens per solum libellum oblatum iudici interruptitur praescriptio.
- 48 Executor non potest citare aliquem nisi ei committatur per iudicem ad instantiam partis.
- 49 Si iudex in principio offerat executori generale potestas et erandi solus executori ad instantiam partis poterit facere praed. citationem.
- 50 Creditor cui secundo loco eadem res hypothecata fuit per debitorem non potest praescribere hypothecariam adversus primum nisi per spatium 40. annorum.
- 51 Proponit difficultatem contra proximam resolutionem cui tamen respondet.
- 52 Secundus creditor possidens rem hypothecaram non possidet eam nomine proprio nec ad utilitatem suam, sed ad utilitatem debitoris.
- 53 Secundus creditor licet simpliciter non possidet tamen videtur possidere quatenus necessarium est ad confirmationem hypothecae sibi factae.
- 54 Creditor cui res hypothecatur sustinet imaginem debitoris. & illius nomine videtur possidere naturaliter, & civiliter, non tamen tanquam dominus tantquam rem suam sed alienam.
- 55 Creditor cui res hypothecatur quoad omnes effectus respecientes rei dominium censetur nomine debitoris possidere.
- 56 Resolvit in 2. creditore necessariam esse praescriptionem 40. annorum, ut res hypothecata praescribi possit.
- 57 Mortuo debitore creditor secundo praescribit ius hypothecae spatio 30. annorum.
- 58 Mouet contra hanc conclusionem difficultatem. & refert ad eam duas responsiones.
- 59 Secundam responsionem approbat, & ostendit conclusionem procedere etiam si vivat haeres debitoris defuncti.
- 60 Quasi possessio quam is debitor in vita videbatur habere eius morte extinguitur, & necessarium est quod haeres de novo maneat illam vel quod Creditor declaret se eius nomine possidere.
- 61 Secundus creditor si mortuo debitore velit inchoare praescriptionem praescribet 30. annis si vero velit vii eo tempore quoad contritum debitor praescribit 40. annorum exitu necessarium.
- 62 Secundus creditor potest offerre primo Creditori debitum, & eius loco succedere quoad praestationem sed si primus velit defendere procedet distinctio de qua supra.
- 63 Primus creditor non tenetur precise recipere oblationem sed potest replicare quod vult solvere debitum quod sibi offererebat secundus creditor, & sic hypothecam secum retineat.
- 64 Ius offerendi non praescribitur nisi spatio 30. vel 40. annorum.
- 65 Opponit contra proximam conclusionem d. leg. in bello g. si quis seruum ff. de captivis cui respondet. & de intellectu illius rex agit.
- 66 Primum secundam responsionem ad diffinitum magis ex mente illius.
- 67 Examinat utrum ius quod debitori competit ad redimendum pignus spatio 30. annorum praescribatur ita ut offerens debitum non possit in rem hypothecalam recipere post 30. annos.
- 68 Refert iura & doctores qui partem affirmant quod non sequitur.
- 69 Adducit contrariam opinionem in qua quod in praedictis terminis ius offerendi debiti, & recuperandi rem hypothecaram competens debitori nullo tempore tolli aut praescribi possit.
- 70 Ius offerendi est sequella actionis competitur scilicet pignoratitia qua incipit oriri post satisfactionem cui praescribi non potest.
- 71 Praescriptio tollit iam formatum, & non formandum.
- 72 Priorem opinionem num. 68. amplectitur ut magis communem, & ad argumeta contraria respondet.
- 73 Oblatio facienda per debitorem non est sequella actionis pignoratitia imo est necessarium antecedens ut pignoratitia oriatur.
- 74 Ius quando competit de presenti quod sit necessarium antecedens ut quid futurum in iudicium deducibile oriatur

istud pambulum prescriptione tollitur & consequenter ius quod ex eo ori-
ri poterat.

75. Respondet ad secundū & ostendit ius offerendi debitum non compere debitoris sub aliqua conditione sed de presentia.

76. Conditione impleta immediate ius non requiritur sed tollitur obicaculum, & incipit pendere à voluntate implentis conditionem.

77. Respondet ad legē 2. ff. de via publica pro contraria opinione allegata.

78. Facultas aliquid faciendo, dicitur sonare in factū quādo non dirigitur ad aliquod ius acquirendum de nouo sed tantum pertinet ad conseruationem iuris quesiti, & hac facultas tempore non praescribitur.

79. Facultas faciendo dicitur sonare in ius, quando dirigitur ad acquirendum aliquod ius de nouo deducibile in iudicio, & hac facultas tanquam iuris prescriptione tolli potest.

80. Facultas imponendi gabellas tollitur prescriptione.

81. Reijcit concordias ad dictas opiniones.

82. Paupertas non excusat debitorem à mora.

83. Pacto de retro vendendo praescribitur

spatio 30. annorum. In talibus autem
84. Insolubens actioni iam certa praescrip-
tione tollitur.

85. Dominium pignoris creditor non praescribet, licet ius offendi praescribatur, & debitor rem hypothecam per rei vendi-
dicationem repetere potest.

86. Tradit, modum de quo in iudicio super hac actione agi, & trahari potest.

87. Tradit alium modum procedendi in hoc casu, & primum reijcit.

88. Pignorataves, non censetur praescripta per creditorem quoad dominium tamen per 30. annos apud eam remanebit ex quadam actione in solutum.

89. Ius offerendi nunquam censetur praescriptum si hypothecam possideat debitor, vel etiam secundus creditor ita ut ope exceptionis se tueri possit.

90. Ius offerendi nunquam praescribetur si in hypotheca expressum sit pactum legis comisorio.

91. Reprobatur proximam conclusionem.

92. Praescriptio nulla praesendi potest ratione contractus usurarii.

93. Iure canonico attento propter malam fidem praescribentis, ius offerendi nunquam censetur sublatum sed contrarium verius esse ostenditur in d. leg. sicut.

Finis huius sumarij leg. cum notissimū VII. in princip.

INTERPRETATIO

LEG. CVM NOTISSIMI SEP-

timæ in principio. Cod. de præscriptione tri-
ginta annorum.

Actenus tractatū est, de præ-
scriptione actionum persona-
lium, in hac autem lege, inci-
pit tractari de præscriptione
actionis hypothecaræ, quæ re-

- 1 alis censetur, *leg. pignoris persecutio. C. de pignoribus*: Et ideo dabitur contra quem-
cunque res hypothecatas possidentem, le-
si de eo §. final. ff. ad exhibendum, &
quavis Bart. leg. 1. num. 1. ad medium
C. de precario, & Saluian. interdicto ex-
istimet, directam actionem hypotheca-
riam, non dari aduersus tertium posses-
sorem, sed tantum aduersus venditorem, &
illum sequatur, & defendat, *Iason §. item seruiana numer. 101. Instit. de action. & Rota decisio. 264. num. 5. in 1. parte no-*
2 *nisi marum tamen verius est, directam hypo-*
thecariam competere, aduersus ter tios pos-
sessores: iuxta naturam realem actionū,
quod probat, §. item seruiana, & ibi cla-
rius Theophil. instit. de actio. & de leg. pignoris persecutio C. de pignorib. & probat or-
dinatio portugal. lib. 4. tit. 33. & hodie
3 *lib. 4. tit. 3. noua recopilationis, & cap. ex*
literis de pignoribus, Et asserit receptissi-
imum, Bellonū d. §. item seruiana num. 57
ex quo venit explicandus textus leg. vni-
ca C. de precario, & saluiano interdicto:
tum probare videtur, quod Saluianum
interdictum non datur, nisi aduersus de-
bitorem, & non aduersus tertios posses-
sores, quauis vtiles, Hypothecaria aduer-
sus eos datur: qui est communis intellectus
Doctarū ibi, & tradit Menoch. de adips. ed.
possessio. 3. remedio. num. 22. & Fernan-
dus Mendoca lib. 2. disputat. cap. 4. num.
4 *26. ad finem. Quæ tamen explicatio non*
est vera, quia saluianum interdictum da-
ri contra tertium possessorem, sentit cla-
re, leg. 1. in princip. & §. 1. ff. de Saluian.

interdicto. & expressit Theophilus §. altera
ad finem Instit. de interdict. Verius ergo di-
cendum est, in eo textu, eam constitui
differentiam, quod interdictum Saluianū
tantum datur pro bonis conductoris, quæ
tacite censentur hypothecata, non autem
aduersus debitores ex alia causa: vt & es-
se magis receptum offendit, Sarminio. de
redditibus ecclesiasticis lib. 3. cap. 2. num.
18. & Menoch. de adipiscend. possessio. 3.
remedio num. 23. neque repugnant verba d.
l. 1. C. de precario, ibi (aduersus colorum
debitorem) quia pro eodem ibi ponun-
tur, vt exponit, gloss. ibi verb. debitorem
quam probat Salicet in 3. oppositione &
defendit Menoch. d. 3. remedio numer.
20. ad finem, & seqq. subdit igitur textus
d. leg. 1. C. de precario aduersus debito-
rem. Ex alia causa, agendum esse seruia-
nam directa siue vtile, quæ ad similitudinē
seruianæ directe datur.

5 Ex qua differentia, duo colligenda sūt
notabilia in hac materia: primum quod
saluianum interdictum etiam vtile, non
aduersus debitores, ex alia causa quam lo-
cationis: aliās inepta redderetur differen-
tia, quæ ibi constituitur inter saluianum
interdictum, & inter seruianam actionem
quod non satis aduertit, *Cuias. in annota-*
tionibus ad Paulum iure consult. lib. 5. re-
ceptarum sententiarum capitul. 6. §. final
ad finem & lib. 5. obseruat. capitul. 24.
post princip. Et aperte corrui magis com-
6 *munis opinio, quæ habet quod licet di-*
rectum interdictum Saluianum, non de-
tur aduersus debitores ex alia causa, neq;
aduersus tertios possessores ab eo causam
habentes: tamen dabitur vtile illud: in-
terdictum, aduersus prædictos, Bart. leg.
1. num. 2. ff. de Saluian. interdicto, &
idem leg. 1. quasi, 1. C. de precar. & sal-
uian. d. l. 1. ad finem, & ibi Menoch. d. 3. remedio

- niam. interdict. Angelus Aretin. §. item seruiana num. 9. *inst. de action. Alex. cō. fil. 185. num. 4. lib. 6. Negussantius de pignoribus 1. memb. 8. partis num. 6. & 3. membra eiusdem 8. partis num. 19.* Nam hæc opinio ex supra traditis confunditur:
- 7 nam cum omnia interdicta sint personalia, & in re scripta: quatenus interdictum saluianum est, in rem scriptum, dabitur cōtra quencunque possessorem, sed quatenus personale est, non recipiet extensionem.
- 8 Secundo colligendum est, quod seruiana actio licet prodita sit, pro rebus coloniativæ hypothecata: d. §. item seruiana *inst. de actio. tamen cum ex se mere realis sit, recipiet extensionem, ut utilis datur aduersus debitores ex alia causa & aduersus eos, qui ab eis causam habent ut clare probat, d. leg. 1. in fine C. de precario, quæ non debet intelligi de actione quasi seruiana, sed potius de utili seruiana, quæ idem operetur quod directa, leg. ante pen. ff. de negoc. gestis in quo tandem se firmat, glos. fin. d. leg. 1. C. de precario.* & in his terminis admitti potest opinio Orthomani §. item seruiana institut. de actionib. quod actio seruiana fuit inuenta à prætoribus: sed utilis actio seruiana, à iure consultis, quanvis quasi seruiana sine dubio fuit etiam inuenta à prætoribus ut clare exprimit, d. §. item seruiana. & aduertit Fernandus Mendocça lib. 2. disputat. cap. 4 num. 25. ante finem, & ex his aperte colliges, quæ differentia sit inter seruianam actionem, & inter saluianum, interdictum quibus adde aliam, quam ponit, Paul. Ca. Brensi. leg. rem alienam num. 9. ad finem ff. de pignoribus actio.
- 12 His ita explicatis de veniendo ad peculiarem materiam huius textus, tres in ea sunt casus distinguendi primus est: quando res hypothecata, venditur per debitorem alteri, qui eam possidet, cum titulo, & bona fide: secundus est: quando alienatur. in eum qui sciebat eam esse hypothecatam: & sic respectu hypothecæ emptor habebat malam fidem: tertius casus est: quando debitor vel eius hæres rem hypothecatam possident longissimo tempore, nec creditor aduersus eos usus est
- 14

hypothecaria actione, & ita hos tres casus distinguit, glos. 2. hic & probat Bald. consil. 253. illustris num. 3. lib. 1. Cuman. consil. 147. num. 1. Panor. consil. 14. nu. 2. lib. 1. Iason §. item seruiana. nu. 122. *inst. de actionib. Balb. de prescriptio 4. p. 4. principalis quest. 3. numer. 1. Sarmien 10 lib. 2. selectur cap. 9. num. 1.*

- 15 Primo autem casu certum est, actione hypothecariam tanquam realem præscribi, decem annis inter præsentibus & 20. inter absentes, leg. 1. & 2. Cod. Si aduersus cred. prescriptio longi temporis notat Panor. consil. 22. num. 1. lib. 2. Ripa in rub. num. 14. ff. de pignoribus Tirag. de prescriptio. §. 1. glosa 8. num. 1. Balb. de prescriptio 4. parte 4. principalis quest. 3. nu. 1. & de ea noue agit Sarmiento selectarum lib. 2. cap. 9. num. 5. & probat leg. 27. tit. 29. partit. 3. & leg. 39. tit. 13. partit. 5. De quo casu & conclusione late egimus l. sicut supra eo.

- 16 In secundo autem casu, conclusio fit: quod emptor malæ fidei, qui habuit notitiam rei hypothecatæ: nihil minus præscribet hypothecam spatio 30. annorum, iuxta regulam legis sicut supra eo, & probatis textus in principio & leg. 27. tit. 29. partit. 3. & leg. 39. tit. 13. partit. 5. quod tamen hodie non procedet attendita dispositione iuris canonici, neque enim possessor. malæ fidei, vlllo tempore præscribet, cap. fin. de prescriptio, & ita Sali. cet. leg. sicut num. 3. supra eo. Cumanus l. siquis fundum num. 1. ff. acquirend. posse. sio. Bald. consil. 4. factum tale est num. 4. lib. 3. Balb. de prescriptio 4. parte 4. principal. quest. 3. à num. 2. Negussant. de pignorib. 2. membro 6. partis num. 1. ad finem Cenarrunnias resolutio. lib. 1. cap. 9. num. 5. Addendo tamen: quod si habeat bonam fidem, Sine titulo, etiam hodie præscribet 30. annis, leg. si quis emptiois §. 1. infra eo. tradit Paul. consil. 70. in fine lib. 2. Aymon consil. 148. num. 6. Ripa in rub. num. 14. ff. de pignoribus. Imo sufficiet quod sit in illo medio, quod datur inter bonam, & malam fidem: nam & hæc sufficiet etiam hodie, ut præscribatur 30. annis.

Vt diximus in rub. supra eo. & ad huc modum

modum debet declarari ordinatio portugalix, lib. 4. tit. 33. §. 1. & hodie lib. 4. tit. 3. §. 1. noua recopilationis.

- 18 Neque est ommittendum in hoc articulo, dictum Cuman. leg. si quis fundum n. 1. ff. de acq. possell. quod si debitor generaliter hypothecauit bona sua, & vnā rem ex illis vendidit: emptor sciens eam esse generaliter hypothecam, præscribet: quia iuste videtur eā re possidere iuxta dispositionē l. 2. C. de pignori. facit l. & generaliter ff. de noxalibus.

Sed reiicienda est hæc traditio, quā in pugnat, gl. fin. d. l. si quis fundū comuniter recepta ut ibi asserit Claud. in fine Balb. de præscript. 2. p. 3. principal. §. 4. n. 3. qui tamen opiniones concordat.

- 20 Neque obstat ratio Cuman: quia licet quis iuste possideat, tamen propter solam scientiā iuris alieni, præscribere nō potest Bal. l. neg; creditores n. 2. C. de pignori. actio.

- 21 In tertio autem casu concludendum est debitorem vel eius heredem secundā anti quas leges, nullo tēpore potuisse præscribere aduersus ius hypothecæ: sed iustiniā nus noue constituit, vt & hi spatio 40. annorum præscriberent ius hypothecæ: vt clarē prebat istextus in principio inactō gl. 1. concordat leg. 27. tit. 29. partit. 3. & l. 39. tit. 13. p. 5. & est ratio: quia vt inquit, Bald. consil. 319. queritur in fine li. 1. terminus 40. annorum, est terminus omnium actionum, qui præteriri non potest, quia est terminus vitæ, & mortis, eandem actionem.

- 22 Aduersus tamen hunc tertium casum, tres videntur vrgere difficultates. primo quod non fuit necessaria hæc noua constitutio iustiniāni: quia id, quod ipse disposuit, satis videtur inclusum in regula generali, l. omnes supra. 20. secunda est, quia istextus §. 1. præsupponit debitore & eius heredem præscribere, debitum personale, spatio 30. annorum, hypothecariā autem non præscribere nisi spatio 40. annorum: & tamē maius tēpus videtur necessarium ad præscribendā actionē personalem: quā ad præscribendā hypothecariam: vt colligitur ex l. si cui sup. eo. ad iuncta l. 1. C. si aduersus creditore præscriptio. ter-

tio quia debitor, qui res hypothecas pos fider, videtur esse possessor malæ fidei: ergo nullo tempore potest præscribere, cap. final de præscriptio, ergo neq; eius hæres, l. cū hæres ff. de diuersis & temporalib. præscript.

- 23 Sed defendendo conclusionem, ad 1. difficultatē respondetur, cōstare ex principio huius textus, quod etiam post constitutionē, leg. omnes sup. eo. semper fuit intellectū: quod debitor vel eius hæres, hypothecaria nullo tempore possent præscribere, & ideo iustiniānus noue eam reduxit ad spatium 40. annorū: sed forsità quæret quis, quam ob rē fuerit intellectū hanc prescriptionē non includi sub dispositione, l. omnes sup. eo. cui quæstioni respondetur: hypothecam ideo fieri, vt per personaliē actionem, l. plus cautionis ff. de regulis iuris, furti in st. de obligatio. que ex delicto nascuntur, de mente igitur partiū fuisse videtur, vt etiā si sublata esset actio personalis: tamē ad huc esset cautum creditori per hypothecā, vnde vt huic menti partium satisficeret, intellectum est per antiquos, voluisse debitorem, vt hypotheca perpetuo duraret, & hac ratione intellexerunt hypothecarium hoc casu, nullo tempore præscribi posse, leg. quod si nolit §. si quid ita ff. de adilitio editio. Vnde colligitur, quod ante hanc nouam constitutionem iustiniāni: iure cons pro constanti habuerunt valere conuentionem expressam aut tacitam partium, quod nulla precederet præscriptio: quæ fuit opinio Dini, leg. nemo potest ff. de leg. 1. quam asserit receptum, Bald. ibi col. 2. post med. & ante Bart. cū omnes approbarent ut ibi asserit Ripanum. 105. in fine. & receptam asserit Cassaneus consil. 11. n. 46. & Gutierrez, d. leg. nemo potest numer. 470. Dicit hanc opinionē dini attentō numero Doctorū videri esse magis communem nihilominus iustiniānus prædictam conuentionem restrictit ad 40. annos, quasi tacite approbans opinionem Bart. d. leg. nemo potest num. 20. qui contra Dinum tenuit, non posse fieri per hominis conuentionem, vt nulla cur rat præscriptio: nā cū præscriptio bono publi-

publico, fuerit introducta, *leg. 1. ff. de usucap. locum habet regula leg. ins publi. cum ff. de pactis quod hodie esse magis receptum. aserit Iason ibi. 1. lectura numer. 80. & 2. lect. numer. 111. Parisius consil. 92. numer. 45. libr. 3. & alij quos refert. Antonius Gabriel. lib. 5. communium tit. de prescriptio. conclusio. 6. numer. 10. Ut rimen pactum tacitum vel expressum, a liquid operetur, necessarij erunt quadraginta anni: & ita poterunt concordari opiniones vt conventionione hominum non possit tolli prescriptio, possit tamen eius tempus prorogari.*

Non obstat secunda difficultas, quia reiecta responsione, scilicet hic numer. 4. fulgos. numer. 2. Ego respondeo, quod cum hypothecaria inducatur vt magis eorum sit creditor: *leg. plus cautio- nis ff. de regulis iuris*, tunc videtur cautum, vt respectu debitoris, plus duraret hypothecaria, quam actio personalis: interminis *Paul. leg. eos numer. 2. Cod. de usuris Rota decisio 264. numer. 3. in 1. parte nouissimarum*. Et ideo diuersum est, quando tertij, cum quibus nihil conuenientum est, prescribunt, nam cessante ratione de qua supra facilius hypotheca prescribetur, *leg. 1. Cod. si aduersus creditorem prescriptio*. Iuxta quæ venit resoluenda ea Doctorum dubitatio.

Quare dominium rei mobilis vsu capiatur trienio? in principio infit de vsucap. & non sic hypotheca insus rei mobilis, *leg. iusto §. non mutat ff. de vsucapio. leg. vsucapio Cod. de pigno*, circa rationem differentie insistit, glosa *leg. t. §. cum prædium ff. de pignorib. & glosa d. l. vsucap. to. C. de vsucapio. Sarmeto felle. libr. 2. cap. 9. nu. 4.* Sed nulla est concludens: & ideo, *Bart. d. §. cum prædium numer. 2. in fine*, dicit esse recurrendum, ad *leg. non omnium ff. de legibus*, subscribit *Negusantius de pignorib. 2. membr. 6. partis. n. 15.*

Sed expressè dicendum est quod cum hypotheca contrahatur, vt magis eorum esset creditor, merito plus durat hypotheca quæ, cum dominio rei nihil commune habet: *d. §. non mutat.*

Item & iuxta prædicta, venit com-

ponenda controuersia Doctorum Hispanorum circa intellectum, *leg. 1. anni 63. quæ hodie est leg. 6. titul. 15. libr. 4. ordinamenti*, dum disponit, quod actio personalis tollatur spatio 20. annorum, sed si ei sit coniuncta hypotheca, tunc, non prescribetur nisi spatio triginta annorum: nam *Pallac. & Cassillo ad finem. d. leg. 63. anni*, dicunt per eam legem, corrigi nostrum textum, vt licet per illum sint necessarij quadraginta anni, ad prescriptionem hypothecariæ: tamen in eo regno sufficienter triginta anni, subscribit Ieonius responsio 50. in fine, & Molina Societatis Iesu disputatio 69. colum. penult. ad finem. Quod tamen non videtur tutum, quia lex illa principaliter agit de prescribendo debito personali, disponens, quod licet ipsum per se consideratum, prescribatur iure Castellæ 20. annis: tamen si corroboratum sit per hypothecam non telletur nisi spatio triginta annorum: vt ibi notauit *Antonius Gomezius numer. 2. ad finem*, quod & in terminis iuris communis tradebat, *Curtius in iur. consil. 174 numer. 33. ante medium*. Sed si agatur de prescribendo hypothecaria: illa lex nihil de nouo disponit, & ideo adhuc obseruanda est, decisio nostri textus: vt in terminis tenet, *Parladorus rerum quotidianarum libr. 1. cap. 1. §. 16. & Azencus leg. 6. titul. 15. libr. 4. Ordinamenti numer. 43.*

Additu quod non est simpliciter verum, quod hypothecaria non prescribatur, nisi spatio quadraginta annorum: nam id est tantum verum: quando debitor vel hæres vult prescribere, nam tunc etiam data bona fide non prescribent nisi spatio quadraginta annorum, §. 1. *infra hac lege l. omnes in taglosa. & ibi Paulus numer. 2. supra eo. leg. 1. §. 1. infra de annali exceptione auth. vt ecclesia Romana centum annorum vers. cum enim, & ibi glosa verbo. longiora collat. 2. Curtius in iur. leg. petens numer. 15. Cod. de pactis. Si enim alius vellet prescribere, etiam si formalem bonâ fidem non habeat: tamen prescribet spatio 30. annorum, sicut in præco. Boer decisio 328. n. 30.*

Ad 3. & vltimâ difficultatē respondeo quod

quod attentio iure ciuili, potuit præscribi cum mala fide vt clare probat, §. primo infra hac lege. Sed attentio dispositione iuris canonici, hodie nõ procedet ea præscriptio, *cap. fin. de præscriptio. tradit Balb. de præscriptionibus 4. parte 4. principalis quæst. 3. numer. 1. Negusancius de pignor. 2. memb. 6. partis num. 1. ad finem Curtius iunior l. petens n. 16. C. de pælis Ripa in rub. nu. 14. ff. de pignorib.*

- 33 poterit tamen etiam hodie procedere de cõsio huius textus: quãdo hypotheca fuit facta per procuratorem, ita vt debitor posset prætereundere iustam ignorantiam: nã tunc cessante mala fide, præscribet. 40. annis, aduersus hypothecarium, & facilius procedet in debitoris hærede, qui circa pactum defuncti, iustam potest habere ignorantiam, *leg. qui in alterius ff. de reg. iuris*, & consequenter in eo frequentius cessat mala fides, & sic præscribet, *Cornelius consil. 39. num. 7. lib. 4. Boerius de cõs. 328. nu. 2. neque enim decis. d. leg. cum hæres ff. de diuersis & temporalib. præscriptio. Locum habet, in præscriptione longissimi temporis, vt probauimus, in rub. supra eò, & ad hunc modum explicanda est ordinatio Portugaliae lib. 4. tit. 33. §. 1. & hodie lib. 4. tit. 33. §. 1. noua recopilationis.*
- 34

- 35 Vtcrius ex §. 1. huius lege. illud summe notandum est: quod licet debitum principale præscribatur 30. annis, *leg. si cut supra eò.* tamen sublato debito principali, adhuc super est hypothecaria, quæ ad huc durat per 10. annos, vt sic non tollatur nisi spatio 40. annorum, *l. 14. tit. 13. parti. 5. notat. Balbus de præscriptio. 4. parte 4. principal. quæst. 3. n. 22. Negusancius de pignor. 2. memb. 6. partis nu. 5.*

- 36 Cui tamen notabili obstat, quod hypothecaria, vt pote accessoria, *leg. 2. Cod. per quas personas.* nobis acquirit, non potest subsistere sine suo principali, *leg. cum principalis ff. de regalis iuris*, & in specie probat, *leg. Grege. §. cum pignori ff. de pignoribus. leg. 2. Cod. si pignori datum sit*, Obstat etiam, quod præscribens similis est soluenti, *leg. si pupillus in fine ff. de administratione tutorum*, ergo quemadmodum per solu-

tionem sublata videtur hypotheca, *leg. item liberatur cum glosa ff. quibus modis pignus vel hypotheca soluitur*, ita etiam debuit tolli, per præscriptionem, & videtur textus, *leg. si deferente ff. quibus modis pignus vel hypotheca soluitur.*

Sed defendendo conclusionem: Ad primam difficultatem respondeo, quod licet à principio non possit consistere hypotheca sine debito principali, tamen si à principio subsistit debitum, & ei adhesit hypotheca, perempto debito principali, adhuc subsistit hypotheca, *leg. intelligere Cod. de luitio. pignor. tradit Bari. leg. fide iussor. obligari in principio ff. de fideiussor. rationem reddit Negusancius de pignoribus secund. memb. 6. partis numer. 5. & Balb. de præscriptio. 4. parte. 4. principalis quæstion. 3. numer. 2. Rota decisio 264. numer. 3. in prima parte nonissimarum*: Sed ea est probabilior, quod per præscriptionem non tollatur obligatio neque actio ipso iure, vt probauimus, *leg. sicut supra eò.* & ideo merito adhuc subsistit hypotheca: & est de mente, *glosa hic verbo. prouogari.*

- 38 Ad secundam difficultatem respondet scilicet hic numer. 5. quod præscriptio. habet vim solutionis, in eo quod præscriptum est, non autem extenditur ad rem diuersam: *leg. 1. §. hoc interdito, & ibi Bari. ff. item. actus; priuat.* Et ideo præscripto debito principali, non ob id censebitur sublata hypotheca, quæ diuersa est à debito principali, *leg. soluitur §. 1. ff. quibus modis pign. vel hypotheca soluitur.* Ac ita prædicta conclusio tantum procedet, quando præscriptione tollitur debitum principale propter rationem supra assignatam: nam si per pactum, vel per alium similem modum, tollatur debitum principale: censebitur etiam sublata hypotheca, *leg. soluitur in principio & §. 1. ff. quibus modis pignus vel hypotheca soluitur. l. cum soluenda ff. de distract. pignor.* Et idem erit si propter iuramentum debitum principale habeatur pro-

solutio. *leg. si deservente leg. soluitur §. fin. ff. quib. modis pign. vel hypotheca soluitur.*

41 Et idem si sententia lata sit in favorem debitoris, *d. leg. si deservente in 2. responsio:* nam cum iuramentum, & sententia habeantur pro veritate, *leg. post rem indicatam infra de re indicata*, quia in his casibus, ratio, quæ tollit debitum principale debet etiam tollere hypothecam: sed videndum est, utrum supra resoluta in hypotheca, habeant etiam locum in fideiussore: post

42 debitu[m] debitum principale contractum, intercessisse fideiussores post multos annos, iam transactos: & de inde debitum principale, fuisse præscriptum, v. tamen ad hoc daret obligatio fideiussoria & saltem hic ad finem existimat, idem esse, ut scilicet extincto debito principali per præscriptionem: ad hoc daret obligatio fideiussoris, usque ad 30. annos: sed aperte fallitur in hac comparatione, quod ex eo patet, quia hypothecaria durat, licet ex post facto debitum extinguatur, *leg. 2. C. de luitione pignori. & tamen obligatio fideiussoris extinguatur etiam si ex post facto debitum principale extingatur, leg. si heres pecuniam, & ibi omnes ff. ad trebellianum leg. cum quis §. final. & ibi glosa, & Bartolus ff. de solutio tradit Paul. leg. fin. numer. 2. C. de fideiussor. minorum, Negusancius de pignori. 2. memb. 6. partis num. 7. ad finem Duenhas regula 17.*

43 num. 3. In hoc igitur articulo probanda est resolutio, *Bald. leg. tam mandatori n. 10. C. de non numerat. pecun.* quod si debitum principale ipso iure extinguatur per præscriptionem, in consequentiam censetur etiam extincta obligatio fideiussoria, si vero non tollatur ipso iure, sed ope exceptionis, ut est regulare iuxta tradita: sicut supra eo iure ad hoc mero subsistit obligatio fideiussoria, in hoc tamen sensu quod poterit fideiussor ex parte na præscriptoris opponere exceptionem præscriptionis: iuxta regulam, *leg. exceptio neri §. rei ff. de exceptionib.*

44 Vt uterius ex isto textu in principio & §. 1. colligendum est: quod per solam conventionem, interruptum præscriptio 30. annorum: quod intellexit glosa hic verbo solam. dummodo præcesserit e-

xecutor, missus per iudicem: ut hanc conventionem siue citationem faciat iuxta leg. sicut supra ep. subscribitur falceus hic numer. 1. Ioannes Annibal. leg.

45 naturaliter numer. 313. ff. de vfu capio. ubi advertitur non solum hoc requiritur: sed & illud quod ad postulationem partis, executor mittatur per iudicem allegat, *d. leg. sicut supra ed.* Sed verius est, quod ad interruptendam hanc præscriptionem, sufficiat sola conventio: siue citatio quocunque modo facta, ut resoluunt, *la. son §. penales numer. 110. & numer. 122 Instit. de alleg. Tiracq. libr. 1. retractus §. 1. glosa 10. numer. 75.* Neque ob-

46 stant in contrarium adductæ nam ad *leg. sicut supra ed.* Respondetur: quod non requiritur missionem executoris pro forma, sed potius designat modum magis frequentem, quo solet fieri citatio: sed si alio modo legitimo fiat: non negat textus per eum interrupti hanc

47 præscriptionem, quare *Bald. leg. 1. numer. 2. ff. de in ius vocando.* concludit: quod si pars in iudicio sit præsens, per solum libellum oblatum iudici, interruptetur præscriptio: quia hæc libelli oblatio, facta in iudicio parte præsentem citationis habet, *l. de unoquoque ff. de re indicat.* & eodem modo respondetur ad illud, quod ex *d. leg. sicut*, de ducit, *Ioannes Annibal. supra relatus:* quod in eo requiritur mitti executorem, ad postulationem partis, quia executor non potest citare aliquem, nisi si committatur per iudicem, ad requisitionem partis; *leg. sed si hac §. prator ait ff. de in ius vocand. leg. fin. & ibi Bart. Cod. de exhibend. reis Bart. tracta. de citatione numer. 7. Felin. capit. 1. in principio de libelli oblatione.* Et asserit receptum Alciatus de præsumptio. regula 3.

48 præsumptio. 14. num. 4. ad finem, quare si in principio officij, iudex decidisset executori, generalem potestatem citandi, solus executor ad requisitionem partis poterit facere prædictam citationem. ut tradit, *Felin. cap. 1. numer. 12. de iudic. Cognol. leg. si quis maior numer. 88. Cod. de transactio. & consequenter, per talem citationem, interrupta censetur*

p. 21.

prescriptio iuxta istum textum. Cetera ad hunc articulum pertinentia in venies leg. sicut supra eo.

- 50 Vitruvius est isto textu §. sed cum illud, colligendum est, quod creditor cui secundo loco eadem res hypothecata fuit per debitorem, non potest, prescribere hypothecariam adversus primum creditorem: cui primo loco res fuerat hypothecata, nisi per spatium 40. annorum, concordat, l. 27. in fine tit. 29. partit. 3. & ibi Gregorius in gloss. final. Sed obstat quod immo spatium 30. annorum debuit prescribere iuxta regulam generalem, leg. sicut infra eo.
- 51 responderetur tamen: quod is secundus creditor possidens rem hypothecatam, non possidet eam nomine proprio, neque ad utilitatem suam, sed ad utilitatem debitoris, leg. servi nomine ff. de usucapio. leg. qui pignoris ff. de acquirend. possess. Vnde quemadmodum si debitor possideret, non prescriberet hypothecariam, nisi spatium 40. annorum §. 1. huius legis, ita neque creditor secundus, qui illius nomine possidet: & sic habet imaginem ipsius debitoris, neque dicas quod secundum hanc rationem, neque 40. annis potuit secundus creditor prescribere cum nunquam suo nomine possiderit l. 2. supra eo: nam responderetur, quod licet simpliciter non possideat, tamen videtur possidere, quatenus necessarium est ad confirmationem sui iuris, siue hypotheca sibi facta: leg. de accessionibus §. 1. ff. de iunctis, temporal. prescriptio, tradit Iason leg. 1. §. per servum corporaliter num. 4. in fine ff. de acquirend. possess. Vnde constitat falso ex isto textu collectum, Negosant, de pignoris. 2. memb. 6. partis vnum. 11. & Ripa in rub. num. 16. ff. de pignoris, quod quando quis habet causam a debitore, non prescribit nisi spatium 40. annorum, nam istextus: specialiter loquitur in eo, qui habet titulum hypothecae a debitore: nam is quia nomine debitoris videtur possidere, non prescribet nisi eo tempore, quo debitor prescriberet: sed si ex alio titulo rem verè hypothecatam possideat ita ut non videatur possidere nomine debitoris, sed suo utique prescribet 30. annis ut dictum est in principio huius legis, & advertit, Sarmiento

lib. 2. seclorum cap. 9. num. 2.

- Viterius notat ex, d. §. sed cum illud, quod creditor cum res hypothecatur fuit, tunc imaginem debitoris, & illius nominem videtur possidere: sed obstat quod immo creditor dicitur rem hypothecatam possidere l. 1. §. per servum corporaliter ff. de acquirenda possess. Et quidem naturaliter, & civiliter Bart. receptus l. si de eo in principio ff. de acquirenda possess. circa resolutionem insistit gl. d. §. sed cum illud verb. constituta Azonedus l. 4. tit. 15. lib. 4. ordin. an. 2. Sed vera resolutio est: quod licet creditor habes penes se rem hypothecata, ea naturaliter, & civiliter dicatur possidere d. §. per servum corporaliter, non tamen eam possidet tanquam rem suam, sed tanquam dominus, neque sed tanquam aliena l. pignori, l. 3. ff. de usucap. l. si servus §. 1. ff. de noxalibus actio. Ac proinde quoad omnes effectus respectantes rei dominium, ceteretur nomine debitoris possidere, & eo sequenter dominium, & possessio civilis illud respiciens, ad huc videtur esse penes debitorem: l. quod meo in principio ff. de usucap. tradit Iason d. §. per servum corporaliter n. 5. Et ideo cum revideatur esse penes debitorem quoad dominium & possessionem civilem, quare illud respicit: merito requiritur prescriptio. 40. annorum, uti requiritur quando res omni respectu existit penes debitorem §. 1. huius legis.

- 57 Et tamen advertendum quod, d. §. sed cum illud restringit se ad tempus, quo vivit debitor sentiens quod eo mortuo creditor secundus prescribet ius hypothecae spatio triginta annorum, quod tamen contrarium videtur verius: quia hæc res representat defunctum, & ideo pro ut debitor non poterat prescribere hypothecariam, nisi spatio quadraginta annorum, ita neque eius hæres, §. 1. supra hæc leg. ergo quemadmodum vivo debitore secundus creditor non poterat prescribere nisi spatio 40. annorum: ita etiam neque poterit vivo debitoris hæres: huic difficultati gl. d. §. sed cum illud verb. de cesserit. duas assignat responsiones. Prima est quod debitor de cessit sine hærede, nam si cum eo decessisset, non est distinguenda persona hæredis a persona defuncti, & sequitur

X 3

Bald,

Bald. hic & defendit Gregorius l. 27 tit. 29
partis. 3 in glosa penult. Sed hæc prima
59 responsio, aperte diuinat & ideo. Secunda
responsio cōmuniter approbat quod
mortuo debitore, secundus creditor po-
test p̄scribere. 30. annis, nō obstante
quod uiuat heres debitoris, defuncti, vt
60 tradunt Salices d. §. Sed cum illud infine
& ibi fulgofius nu. 3. ad finē. & est ratio
quia illa quasi possessio, quam debitor in
uita videbatur habere, eius morte ex-
tinguitur. l. cum heredes in principio ff. de
acquirenda possess. & necessarium est, quod
heres de nouo nō eis catur illam quasi pos-
sessionem, vel quod creditor declarēt se
illius nomine possidere. l. qui vniuersus §.
quod per colonū ff. de acquirend. possess.
ante quā igitur hoc factum sit, cessat ratio
expressa in d. §. sed cum illud & ideo se-
cundus creditor poterit tunc p̄scribere
61 30. annis. si igitur secundus creditor mor-
tuo debitore velit inchoare p̄scriptionem,
p̄scribet 30. annis: si vero velit vt
eo tempore, quod currit viuo debitore, nō
p̄scribet nisi spatio 40. annorū: iuxta
regulam l. pomponius §. cum quis ff. de ac-
quirenda possess. quod ita est expressum in
d. §. sed cum illud notat Bald. de p̄script.
4. p. 4. principal. g. 3. n. 1. Negusanc de pi-
gnoribus. 2. memb. 6. p. nu. 1. ex quo confir-
matur traditio glosa. 1. auth. mala fidei C.
de p̄script. longi temporis quam asserit re-
62 ceptū ibi Salices. numer. 6. Vt etius ex hac
leg. §. eodem iure colligendum est: quod
licet secundus creditor, possit offerre
primo creditori debitum: & eius loco
succedere, quoad prelationē hypothecæ
l. 1. C. de his qui in priorū credito. Paulus §.
fin. ff. quibus modis pignus vel hypotheca
& primus creditor velit aduersus hanc ob-
lationē se defendere, distinguendū est vt
sup. vt scilicet dum uiuit debitor, necessa-
ria sit p̄scriptio. 40. annorū, & eo mor-
tuo sufficiat p̄scriptio. 30. annorū. ex
quo §. tria annotanda sunt: primum quod
secundo creditori competit ius offerendi
debitū priori: ex quo in hypotheca succe-
dit loco prioris & sic redditur potior: Sed
videndū est vtrum prior creditor teneat
63 p̄cipue hanc recipere oblationem,
vel possit replicare, quod & ipse vult sol-

uere debitum secundo creditori: & hypo-
theca retinere & glosa. d. §. eodem iure ver-
bo debitiū, concludit. competere primō credi-
tori p̄dicta remediū per generalitatē d. l.
paulus §. final. ff. quibus modis pignus. quod
& tenet glosa l. prior. §. final. ff. qui potior in
pignore & glosa prima l. C. v. eo tit. & est
textus l. 3. §. prima. ff. qui potior in pignori
quod tamen ita explicandū est vt primus
creditor per viam replicationis, possit o-
fferre secundo debitori, illud idem debi-
tum, quod sibi offerbat secundus credi-
tor, & sic hypotheca secure retinere. Sed
extra hunc casū nō est necessū, quod pri-
mus quid offerat, cū iure suo tutus sit l. pri-
or. infra qui potior. in pigno. & ita in effi-
et Salices d. §. eodē iure post principū Ne-
gusanc. de pignor. 3. memb. 5. partis an 17.
Item & 2. annotandum est, quod iuri offe-
rendi nō p̄scribitur, nisi spatio. 30. vel
40. annorū: cōtra quod tamen apponitur
de l. in bello §. si quis seruū ff. de captiuis.
vbi ius offerendi p̄scribitur trienio glosa.
d. §. eodem iure verb. debitum in fine. appo-
nit de eo textu, & non respondet. salice.
autem ibi respondet, tex d. §. si quis seruū.
Procedere in seruo redēpto ab hostibus,
cuius dominiū statim transfertur in redi-
mentem, quanuis domino antiquo ex dis-
positione legis cōpetat ius offerendi pre-
tium, quod redimens pro seruo soluit &
sic illum recuperare: quod tamen ius o-
fferend. trienio tollitur, vt homines fiant
prōptiores ad redimēdos seruos captiuos
subscribit Angelus Aretinus §. actionū nu-
§. 4. ad finē l. iust. de actio. & Orlanjan. de
cifo. 115 numer. 18. Sed magis de mente
d. §. si quis seruū. videtur esse. quod lo-
quatur in vfucapione serui: qui tanquam
res mobilis vfu capitur trienio, in princi-
pio l. iust. de vfucapio. & quauis lex in
redimente transfulerit dominiū, nō eb id
impeditur vfucapio: propter quam idos
miniū serui irrevocabile obtineat, ne ali-
as in ductū in fauore retorqueatur in ad-
uersū: vt aduertit fulgos. d. §. eodem iure in
fine & ad hoc redūcendus est Angelus Aretinus
d. §. actionū num. 54 in fine. & Me-
nochius consil. 20. num. 66. libr. 3. Sed
extra hunc casum ius offerendi ex alia
causa competens, non p̄scribitur, nisi
spatio

spatio 30. vel 40. annorum. iuxta 3. tradito:

67 Tercio, & ultimo annotandum est quod
ius offerendi prescriptione tolli potest,
ex quo inferit *glos. d. §. eodem iure verb. op-*
68 *ponere*, quod debitor concessit creditori
pignus, & per tempus 30. annorum non
obtulit ei debitum: neque illud soluit, ius
illud offerendi debitum, & rem hypothe-
catam recuperandi per pignoratitiam ac-
tionem iuxta *§. final. Inst. quibus modis re-*
contrahit obligatio, per prædictam præ-
scriptionem sublatum videbitur ita ut quã-
vis post 30. annos, offerat debitum non
possit rem hypothecam recuperare, quã
illationem probavit etiam *glos. si rem §.*
omnis verb. ignorantia in fine ff. de pigno-
ratitia actione. Resolvens, quod pignora-
titia actioni nullo tempore præscribi
potest: quia cum non nascatur ante satis-
factionem, d. §. omnis: actioni non dum
tata præscribi non potest: §. illud infra
hac lege, prescribetur tamen ius offeren-
di ex quo in consequentiam pignoratitia
actio in efficax reddetur, vel impeditur:
ne unquam nasci possit, quod & tenet *gl.*
leg. pignori verb. alieno in fine de usufructu
& probat Paulus cons. 220. ego Paulus lib.
2. stradens. Huc casu rem hypothecatam
debere remittere penes creditorem, qua-
si debitor eam voluerit in solutum dare
pro debito, ex quo per tantum tempus ne
glexit debitum offerre, & rem hypothe-
catam recuperare, quam opinionem tan-
72 quam receptam probat *negusantius de*
pignoribus 2. memb. 6. partis num. 19. &
esse receptam hanc opinionem aserit *Angel.*
§. actionum, num. 54. ad finem Inst. de alio
Paris. cons. 32. num. 10. lib. 3. Menoch. cons.
201. num. 83. lib. 3. Covarruvias resolut.
lib. 1. cap. 9. num. 5. ante finem Balb. de præ-
scriptio 4. parte 5. partis quest. 2. numer. 1.
ad medium, & plures alii quos referunt *An-*
ton. Gabriel lib. 5. communium tit. de præ-
scriptio. consilio 7. vers. contrariam,
73 & *Ottavianum decisio. Pedemontan. 115.*
num. 6. Gregorius leg. 34. num. 13. partit.
9. glos. 2. ad finem Antonius Comet. 1. tom.
cap. 9. num. 27.

69 Sed contrariam opinionem imò quod
in prædictis terminis ius offerendi debi-
tum, & recuperandi rem hypothecatam

competens debitori, nullo tempore tolli
aut præscribi possit, tenent *Cynus & Bart.*
ad finem d. §. eodem iure, & etiam magis re-
ceptum attulit *Salicetus libi ad finem*, &
eam probat *Bart. leg. pignori ff. de usufructu*.
Panor. cap. quoniam frequenter §. in alijs
num. 44. vlt. non contestata, & melius
quam alibi *Baldus consilio 342. super co-*
lib. 1. per totum, & receptam dicit *Aluaro-*
tus cap. 1. col. 3. post principium de feudo
dato in vicem legis commissor. & alij pla-
res relati per Antonium Gabrielem d. con-
clus. 7. & late comprobat *Ottavian. decisio.*
Pedemontana 115. à num. 7. & num. 13. &
Azenedus leg. 4. tit. 15. lib. 4. Ordinamen-
ti num. 5. Pro qua sententia adducitur,
70 quod hoc casu ius offerendi, est sequella
actionis competituræ. scilicet pignoratitiæ,
quæ incipit oriri post satisfactionem, cui
non præscribitur: quia præscriptio tollit
ius nam formatum, & non formandum.
71 §. illud infra hac lege, & quia hoc ius of-
ferendi pendet à mera voluntate debentis
offerre, & sic videtur competere per
modum conditionis potestatiæ: quæ
quocunque tempore impleri potest, *leg.*
fin. ff. de conditio. institutio. denique adducitur
leg. 2. ff. de via publica, & ad textum
d. §. eodem iure. Respondent, quod loqui-
tur in oblatione, quæ est sequella actionis
hypothechariæ tam ortæ: & ideo illi
præscribitur eodem modo, quo hypothe-
72 caria præscribi potest. *Andre. Gaill. lib. 2.*
prædictarum observatio. 18. observatio nu.
12. Sed non est recedendum a prima opi-
nionē, quæ sine dubio magis communis
est, ut ostendunt *Negusantius de pignori-*
73 *bus 3. memb. 5. partis num. 52. Covarruvias*
resolutio. lib. 1. cap. 9. num. 3. Neque ob-
stant rationes adductæ pro contraria opi-
nionē, nam ad primam respondetur: quod
oblatio faciendâ per debitorem, non est
sequella actionis pignoratitiæ, imò est
necessarium antecedens: ut pignoratitia
oriatu leg. si rem §. omnis ff. de pignor.
74 actio. Et quando aliquid ius competit de
præsentis: quod sit necessarium antecedens
ut quid futurum in iudicium deducibile
oriatu, istud præambulum prescriptione
tollitur, & consequenter ius: quod ex
eo oriri poterat *leg. licet cum glos. C. de*
iure

iure de liberandi & ibi notat Corneus un.
4. Bart. leg. unica num. 4. ff. de conditio.
ex lege ergo ius offerendi debitum com-
petens debitori de presenti, præscriptio-
ne tollitur, & consequenter pignoratitia,
quæ ex eo oriri poterat & eodem modo
respondetur ad illud, quod præscriptio
tollit ius formatum, & non formandum,
nam & in nostro casu tollitur ius offeren-
di iam formatum & inesse deductum, in
consequentiâ autem tollitur etiam ius
formandum leg. licet cum gloss. Cod. de iu-
re de liberandi.

75 Non obstat secundo quia respondetur
ius offerendi debitum, non competere
debitori sub aliqua conditione, sed de
præfenti, quoniam a voluntate debitoris
pendeat: quando eo vellet ut: quod qui-
dem ius præscriptione tolli potest leg. li-
cet cum gloss. C. de iure deliberandi quâvis
ius sub conditione vere competens, præ-
scriptione non tollitur: §. illud infra hac
lege. & est ratio differentie, quia primo
casu agitur de præscribendo, iure de præ-
fenti, & sic iam formatum, in secundo au-
tem quandiu pendet conditio, nullum est
ius formatum, quod præscriptione tolli pos-
sit: item in primo casu illud ius offerendi
dirigitur ad acquirendum ius de nouo
deducibile in iudicio, implementum au-
tem conditionis, ad id non dirigitur, ne-
que enim impleta conditione immediate
ius queritur, sed tollitur obstaculum, &
incipit pendere à voluntate implentis
conditionem, utrum velit illud ius sibi
acquiri: siue etiam per eum repudiari leg.
antiq. §. final. ff. de acquirend. hære di-
tate leg. 1. §. final. ff. de conditio. causa
data. adversus Angel. leg. pignori ad finem
ff. de usucap. Antonius Gabriel lib. 5. cõ-
muniã tit. de præscriptio. conclusio. 10. n.
8. & ideo de uno casu ad aliam non bene
arguitur.

76 Non obstat 3. d. l. 2. ff. de via publica,
quia respondetur per facultatem aliquid faci-
endi duobus modis considerari scilicet, qua-
tenus sonat in factum, item quatenus sonat
in ius, consideratur autem tanquam sonans
in factum, quando non dirigitur ad
aliquid ius acquirendum de nouo, sed tan-
tum pertinet ad cõservationem iuris quæ

77 Non obstat 3. d. l. 2. ff. de via publica,
quia respondetur per facultatem aliquid faci-
endi duobus modis considerari scilicet, qua-
tenus sonat in factum, item quatenus sonat
in ius, consideratur autem tanquam sonans
in factum, quando non dirigitur ad
aliquid ius acquirendum de nouo, sed tan-
tum pertinet ad cõservationem iuris quæ

78 Non obstat 3. d. l. 2. ff. de via publica,
quia respondetur per facultatem aliquid faci-
endi duobus modis considerari scilicet, qua-
tenus sonat in factum, item quatenus sonat
in ius, consideratur autem tanquam sonans
in factum, quando non dirigitur ad
aliquid ius acquirendum de nouo, sed tan-
tum pertinet ad cõservationem iuris quæ

firi, & hæc facultas tempore non præscri-
bitur, d. leg. 2. ff. de via publica late Za-
zius consil. 15. num. 6. lib. 2. Roland. cõ-
sil. 53. à num. 25. lib. 2. Menoch. consil.
201. num. 62. lib. 3. dicitur autem sonare
in ius, quando dirigitur ad acquirendum
aliquid ius de nouo, de deducibile in iudi-
cio: & hæc facultas tanquam iuris præ-
scriptione tolli potest licet cum glo. C.
de iure deliberand. Bart. l. unica num. 4.
ff. de conditio ex lege notat. Menoch. com-
sil. 143. à num. 28. lib. 2. Antonius Ga-
briel lib. 5. communium tit. de præscriptio.
conclusio. 10. numer. 8. & hoc est quod
voluit dicere Angelus l. pignori ad finem
ff. de usucapio. quod facultas quæ dirigitur
ad acquirendum ius de nouo, de deducibile
in iudicium, præscriptione tollitur, &
ad hunc etiam modum accipienda est
solutio, quam in materia assignat Angel.
consil. 55. num. 2. quam probat Bald. de
præscriptio 4. parte. §. principalis quest. 1.
num. 4. id quod etiam in effectibus sentit
Iacobus butricarius & Bald. hic num. 17.
ad finem & seq. & Angel. d. §. aliorum
num. 54. ad finem Init. de actio. & alij
quos refert Paris. consil. 92. num. 58. lib.
3. Aymon tracha. de antiq. temporis 4. par-
te §. circa præmissa numer. 37. pag. 230.
Menoch. consil. 201. num. 66. lib. 3. & ex
his inferat Hypolis. Riminald. cõsil. 12.
num. 26. lib. 1. quod facultas imponen-
di gabellas, tollitur præscriptione cum
ex huiusmodi impositione, ius produca-
tur deducibile in iudicium, ex hoc, im-
probans grammaticum contrarium consu-
lent cõsil. 69. in fine in emilibus neque
in hoc articulo admittenda est concor-
dia, quam inter prædictas opiniones af-
finat Salicetus d. §. eodem iure ad finem,
quod si creditor interpellavit debitorem
ut solveret, & pignus recuperaret, ab eo
tempore incipit præscriptio: & non ante
subscribit Paris. consil. 92. num. 56.
lib. 3. Anton. Gabriel lib. 5. communium
tit. de præscriptio. conclusio. 10. num. 4.
hæc enim opinio rejicitur ex supra dictis,
& quia semper negligentia potest imputari
debitori, qui per tam longum tempus
desijt solvere, & pignus recuperare: ut
aducit Angelus d. §. aliorum num. 54. ad
finem

finem. & pariter venit rei cienda alia cōcordia, quam assignat fulgos. d. §. eodem iure in fine. quod si debitor sit diues procedat prima opinio, si autem sit pauper procedat secunda: nam & hæc concordia, tollitur ex eo quod paupertas non excusat debitorem a mora & negligentia leg. continuus §. illud ff. de verb. oblig.

- 83 Quibus ita explicatis ex illis apparet veram esse opinionem Angeli. consil. 55. quod si quis emat rem cum pacto reuocandi, ut scil. prætio reddito illam restituet primo v[er]editori l. 2. C. pactis inter emptorem & venditorem huius pacto præscribitur spatium 30 annorum, cum enim ex pacto illo nascatur actio leg. 2. C. de pactis inter emptorem & venditorem illi sine dubio præscribitur leg. sicut supra eo. nam omnes concedunt quod si ius offerat.
- 84 Si dicatur actio iā ortæ, p[re]scriptione tollitur, ut asserit Antonius Gabriel ii. 5. communium tit. de p[re]scriptione. cōclusio. 7. num. 2. & ita illam opinionem Angelus esse communiter receptam asserit Balbus de p[re]script. 4. par. 5. principalis q. 3. & alij relati per Tiraq. lib. 2. retract. §. 1. glos. 2. num. 7. Boer. decisio. 182. nu. 11. viuius lib. 2. communium opinione 202. Conuincitur resolutio lib. 1. cap. 9. n. 1. & secund. istam opinionem laicè consuluit Antonius Rubens consil. 3. per totum Socin. iunior consil. 145. lib. 4. Felix. consil. 25. a. num. 17. Alciatus responsio 403. num. 3. Roland. consil. 21. a. num. 42. lib. 2. Menochius consil. 201. a. nu. 61. lib. 3. & plures alios refert Antonius Gabriel lib. 5. communium tit. de p[re]scriptio. conclusio 6. & secundum istam opinionem fuisse iudicatum in senatu patrisiensis asserit Montolonius in promptuario iuris verb. emere & Rebuffi. leg. unica 1. notab. num. 52. C. de sententijs quapropter quod interest. & est verissimum, quicquid plures contradicant quos refert & sequitur Orlan. decisio. Pedemontan. 69. num. 12. & nos latius diximus leg. sicut supra eo. neque obstat quod is præscribens i deatur esse in mala fide: cum sciatur se obligatum esse reuocandi: quia huic rationi sufficienter responsum est leg. sicut supra eo.

Conclusionem autem magis communem defensam ut supra declarabis quod licet prædicto tempore tollatur ius offerendi, & in consequentiam pignoratitia actio ut dictum est, non tamen creditor dominium pignoris p[re]scriberet, ex ratione leg. pignori ff. de usucapio. ad iuncta l. 2. supra eo. & ita glos. d. l. pignori verb. alieno & ibi Angelus ad pignori Bald. consil. 342. supra eo. num. 1. lib. 1. & ideo debitor per rei vendicationem rem hypothecata repetere poterit: & ita etiā glos. leg. 1. §. 1. verbo pro socio in fine infra de annali exceptione. & esse communem opinionem asserit Aluarius cap. 1. col. 3. post mediam de fendo dato in vicem legis commissoria negauscande pignori lib. 2. memb. 6. partis num. 24. unde si debitori vendicanti rem hypothecatam, creditor opponat de hypotheca: debitor autem offerat debitum ad liberandam hypothecam, & creditor replicet quod ius offerendi debitum, sic sublatum p[re]scriptione, treplicabit debitor esse sublatum ad impediendum ortum pignoratitiae actionis, non autem rei vendicationis: & ita declarat Angel. §. actionum num. 51. Inst. de actio. Sed non placet: quia admissa hac declaratione, cois opinio, esset imposita verbus, & non rebus: & ideo probabilior est opinio fulgos. leg. 1. ad finem principij infra de annali exceptione. quod debitor quidem mero iure habet rei vendicationem contra creditorem, sed poterit creditor excipere, quod res est sibi hypothecata, & si debitor offerat debitum, duplicabitur creditor quod illud ius offerendi est p[re]scriptione sublatum, ita ut creditor cum effectu possit rem hypothecatam retinere: propter quod in effectu non potest obtinere in rei vendicatione per debitorem intentata: quod & tenet Paul. Castrens. consil. 226. num. 2. lib. 2. resoluens, quod res pignoratitiam non censetur p[re]scripta per creditorem, quoad dominium: sed tamen apud eum remanebit: ex quadam p[re]sumpta ratione in solutū, quam cesset debitor fecisse, ex eo quod per tam longum tempus non curauerit pignus liberare.

Præterea limitabis eamdem de qua supra

supra non procedere, si hypothecam pos-
sidaat debitor, vel etiam secundus credi-
tor, ita ut ope exceptionis se tueri possint,
nam in his terminis nunquam censetur
prescriptum ius offerendi, per regulam
leg. par. §. final. ff. de doli exceptio. & ita
limitat Bart. leg. pignori na. 1. ff. de us-
capio, cointer. in hoc receptus ex Decio. l.
petens numer. 7. ad finem C. de pallis. &
consil. 164, num. 4. Negusancius de pigno-
ribus 3. membro. 5. partis num. 52. ad fi-
nem Tiraquel. lib. 2. retract. §. 1. gloss. 2.
a num. 31. Covarruvias resol. lib. 1. cap.
9, num. 3. Aymon consil. 71. num. 4. qui-
bus addo Bald. cap. 1. numer. 5. defendo
dato in vicem legis commissor. & ad hunc
modum est explicandus Antonius Rubens.
consil. 3. num. 9. Præterea limitabis co-
mune, si in hypotheca expressum sit
pactum legis commissoriae, nam tunc in
casum talis pacti, ius offerendi nunquam
prescribetur, ut videtur probare textus
cap. 1. in fine defendo dato in vicem le-
gis commissoriae & ibi notant Baldus n. 5.
Astilius num. 11. & probat Negusancius de
pignoris. 3. memb. 5. partis principalis n.

53. & Antonius Gabriel. lib. 5. communis
sic. de prescription. conclusio. 7. n. 5.
Sed non placet hæc limitatio, quia glo.
2. d. cap. 1. ita cum textum inter prætatur,
ut concludatur in illius terminis, ius of-
ferendi præscribi. 30. annis: & eam pro-
bant ibi: Andre. de Yfemia Alvarot. &
proposit. & alij quos refert Tiraq. lib. 2. re-
tract. §. 1. gloss. 2. num. 9. & tanquam reie-
ptam præsupponit Covarruvias resol. lib.
1. cap. 9. num. 4. illud sane verum est,
quod ratione contratas usurarij, nulla po-
test prædicti prescriptione ex ratione cap.
fin. de prescriptione. tradit Bald. consil. 322.
vtram num. 3. lib. 1. Tiraq. d. gloss. 2. n.
33. & sequenti Anton. Gab. lib. 5. com-
munium tit. de prescription. conclusio. 6. n.
12. Vltimo limita prædictam communem
non procedere, artento iure canonico: nā
propter malam fidem præcipientis, ius
offerendi nunquam censetur sublatum
ut tenent multi, quos refert Anton. Ga-
briel d. tit. de prescription. conclusio 7. un.
9. contrarium tamen verius esse ostendimus l.
sicut supra eod. ibi videas omnino.

S V M M A R I A E O R V M.

Q V Æ C O N T I N E N T V R I N L E G. C V M

notissimi §. illud. C. de præscrip. 30. vel 40. annorum.

- 1 Impedito de iure agere non
currit præscriptio.
- 2 Impeditus de iure agere
quis duobus modis di-
citur, primo quando nō
est orta actio.
- 3 Impeditus secundo modo dicitur quan-
do iam orta est actio, & tamen illi ob-
stat exceptio.
- 4 Licet statutum generaliter præscribat
tempus, intra quod agi debeat non com-
prehendit personas intra terminū im-
peditas de iure agere.
- 5 Vbi non est culpa neq; negligentia nō
debet esse locus alieni. pena.

- 6 Quando proprietates actionis pertinet ad
unum, & secundum iuris dispositionem
pertinet exercitum ad alium, habent
proprietas nulla currit præscriptio.
- 7 Filius potest cogere patrem ut aliena-
ta renoveat administratorio nomine, vel
quod si filius renoveat, præter consensum
sed contrarium resoluit n. 9.
- 8 Regula huius tex. limitatur non pro-
cedere quando impotestate impeditus est
facile tollere impedimentum.
- 9 Resoluit veritas esse, quod filius vius
patre nullo modo admittatur ad revo-
canda adventitia alienata per patrem,
neq; posse obtinere quod pater inuitus
illa

- illa. reuocet administratorio nomi.
ne.
- 10 Respondet ad aush. de aqualitate dotis
§. illud quoque col. 7. & quo casu pro-
cedat declarat.
- 11 Respondet item ad dictum Bald. leg.
fin. §. in computatione num. 7. C. de
iure deliber.
- 12 Reprob[er]at opinionem illorum, qui ten[er]t
quod pater alienans bona aduentitia fi-
lij propter hanc culpam poterit priuari
administratione honorum filij id quod
falsum esse ostendit.
- 13 Filius non potest obicere patri quod
propter alienationem aduentitiorum
male administrauerit.
- 14 Respondet ad legem imperator §. 0. in
fin. ff. ad trebellianum & quo casu pro-
cedat declarat.
- 15 Mouet difficultatem ex lege 1. §. fin.
de annali except.
- 16 Filius familias in bonis aduentitijs, que
patri quari non possunt, neque quoad
propriatatem neque quoad usum fru-
ctuum pro illis libere agere poterit: quod
etiam hodie locum habet.
- 17 Filius familias de bonis aduentitijs in
quibus usus fructus patri non fuit que-
situs neque quari potuit libere disponere
poterit & pro illis consistere in iudicio
absque consensu patris.
- 18 Respondet difficultati & tradit intel-
lect. ad d. leg. 1. §. fin. infra de an-
nali except.
- 19 Querit quid dicendum in aduentitis,
quibus patri potuit quari usus fructus
attento iure communi & tamen nō fuit
questus, quia pater illud repudiauerit vel
aliqua ratione eo fuit priuatus.
- 20 Filius hoc casu habet exercitiū & actio-
nem & tamen illis non potest vii in
iudicio absque consensu patris.
- 21 Refert doctores qui tenent decisionem
d. legis 1. §. fin. in his bonis locum ha-
bere non posse.
- 22 Proximam opinionem reprob[er]at & aliā
veriorē tradit.
- 23 Respondet ad rationem contraria opi-
nionis.
- 24 Venire contra absequium debitum patri
non videtur facile fieri posse, imò quoad
- ius attinet, censetur impossibile.
- 25 Negligentia non imputabitur illi, qui
non urgerit siue coegerit patrem
- 26 Pericundia cultus efficit, ut quod contra
eum fiat, fieri non posse videatur.
- 27 Filio p[re]scriptio non currit quando lis
erat agitata eum patre.
- 28 Amor filialis in hoc consilii, quod ti-
meat filius offendere patrem.
- 29 Filius quando in sibi p[re]iudicialibus
tacet semper obrecrentiam paternam
censetur tacuisse & dissimulasse.
- 30 Tempus non currit ei qui non egit ne
forte incurreret offensionem superioris
- 31 Negligentia non imputatur ei, qui omi-
sit vii aliquo remedio ne impugnet
iudicium de sancti.
- 32 Reprob[er]at tradita per Moli. & alios dum
tenent, quod si possessor maioratus ali-
quid alienauit, poterit sequens etiā alie-
nationem reuocare, alias sibi & sequen-
tibus periuicabit & rationes eorum
adducit.
- 33 Adducit contrariam opinionem, que ve-
riorē esse probat & multis autorita-
tibus confirmat.
- 34 Respondet ad rationem Moli. & osten-
dit autor solum procedere quando faci-
le impedimentum tolli potest.
- 35 Ostendit in hoc casu non debere facile
reputari, quod sequens p[re]dictio reme-
dio tolli possit impedimentum.
- 36 Lites solent parare granosa diffugia &
expendiosas dilaciones, que communiter
accidentibus habent tractum longum
& inutilem.
- 37 Lites debemus abhorreere quantum li-
ceat, imò plusquam liceat.
- 38 Lites & execrare non est culpa dignum
imò nimis laudandum.
- 39 Reprob[er]at dictum Jazonis cons. 226. lib.
2. & ostendit indistincte p[re]scriptio-
nem aduersus constine,
filium familias tanquam impeditum
de iure agere illo casu non currere.
- 40 Reprob[er]at dictum Alberici leg. 1. §. fin.
infra de annali except. & ostendit illo
casu p[re]scriptiōnem aduersus filium nō
currere.
- 41 Refert quo casu opinio Alberici omitti
possit scilicet quando pater & filius
procu-

- procuratorem non reliquit.
- 42 Item quando filius agit ratione contrahens perse celebrati & pater est absens.
- 43 Reprobatur etiam dictum for. & aliorum dum tenent, quod in regno Castalla in parafernaliibus admittatur prescriptio contra uxorem.
- 44 Ille dicitur impeditus de iure agere qui rem in iudicio deducere non potest.
- 45 Vxor potest petere a iudice ut compellat maritum ut licentiam agendi præstet.
- 46 Licentia de qua proxime fieri non potest citra offensionem reuerentia quam vxor debet marito.
- 47 Tradit differentiam quæ versatur inter consensum præstandum per patrem filio ut agat in iudicio & inter licentiã præstandam per maritum uxori.
- 48 Vxori in parafernaliibus ex dispositione iuris competit actio & exercitium illius simpliciter & tamē effectus illius exercitij suspenditur donec maritus licentiam præstet.
- 49 Substantiam suspendi vel eius effectus multum interest.
- 50 Consensus patris si a principio non interueniat currit iudicium ita ut neque per ratihabitionem parvis subsequenter confirmetur.
- 51 Mulier auditur in iudicio sine lecentia mariti, & ideo per ratihabitionem mariti confirmabitur iudicium.
- 52 Tradit concordiam ad dictas opiniones.
- 53 Impedimentum quando quis propter reuerentiam debitam personæ facile tollere non potest ei subcurritur per restitutionem.
- 54 In rebus dotalibus dum constat matrimonium non currit prescriptio aduersus uxorem.
- 55 In rebus dotalibus actio & exercitium illius censetur penes maritum.
- 56 Limitat conclusionem huius textus ut procedere quando erat in potestate illius, contra quem prescribitur facere quod oritur actio.
- 57 Impeditus ille non censetur qui facile potest tollere impedimentum.
- 58 Limitat secundum quando impedimentum agendi procedit ex dispositione iuris

non si procedat a factis, mero iure currit prescriptio licet impedito de factis cedatur restitutio.

- 59 Impedito de iure agere favorabiliter succurritur quam impedito de facto.
- 60 Impeditus de iure agere non tenetur mittere procuratorem ad impediendum cursum prescriptionis, quem tamen tenetur mittere impeditus de facto.
- 61 Limitat prædicta non procedere quando in iure reperitur expressum ut propter impedimentum etiam facti non currat prescriptio sed dormiat.
- 62 Opponit contra prædictam communem resolutionem & differentiam de cap. quia diuersitatem de concessione præbenda, quod ad id expedit.
- 63 Respondet difficultati ex traditis per immolam in d. tex. nam, §. quod tamen rejicit.
- 64 Refert secundam responsionem ex imola ubi proxime, quam etiam non probat.
- 65 Refert aliam responsionem ex Felino, quam etiam rejicit.
- 66 Omnis prescriptio habet tempus legale, & tamen mero iure currit aduersus impeditum de facto.
- 67 Veram responsionem assignat & ostendit quod in d. cap. quando per diuersitatem non agitur de prescriptione propria, sed de pena quadam imposita per ius canonicum ei qui fuit negligens in conferendo beneficio.
- 68 Tempus legale si constituatur quasi terminus intra quem debet quis agere & alium molestare censetur continuum, & etiam ignorantis currit.
- 69 Tempus legale si ad alium effectum sit assignatum, non censetur continuum sed magis utile, & ideo ignorantis ipso iure non currit.
- 70 Tradit intellex. ad d. caput, quando diuersitatem.
- 71 Pena legalis imposita propter negligentiam non habet locum in impedito quocunque impedimento & in quo sensu hac regula accipienda sit, declarat.
- 72 In prescriptione in qua tempus legale assignatur quasi terminus intra quem actor agere debet tale tempus mero iure currit ignorantis & pari modo cur-

ret contra impeditum de facto.

73. Notat quod tempus sex mensium prælati concessum ad conferendum beneficium non currere etiam si propter culpam prælati, ipse prælati iussu suspensus sit.

74. Refert qui tenent quod excommunicato non currunt tempora quasi impedito de iure agere etsi excommunicatio fuerit iusta.

75. Refert qui contrarium tenent, imo quod excommunicato vel iuste suspensio currunt tempora ipso iure.

76. Impotentia agendi culpa partis causata nihil ei prodest pro vi, & quando culpa præcedit casum.

77. Refert concord. ad dictas opiniones.

78. Probat distinctionem concordes proxime assignata admittendam esse in iuste excommunicato.

79. Impeditus de iure agere ut quis dicatur oportet quod impedimentum iuris directum tendat ad producendum prædictum impedimentum: si enim in consequentia veniat, tunc impedimentum facti dicitur.

80. Excommunicatio non dicitur esse impedimentum iuris, sed facti.

81. Suspensus vel excommunicatus si fuerit negligens in procuranda absolutione non considerabitur tanquam impeditus.

82. Examinatur utrum regula quod impedito de iure agere nulla currat præscriptio procedat etiam in præscriptione immemoriali, & refert Doctores qui nega sequuntur.

83. Tradit contraria opinionis authores imo hanc regulam procedere in præscriptione immemoriali.

84. Præscriptio immemorialis quoad sumendum initium nihil differt ab alijs præscriptis.

85. Respondet ad rationem contraria opinionis.

86. Naturalis ratio dicitur ut contra impeditos de iure agere nulla currat præscriptio.

87. Examinatur utrum in maioribus vel successibus successibus possessio decursu contra possessorem valeat sequentibus possessoribus vocatis, & refert qui partem negatiuam tenent quæ communis est.

88. Examinatur utrum hæc resolutio locum habeat in præscriptione immemoriali, & refert Doctores qui negatiuam partem sequuntur.

89. Refert contrariam opinionem imo quod immemorialis præiudicat sequentibus etiam impeditis de iure agere.

90. In immemoriali creditur possidentibus illas possidere antequam vinculantur vel saltem incipisse præscriptionem ante vinculum & non obstante vinculo posset factum perfici potest præscriptio.

91. Opinionem de qua nn. 88. ut magis communem & veritatem sequitur & ad primam rationem contraria opinionis respondet.

92. Respondet ad secundam rationem, & adducit quod ea quæ raro conceduntur, & non nisi ex magna causa ex tempore non presumuntur.

93. Reijcit proximam responsionem & alij auctor tradit.

94. Princeps facere non potest ut omnes res maioratus in totum alienentur.

95. Pro concordia tres casus assignat primus quando res maioratus particulares possidentur tempore immemoriali & hac præscriptione nocet sequentibus.

96. Limitas resolutionem huius casus si in vicinia erat fama quod illa res erant vinculata & non libera, ex hoc enim probatur mala fides possidentis.

97. Secundus casus est quando quis contra maioratus institutionem vult virtute præscriptionis succedere ut si vocetur descendens primogenitus & filius secundus vel trasversalis pretendat ius succedendi in maioratu præscriptisse, & resolutum hoc casu præscriptionem immemorialem locum non habere.

98. Declaratur casum in quo tantum contraria opinio admitti possit.

99. Præscriptio immemorialis hoc casu non nocet sequentibus qui vino primo successore erant impediti de iure agere.

100. Tertius casus est quando constat de titulo & tamen ille qui est in maioratus possessione pro tempore immemoriali allegat suis antecessoribus illud fuisse concessum per principem mutando & reuocando vocaciones factas in p. titulo, & hoc casu immemorialis locum non habet.

101. Quando plures successores vocantur in persona cuius libertas videtur contineri noua datio & noua vocatio.

Z

Finis huius summarij.

INTERPRÆTATIO

LEG. CVM NOTISSIMI VII. S. ILLVD

autem Cod. de prescriptio, 30. vel 40. annorum.

Collige ex isto textu, notabilem regulam, quod impedito de iure agere nulla currit præscriptio, concordat, leg. 1. §. final. infra de annali exceptione l. 1. ad finem & auth. nisi triennale supra de bonis materis l. fin. §. donec supra de iure deliberand. leg. in rebus §. fin. supra de iure deliberand. leg. in rebus §. final. supra de iure doctrinæ l. quæcūq; §. final. C. de bonis quæ liber. exornat Gomezias §. rur sum, r. in sit. de actio. Daobus autem modis quis dicitur impeditus de iure agere, 1. si ad huc non sit orta actio, et constat ex exemplis huius textus præpositi: ut enim esset actio de præscriptio actionis, quæ ad huc non sit in rerum verba ut inquit Bald. l. in rebus, n. 3. C. de iure dotium, & is notat. casu expendit. Casan. in consuetud. Burgund. rub. 11. §. 2. n. 3. Item & 2. modo dicitur quis impeditus, de iure agere, quando iam orta est actio, & tamen illi obstat exceptio: nam quoad ius attinet, per inde est ac si actio orta non esset, l. nihil inter est ff. de regulis iuris, & in specie colligitur ex isto textu dū loquitur de obligationibus in diem, nam in illis certa est ortam esse actionem, & tamen ante diem obstat exceptio, leg. 1. §. si nullo ff. quando dies vsus fr. locati cedat, & sic est textus expressus pro Ancarr. consil. 5. n. 1. quod quis dicitur impeditus de iure agere: quando habet actionem, & tamen illi obstat exceptio: subiicitur Decius l. 2. non videretur cepisse in 1. §. ubi Cas. vol. no. 5. ff. de reg. iuris Felix. cap. exornat missa n. 6. de præscriptio dicitur leg. r. in primis leituræ, n. 27. C. qui admittit. & cap. inter num. 2. de exceptione Balbus de præscriptio. 1. parte 6. principalis numer. 23. Cassanens in consuetud. Burgund. rub. 11. §. 2. num. 39. Otilian. decis. pedam. 179. num. 2. addit Azev. leg. quibus idē n. 1. ff. de verbis obligatis. Admodum

tem per gloss. 3. leg. final. ff. de minoribus. Quæ tamen non præbat, quia loquitur in eo, qui carebat actione antequam per restitutionem esset restituta: conclusio, tamen vera est per istum textum expressum, quicquid de ea dubitet Dec. leg. 1. in 2. lect. n. 64. C. qui admittit. Et amplius hæc conclusio procedere etiam si statutum generaliter præscribat certum terminum intra quem agi debebat, nam nihilominus interpretandum est: non comprehendere personas intra terminum impeditas de iure agere, cum ratio naturalis dicat: quod ubi non est culpa neque negligentia, non debet esse locus alicui præscriptio, cap. 2. de consuetudine, & ita expresse Bald. auth. nisi triennale post princip. C. de bonis materis Decius consilio 445. num. 48. & consil. 468. ad finem Curtius in iur. consil. 181. numer. 5. 47. mon. consil. 116. numer. 5. addit Decium leg. 1. in 1. seculari num. 27. C. qui admittit Cassanens in consuetud. Burgund. rub. 11. §. 2. num. 24. & Roman. consil. 103. ante numer. 1. Amplius secundo quando proprietatis actionis pertinet ad r. n. & tamen secundum iura dispositionem exercitium actionis pertinet ad al. n. neque enim habenti proprietatem actionis vlla curree præscriptio tanquam impedito de iure agere: ita clare præbat, l. 1. in fin. C. de bonis materis & l. 1. §. fin. infra de annali exceptione ubi filio famul. in aduocatis nulla currit præscriptio, quia licet eorum proprietates sit filii, tamen exercitium actionis pertinet ad patrē, d. l. 1. in fin. C. de bonis materis & ita apud Bald. l. in rebus n. 3. C. de iure dotti Paul. apud nisi triennale in princip. C. de bonis materis & l. 1. §. fin. l. 1. ad fin. de iudicio Cassan. in consuetud. Burgund. rub. 11. §. 8. verbi Eius num. 26. ad med. pagin. 370. Bellonus consil. 24. num. 4. Otilian. decis. pedam. 179. n. 14. Sed circa hæc sententiam applicationē

ad plura est aduertendum, primo quod in ea p[re]supponatur quod pro aduerituijs per patrem alienatis, non competat filijs (vivo patre) facultas agendi, & reuocandi alienationem illam: vt videtur expressum, leg. 1. ad finem supra de bonis, maternis, & tamen id non videtur verum, nam in primis filius potest cogere patrem, vt alienata reuocet administratorio nomine, c. si quis p[re]biterorum de rebus eccl[esi]e, vel quod p[re]stet consensum; vt filius reuocare possit alienationem factam: Auth. de equalitate dotis §. illud quoq; colla 7. & repet. Bald. leg. final. §. in computatione numer. 7. Cod. de iure delib[er]and. cui respondet numer. 10. & ibi Corn[eli]us numer. 20. Fabian. auth. nouissima num. 240. C. de in offic[io] testamento Paris. cap. 1. num. 20. de p[re]scriptio Iason cons. 56. col. 3. vers. confirmatur li. 3. & ex p[re]fesso defendit Pinel. leg. 1. C. de bonis maternis 3. p. n. 74. & auth. nisi tricenale. n. 45. C. de bonis mater.

Ex quo in furijs grandis difficultas, aduersus p[re]dictam ampliationem: n[on] cum in potestate filij sit tollere impedimentu[m], obtinendo, quod pater reuocet administratorio nomine vel, permittat filiu[m] reuocare: contra eu[m] debuit currere p[re]scriptio; n[on] regula huius textus limitatur non procedere, quando in potestate impeditu[m] est, facile tollere impedimentu[m], l. qui potest facere & ibi Decius & Cagnolus ff. de reg. iuris l. sed essi per patrem §. 1. ff. quibus ex causis maiores l. quibus diebus in principio & ibi Bald. ff. de conditio, & demonstratio, cap. final. de electio, tradit Decius cap. cum inter n. 23. de exceptio. & infra latius dicemus. Sed huic difficultati respondetur, 9. inuenerius esse, quod vivo patre filius vel modo admittatur ad reuocanda adueriticia alienata, per patrem, neq[ue] posse obtinere quod pater inuitus illa reuocet administratorio nomine vt clare colligitur, ex leg. 1. ad finem supra de bonis, maternis & ibi notat Bald. n. 1. probat etiam l. quicunq; §. final. supra de bonis qua liberis auth. de nuptijs §. sed quod faciam, colla 4. & colligitur etiam ex generalitate leg. si quis prioris §. final. supra de secundis nuptijs, & leg. 1. §. final. infra de anna-

li exceptionis & in terminis tenet Bart. l. si constante numer. 63. ff. soluto matrimonio, & ibi Crocius se cunda lectura numer. 118. Bald. de p[re]scriptio, 1. parte 6. principis numer. 15. Bellonus cons. 24. num. 5. Ex ea de p[ar]tis numer. 214. & Rota de cis. 42. numer. 16. in 2. parte, nouissimum. & Orlanien. decis. 177. numer. 3. Afferit, receptum patre alienante, non admitti filium ad reuocandum, dum viuere pater.

Neque obstant rationes adductae pro contraria opinione: Nam ad primam de auth. de equalitate dotis §. illud quoque colla 7. respondetur v[er]o textu tantum probare filiam in patris potestate constitutam posse denunciare patri extra iudicium, vt dotem repetat a genero vergente ad inopiam, vel patitur filiam agere, nam propter hanc denunciationem, si pater et non pareat, non cogetur dotem fratribus conferre, sed sufficit conferre actionem dotis inane[m] propter inopiam mariti, non tamen probat, quod pater inuitus cogatur alterum ex p[re]dictis facere imo sentit contrarium, quando patre nolente agere, permittat filiu[m] repetere dotem agere si maritus vergat ad inopiam ergo inuitus pater non cogetur reuocare vel permittere filio vt ipse reuocet patre vivo.

Neque etiam obstat dictu[m] Bald. leg. final. §. in computatione num. 7. C. de iure delib[er]and. quia Bald. Expressse facit filium in vivo patre & viuo, non posse reuocare alienationem aduentitiorum factam per patrem, leg. 1. §. final. infra de annali exceptione. Addit tamen, quod si pater velit, potest reuocare alienata administratorio nomine & si id non possit facere, quia forsitan inopiam non reuocare, potest consentire, quod filius petat a iudice vt permittat reuocare posse adhibito patris consensu, qui iuramentu[m] non comprehendit casu[m] quo propter superioris auctoritatem, prestat consensum filio: vt ipse reuocet. cap. venientes de iure iurand. ergo Bald. bene expensus, idem sentit quod Bart. & tantu[m] addit, quod patre consentiente poterit filius reuocare: vel pater volens reuocabit administratio nomine, cum igitur in potestate filij non sit tollere impedimentu[m],

sed id pendeat à voluntate patris; merito filio tanquam impedito de iure agere nullo modo corret præscriptio: vt præsupponit hæc secunda ampliatio.

- 12 Ex quibus etiam non videtur tota opinio quam ponit, Boer decif. 67. nam. 15. final. leg. 1. C. de bonis materis parte n. 36. Molina lib. 1. de primogen. cap. 16. num. 15. quod pater alienans bona aduentitia filij, propter hanc culpam paterit priuari administratione bonorum filij, allegant leg. imperator 50. in fine ff. ad Trebellianum. & leg. final. §. minores C. de sententia pascis & ad leg. 1. C. de bonis materis contrarium præsupponentem, respondeat quod licet vnum modum reuocandi: texcludens non ob id excludunt alium diuersum, quod procedatur contra patrem ad priuationem administrationis bonorum filij: nam id falsum apparet ex supra traditis neque enim iure inuenitur cautus; quod pater propter prædictam alienationem, priuetur administratione bonorum filij: imo neque filium posse obijcere patri quod propter alienationem aduentitiorum videtur male administrasse, vt probat, l. si quis prior §. final. C. de secundis nuptijs & ant. de nuptijs §. sed quod sanctum col. lat. 4. vbi elegans assignatur ratio: neque repugnat, l. imperator 50. in fine ff. ad Trebellianum: quia loquitur in patre dissipante bona filij: ita vt filius nullo tempore possit illa recuperare vt ibi declarat Bart. nu. 1. ad finem & l. fin. §. non autem nu. 2. sup. de bonis quæ liberis, & leg. final. nu. 2. C. de sententia pascis & l. si constante nu. 63. ff. solutio matrimonio Aretinus, consil. 72. nu. 5. vers. ad quartum Ripa leg. cum filio nu. 33. ff. de legat. 1. Hærelatus l. generatiter num. 155. supra de secund. nuptijs.
- 13 In de igitur in seiri non potest ad nostrum casum, in quo filius mortuo patris, poterit vendicare aduentitia alienata per eum.
- 14 Nec est omittendum in hac materia alia difficultate insurgere & decisione, l. 1. §. fin. infra de annali excepti. nam aperte loquitur in aduentitijs quæ patri acquiri non possunt, & sic vult quod etiam in his contra filium non currat præscriptio: dum est in potestate patris, ex quo consequi videtur,

quod in Castrensisibus vel quæ si, quæ patri quæri non possunt: non curret præscriptio contra filium familiæ: pariter etiam neque in aduentitijs quæ patri quæri non possunt neque quod ad proprietatem, neque quoad vsu fructum in ant. vt liceat matri & aui in princip. col. lat. 8. & tamen id non videtur verum quia cum ratio, d. l. 1. §. final. in eo consistat quod filius familias pro illis bonis agere non possit, vtique cum sit certum filio familiæ, pro illis libere agere posse, l. miles 4. ff. de Castrensis peculio ex ratione l. 2. ff. ad Macedonianum: quod etiam hodie locum habet vt tradit, Bart. l. fin. §. necessitate nu. 12. C. de bonis quæ liberis Menoch. de recuperand. poss. 15. remediis n. 316. similiter & pro bonis aduentitijs: In quibus visus fructus patri non fuit quæsitus, neque quæri potuit: nam de illis si ius libere disponente potest. ant. vt liceat matri & aui in princip. col. lat. 8. & sic pro illis potest consistere in iudicio, ubi: consensu patris vt videtur ex præsup. c. fin. ad fin. de indic. & asserit receptum Angel. §. actiones aut de peculio col. final. & ibi Gomez. n. 17. In v. de actio. Afflic. des. 189. n. 3. Aretin. consil. 72. col. pen. ad fin. Sapia l. 1. n. 63. C. qui admittit aucius de nullitat. pag. 326. n. 41. quib. addit Lasson l. pen. col. 2. ad fin. C. qui res am. facere possunt Pallac. reper. rub. §. 42. n. 9. Quicquid repogner, Jacob. Niger. l. 1. n. 33. ad fin. C. qui admittit & Menoch. de recuper. possess. 15. remediis. numer. 33. & hac ratione in terminis Corneus l. 1. n. 23. C. qui admittit, Concludit, quod in bonis in quibus patri nunquam potuit quæri vsus fructus contra filium familiæ, curret præscriptio & ibi subscribit Dec. 2. lect. n. 65. Jacob. Niger n. 33. ad finem.

Sed respondendo huic difficultati dicendum est, l. 1. §. fin. infra de annali excepti. Appliare decif. l. 1. ad fin. sup. de bonis maternis. vt quod ibi dicitur quod contra filium familiæ in bonis maternis nulla currat præscriptio, applicetur procedere etiam in aduentitijs, quæ patri quæri non possunt, suppletum ad eum modum, quo neque bona materna patri acquiruntur: Ibi quoad vsu fructum patri quærantur, in quibus contra filium familias, non curret præscriptio, cum ius agendi patri in illis

com.

competat, & ita intellexit, Bald. leg. 1. n. 21. C. qui admitti Fulgos. leg. fin. §. necessitate nu. 4. ad finem & ibi Corneus nu. 5. supra de bonis qua liberis Panor. c. 1. n. 11. de prescriptione. & cons. 54. col. 3. ad finem lib. 2. Bald. cons. 230. ista sunt ad finem lib. 1. Soares tit. de las deudas n. 34.

19 Quæstionis nihilominus est: quid dicendum sit: in aduentu ijs, quibus patri potuit quæri vltus fructus, attento iure communi: & tamen non fuit quæsitus, quia pater illum repudiavit vel alia alia ratione non fuit priuatus? & mouet quæstionem quod filius hoc casu habet exercitium actionum, & tamen illis non potest uti in iudicio absque consensu patris, l. fin. §. necessitate C. de bonis qua liberis, secundum intellectum Othonis, velati ibi per gloss. quæ sequitur ibi Bart. num. 2. Ripa l. 1. §. fuit quæsitum nu. 3. ff. ad trebellianum, & dicit receptum Alex. consil. 106. n. 2. ad fin. lib. 1. Neuzanis consil. 18. n. 8. quicquid contradicat Decius auct. quod locum nu. 6. C. de collas Menoch. de recuperand. possess. in remedio n. 15. Nam pro communi est textus clarus, c. fin. ad fin. de iudic. in 6. cum igitur filius hoc casu possit agere in iudicio: & impedimentum quod patris consensus debebat interuenire, facile tolli possit: petendo à iudice ut patrem cogat ad prestandum consensum ipsi filio d. §. necessitate, videtur, quod hoc casu contra eum debeat currere præscriptio: nam regula quæ habet, quod contra impeditum de iure agere nulla currit præscriptio, non procedit: quando impeditum facile est tollere impedimentum ut supra diximus, & statim latius dicemus, & in terminis quod propter hanc rationem decisio, d. l. 1. §. final. infra de annali exceptione non debeat obtinere locum in his bonis, tenent, Guilbel. de cuncto & cu eo Alber. & Salic. Bart. leg. 3. §. usuras in fine ff. de contrario iudicio in uelle Bald. de prescriptione. v. parte 6. principalis n. 15. Fulgos. d. §. necessitate n. 4. ad finem, & ibi Corneus nu. 5. Soares tit. de las deudas n. 34. Couarruias resolut. lib. 1. cap. 8. n. 8. Sed cauendum est, quia hoc nimis restringit generalitatem, d. l. 1. §. final. infra de annali exceptio. Imo cum illa verba, patri quæri non poterant, non possint, verifi-

cari in bonis quæ patri tum quæ quæri potuerunt ut dictum est: necessario videntur verificanda in terminis d. §. necessitate, quod ita pro constanti, & indubitato præsumitur, Corne. leg. 1. n. 23. C. qui admitti & ibi Iacobus Niger n. 33. ad fin. Hubertus n. 64. sentit gl. magna post principium d. §. necessitate: Neque obstat ratio contrarie opinionis, quia filius virgendo patrem ut inuitus sibi præstet consensum ad agendum, videtur venire contra obsequium debitum patri, ut probat textus leg. cogit. 16. §. si pater ff. ad trebellianum, & id quod fieri non potest, nisi veniatur contra debitum obsequium, non videtur facile fieri posse: imò quoad ius attingit, censetur impossibile, leg. filius ff. de condit. institutio, & ideo non imputatur negligentia illi, qui non viderit, siue coegerit patrem leg. si extraneus 33. ad finem ff. de iure dotium notat Ancarranus consil. 5. num. 3. in fine, & ideo in terminis, Pinel auct. nisi tricenale num. 45. C. de bonis mater concludit, quod licet filius possit cogere patrem, ut vel ipse agat, vel patiat filium agere, si tamē id non faciat, negligentia ei imputari non potest, quia ratione vericundia patris id videtur omisisse, arg. l. in coniunctione C. de nuptijs: qui cultus vericundia efficitur: ut quod contra eum fiat fieri non posse videatur, l. 1. in fine ff. qui habet ex causis maiores l. 8. in fine & ibi Bart. ff. aliment. & cibari. legati, unde merito Baldus cons. 198. puerulus ad finem l. 5. tradit, non currere filio præscriptionem, quando lis erat agitata cum patre & in casu quotidiano tradit. Nauar. cons. 8. n. 4. sub tit. de renunciis, & confirmantur prædicta quia amor filialis in hoc consistit: quod timeat filius offendere patrem, Thomas. 2. quæst. 19. art. 2. in corpore, & ideo quando filius in sibi præiudicialibus tacet, semper ob reuerentiam paternam censetur tacuisse & dissimulasse, leg. per. ff. de furtis glossa leg. 1. §. quæ onerande verbo metus ff. quænam rerum actio non de iur. Bart. l. quæ dicit n. 23. ff. solut. matrim. & hac de causa quando quis aliquid non petit vel non facit, ne offendant patrem vel superiorem, non imputatur illi negligentia: imò ius illi succurrit, glossa leg. semel in consilio.

verb. restituentur in fine ff. offic. præsidi.

- 30 Et ideo tempus non currit ei, qui non egit ne forte incurreret offensionem superioris. Panor. cap. tum ex literis num. 10. de rest. in integrum Felin. cap. 1. num. 11. de prescriptio. facit traditio glos. 1. le. sed & si decessit ff. de bonor. poss. contra tabulas
- 31 Quod si quis omisit uti aliquo remedio, ne impugnaret iudiciū defurcti nō impu-
tatur ei negligenti, de qua not. b. agit. A-
retin. l. ventre col. 4. post mediū ff. de ac-
quirend. hereditate.

- 32 Ex quibus infero non videri tutā opi-
nionē, Molin. lib. 4. de primogenij c. 10.
n. 7. & 8. dom. tener quod si possessor ma-
ioratus aliquid alienavit cōtra prohibitio-
nē testatoris, poterit sequens etiā vivo a-
lienante, eam alienationē reuocare iux-
ta receptam doctrinam, glos. leg. cū pater
libertis ff. delegat. 2. quod si fuerit negligēs
in hoc faciēdo, tanquā aduersus negligēte
ipso iure curret prescriptio, vt tenet Gre-
gorius leg. 10. tit. 26. parte 4. verb. nile
empiesce col. fin. vers. primus, quæ pres-
criptio non solū nocebit secundo imme-
diatē sequenti sed & omnibus alijs, qui ad suc-
cessionē maioratus successione vocantur:
nam quanuis hi videantur impediti de iure
agere propter vocatum primo loco, tamen
quia facile eis erat hoc tollere impe-
dimentum, petendo vt primo loco voca-
to assignaretur terminus ad reuocandum,
quo elapso sequentes admitterentur ad re-
uocandū argum. l. quando in 68. ff. de acqui-
rend. hered. & l. diffamari C. de ingenu. &
manum. in specie Albe. leg. fin. in princip.
nu. 11 ad finem C. de furtis, cum igitur
sequentes vtendo predicto remedio faci-
le tollere poterant impedimentum: suc-
cedit regula, quod non videtur impedi-
tus qui facile tollere potest impedimen-
tum, leg. qui potest facere ff. de regul. iur.
leg. quibus diebus in principio ff. de cō-
ditio. & demonstrat cap. fin. de electio.
Addo quod & hanc eādem opinionē per
eandē rationē probauit, Albertus Brunus
consil. 67. dum dubitatur ad finem Rolan-
consil. 3. nu. 91. lib. 1.

- 33 Ceterum hæc traditio vera non est, &
apertē est contra mentem cōmunis, quæ
tenet prescriptionē currentē contra pos-

sionem maioratus, vel immediate postea
vocatū non nocere sequētibus: quia vi-
dentur impediti de iure agere, quia ab alijs
præcedebantur, Bald. consil. 4. in cau-
sa numer. 2. lib. 4. Antonius Nata consil.
437. numer. 7. lib. 2. Crocus leg. filius fa-
mil. §. diu. nu. 142. ff. de legat. 1. Xuares
allegat. 3. Decius consil. 445. numer. 47.
Curt. iunior consil. 181. nu. 5. Hieron. Ga-
briel. consil. 161. nu. 15. Menchaca de suc-
cess. creat. cap. 26. numer. 129. & late
comprobat Mieres de maioratu. 4. p. quæst.
21. a. num. 1. & in hoc omnes concordare
asserit Gregorius l. 10. tit. 26. p. 4. verb.
nile empiesce col. 4. ad fin. & plures citat
Matien. l. 8. t. 7. lib. 5. ordinam. glos. 5.
n. 25. & dicit receptū Oclavian. decij. pe-
damonta. 177. n. 3. Expende igitur quod
primis negligentibus, sequentes poterant
uti remedio de quo supra, & tamē ad huc
quasi impeditis de iure agere nulla currit
prescriptio aduersus eos, & ita in specie
cōtra Brunū, quæ sequitur Molina: tenet O-
clavian. d. decij. Pedamont. 177. n. 4.

Neque obstat Molin. ratio nā in primis est
aduertendū, prædictā rationē non con-
cludere, quando sequentes erāt filij fami-
lias præcedentium, nam prædictis im-
putari nō potest: quod non fuerint vbi præ-
dicto remedio aduersus parentes vt supra
probauimus, & ideo in his terminis sequē-
tibus filij: familias nihil nocere prescrip-
tionē, post Bald. tenent Iason cons. 7. col.
fin. lib. 3. & cons. 118. n. 4. & cons. 136.
n. 6. lib. 4. Oclavian. decij. pedamonta.
69. n. 24. & generalius respondeo, quod,
Molinæ ratio procedit quando facile im-
pedimentū tolli potest, l. qui cum nata ma-
ior §. 1. ff. de bon. liberta Decius l. qui po-
test. facere ad fin. ff. de regulis iuris, & in
specie Pinel. d. a. ubi, nisi triennale n. 45.
ad finem. Planē non debet reputari facile
quod vtendo predicto remedio tolli pos-
sit impedimentū: nā cū duæ sint mouen-
dæ lites prima vt præcedenti in gradu as-
signetur terminus, intra quæ agat: qui mul-
tas potest allegare excusationes, ita vt or-
dinaria & proluxa lis sit prosequenda l. 3. &
ibi Bart. ff. vt legat. seu fidei cōmiss. nomi-
ne. & supras & molestia litis subeunda sint
leg. minoribus 6. ff. de minoribus l. 5. a-
pud

quod Colsum, si quis ex nuncia ff. de deli exceptione Iason. leg. filio pater 1. notab. ff. de leg. 1. item postea subeunda est noua liscum eo, in quem res alienata fuit: qui acriter se defendet, & fructibus rei litem prorogabit, quod quidem facile reputari non debet: nam ut inquit Hostiensis. C.

36 *dispendia de rescriptis in 6.* in litibus solent interuenire grauosa diffugia, & dispendiosæ dilationes, quas a cõter accidentibus habent lites: ut ibi dicit Monachus. siue habent tractum longum & inutilem ut ibi exponit glos. 1. & glos. 1. elem. dispendiosam de indic. glos. 1. cap. 1. ut lite pendente lib. 6. male igitur præsupponit Molina in his terminis, facile impedimentum tolli posse: item pone sequentes in gradu, approbasse dictam Ciceronis lib. 2. officiorum monentis, quem libet lites debere abhorreere, quantum liceat, imò plusquam liceat: exornat Tirac.

lib. 1. retract. §. 8. glos. 7. num. 21. huic igitur culpa vel negligentia imputari nõ potest, si à litibus abhorruit, nam ut inquit iure consult. leg. item si res ad finem ff. de alienatio. iudicij mutandi causa. non est culpanda verecunda cogitatio illius, qui lites execratur: imò nimis esse laudandam dicit glos. leg. illud verb. audiendum ff. de tributo. actio. & est textus cap. 2. §. fin. de verborum significat. in. 6. notat Panor. & Felin. num. 1. cap. 2. de præscriptio. & hac ratione Rota decisio. 51. de cõcess. præbende in antiquis. concludit excusandum esse expectantem, qui viuitute expectatina, non acceptauit beneficium vacans, quia erat occupatù per aliũ de facto, quia litigando cõtra possessore poterat multa dispendia & pericula in currere

38 subscribit Felinus. cap. in nostra num. 34. vers. 10. de rescriptis Ripaleg. 1. §. subla. a num. 18. ff. ad trebellianum Gomez. in regula de annali quest. 2. quod & in alio notabili casu considerat etiam Innocent. cap. cum olim propter num. 6. de privilegi. Ruin. consil. 111. numer. 21. lib. 5. quoniam igitur Doctores aduertunt sequentes non posse primo loco vocatos repellere abique litibus, & sumptibus, constituerunt præscriptionem decursam contra primos, non nocere sequentibus,

tanquam impeditis de iure agere: vt etia dec arat Aymon. consil. 496. magnifice num. 16. lib. 4. Hipol. Riminald. consil. 339. in causa à num. 144. lib. 3. matien. co leg. 8. 111. 7. lib. 5. ordinamenti glos. 51. numer. 25.

Vterius ex supra traditis inferitur non esse tutum dictum Iason. consil. 226. in præmissa lib. 2. quod regula d. leg. 1. §. final. infra de annal. exceptio: tantum procedet in præscriptione, quæ incipit currere aduersus filium familia: nam si in cepit ab alio, & postea res peruenit ad filium famil. aduersus eum perficitur ea præscriptio leg. si fundum ff. de fundo dotali quod & sentit Panor. consil. 5. ad finem lib. 2. hoc enim dictum falsum est: quia ratio expressa in d. leg. 1. §. fin. concludit in distincte præscriptionem aduersus filium famil. tanquam impeditum de iure agere non currere: quod tenet Panor. cap. ex trans missa col. fin. post. princip. de præscriptio. Iason. consil. 7. col. fin. lib. 3. Bald. de præscriptio. 1. parte 6. principalis num. 15. & num. 17. & ante eos Iacobin. Butricar. leg. 1. post. princip. infra de annali except. eleganter resoluens: quando præscriptio non currit propter impedimentum rei, procedit regula d. leg. si fundum ff. de fundo dotali. si verò ratione personar: quia non potest de iure agere, indistincte locum habebit regula d. leg. 1. §. final. infra de annali except. subscribit Bart. leg. senatus consulto numer. 3. ff. de officio presidis Cassaneus in consuetudine Burgundiarum. 1. §. 8. verb. & inor num. 52. pagina 330. Gomez. §. rusus nu. 14. vers. & ideo Insti. de action.

40 Denique ex prædictis inferitur, non esse verum dictum Aber. leg. 1. §. final. infra de annal. except. quod aduersus actiones, quæ residet in persona filij, neque trãseruntur in patrem: de quibus l. filius famil. la. 1. ff. de actio. & obligatio. procedet præscriptio: quia earum proprietates est filij & sic earum respectu, non potest considerari tanquam impeditus, de iure agere, hoc enim manifestè falsum est, quia licet proprietates earum actionum sit filij, tamen exercitium est patris, ita vt parte præsentis non audiat filius in iudicio

iudicio super illis: leg. filius famil. ff. de
præcurato. leg. sed & si unus 17. §. filio
 famil. ff. de in iurijs tradit Paulus leg. si
 longius §. 1. num. 2. ff. de iudicijs & leg.
 fin. §. necessitate num. 4. C. de bonis qua
 liberis ergo cum non habeat exercitium
 prædictarum actionum, ad hoc confide-
 rabitur tanquam impeditus de iure age-
 re: d. leg. 1. §. final C. de annali exceptio.
 41 & leg. 1. ad finem C. de bonis mater. pote-
 rit sane admitti dictum Alberici quando
 pater est absens neque reliquit procura-
 torem, nam tunc filius familias earum ac-
 tionum habet exercitium proprio no-
 mine: glos. fin. leg. si longius §. 1. ff. de
 iudic. & ibi Bart. num. 2. iacobus num. 7.
 42 cum igitur ex tunc filius habeat illarum
 actionum exercitium, aduersus eum po-
 terit admitti præscriptio, quæ pariter co-
 tra eum admittetur quando filius agit ra-
 tione contractus per se celebrati, & pater
 est absens, nam tunc filio conceditur uti-
 lis actio, quam filius exercere potest suo
 nomine d. leg. si longius §. 1. late Tiraq.
 post. ll. conubiales glos. 8. n. 9.

43 Ultimo inferitur non videri verum
 dictum Xuanes. titul. delas dendas nu-
 mer. 34. quod licet vxor etiam pro
 paraphernalibus in regno Castellæ non
 audiat sine licentia mariti leg. 2. tit. 3.
 lib. 5. ordinamenti. tamen cum vxor sit
 domina prædictorum bonorum, aduer-
 sus eam admittetur præscriptio subscri-
 bit Couarruias resolut. lib. 1. cap. 8. nu. 8.
 Azuned. l. 4. tit. 3. lib. 5. ordinamenti n. 12.
 44 nam in contrarium vrgit leg. 1. §. final.
 infra de annali except. intellecta ut supra
 item quia illi dicitur impeditus de iure a-
 gere, qui rem in iudicio de ducere non
 potest: ut post petrum dicit Bald. leg. 1.
 num. 6. supra de bonis mater. sed secundum
 leges Castellæ, mulier etiam pro parapher-
 nalis non potest consistere in iudicio sine
 consensu mariti, ut dictum est: ergo de-
 bet dici impedita de iure agere: quod ita
 proconstanti presupponit Boer. decisio.
 328. num. 1. ad finem neque obstat quod
 mulier facile potest tollere hoc impedi-
 mentum, petendo à iudice ut compellat
 maritum prædictam licentiam præstare:
 arg. cap. nullus de iure patronatus & qua

late Tiraquel. post leges conubiales glos. 8.
 a num. 127. & in regno Castellæ disponit
 leg. 4. tit. 3. lib. 5. ordinam. & in regno
 Portugaliæ ord. lib. 3. tit. 32. §. fin. vete-
 ris imprisonment: & hodie lib. 3. tit. 47. §. fi-
 nal. non recipiuntur quia cum hoc fieri
 non possit citra offensionem reuerentia,
 46 quam vxor debet marito leg. si cum do-
 tem §. eleganter ff. soluto matrimonio non
 potest dici vxorem, facile posse tollere
 hoc impedimentum iuxta supra tradita,
 47 & nihilominus aduerto, opinionem Xua-
 rez ea noua opinione confirmari posse,
 quod differentiam videtur esse inter co-
 sensum præstandum per patrem filio et
 agere in iudicio, & inter licentiam præ-
 standam per maritum vxori ut agere pos-
 sit, nam filio non competit exercitium ac-
 tionis, ante quam pater consentiat, nam
 videtur prædictum exercitium per legem
 deferri filio, sub tacita conditione: si
 pater consentiat: ut colligitur, ex leg.
 fin. §. necessitate Cod. de bonis qua libe-
 ris, vnde cum filio ante consensum patris,
 non competat actionis exercitium, inter-
 im dicitur impeditus de iure agere Bald.
 leg. in rebus num. 3. C. de iure dotum ta-
 men mulieri in paraphernalibus ex dispo-
 sitione iuris, competit actio & exercitium
 48 illius simpliciter: & tantum effectus istius
 exercitij, suspenditur donec maritus li-
 centiam præstet, propter præiudicium
 quod ei inferri potest: vnde cum exerci-
 tium quoad substantiam vxori compe-
 tat, non dicitur impedita de iure agere
 quantum cunque effectus istius exercitij
 suspendatur, multum enim inter est, v-
 trum rei substantia suspendatur, vel eius
 effectus leg. cum hic status §. siue autem
 49 ff. de donatio. inter virum notas Oldrad.
 consil. 150. num. 6. & hic est quod si co-
 sensus patris, à principio non interueniat,
 50 cotruit iudicium, ita ut neque per ratiha-
 bitionem patris subsequutam cõfirmetur:
 nam cum filius ante consensum patris,
 non videatur exercitium actionis habere,
 quasi sine actione egerit, omnino corruet
 iudicium leg. si pupilli §. final. ff. de ne-
 got. gestis. ac ita neque per ratihabitionem
 patris confirmatur cap. auditis de electio.
 & receptum dicit Xuanes de nullitate

- pag. 327. num. 44. & tamen si mulier
51 audiat in iudicio sine licentia mariti
per ratihabitionem mariti confirmatur
iudicium, ut est expressum leg. 5. tit. 3.
lib. 5. ordinamenti, quia cum exercitium
quoad substantiam, ei competat non po-
test dici egisse sine actione, & quia cum
licentia mariti requiritur propter illius
præiudicium, sufficit istam licentiam ex
post facto intervenire leg. fin. C. ad ma-
cedonian. tradit Iason. leg. si quis mihi bo-
na. infum num. 45. ff. de acquirenda ha-
reditate & in terminis aduertit Pallac. res
pet. rub. §. 68. num. 27. Antonius Gomez
leg. tauri §. 4. num. 6. & sic hac ratione,
videtur posse defendi dictum Soares.
- 52 Pro concordia tamen videtur dicen-
dum, quod si mulier non petit à iudice,
maritum compelli ad præstandam licen-
tiam propter rationem, de qua supra me-
to iure contra eam curret præscriptio, tam-
en nihiominus restituetur aduersus
- 53 præscriptionem quia quando quis pro-
pter reverentiam debitam personæ, faci-
le non potest tollere impedimentum, vnde
de eis succeditur per restitutionem glos.
leg. senatus consulto. verb. restituentur ad
finem ff. de officio præsidis afflicti cap. in
perialem 2. notab. numer. 11. de prohibiti-
fœdus alienat. per fœdericū & in terminis
Xueres de las deudas num. 35. tamen eo-
dem casu ipso iure non curret præscriptio
aduersus filium familias, quia cum ante
consensum patris non dicatur habere
exercitium actionis, videtur impeditus
de iure agere: ac ita locum habet regula
huius textus: illud certum est, quod in
54 dotalibus rebus, dum consistat in immo-
nium, non curret præscriptio aduersus vo-
55 xorem leg. in rebus §. final. C. de iure do-
tium nam cum in his rebus actio & exer-
citium consistat penes maritum leg. doce
C. de rei vendicat. quare aduersus mulie-
rem nō habentem actionem, neque exer-
citium illius, nulla corret præscriptio quod
probat Azenech. leg. 4. tit. 3. lib. 5. or-
dinationem n. 14. & sequenti in notabili
- 56 Conclusionem huius textus ita expli-
cata licet abis, primo non procedere, quā
do erat in potestate illius contra quem
præscribitur, facere, quod oriatur actio:

nam tunc ad eius præiudicium habebitur
pro orta iuxta regulam legis qui potest
facere ff. de reg. iuris & consequenter cō-
tra eam quasi orta procedet præscriptio:
glos. §. eodem iure verbo opponere ad finem
supra hac leg. Paul. Castrens. consil. 220.
num. 1. lib. 2. & in notabili casu tradit.
Baldus consil. 14. punctus ad finem lib. 5.
Romano consil. 84. col. 1. ad finem & cō-
sil. 352. num. 10. & subscribunt Felin.
cap. extramissam 2. de præscriptio Bald.
de præscriptio. 5. parte 5. principal. quæst.
3. num. 1. vnde etiam pro regula consti-
tuitur, quod non censetur impeditus ille,
qui facile potest tollere impedimentum
leg. quibus diebus in primo ff. de conditio-
ne & demonstrat. cap. fin. de electio. notab.
Bald. consil. 342. super eo. num. 4. lib. 1.
Felin. d. cap. extramissam num. 1. Bald.
de præscriptio 1. parte 62. principalis num.
23. Succinus iunior consil. 117. a num. 6.
lib. 2. & latius idem consil. 76. a num. 79.
lib. 1. & hac ratione, si obligatio est in
ciem, & tamen erat in potestate credito-
ris facere, quod ille condemneretur pro
toto tempore iuxta doctrinam Bart. §.
final. in fine infra hac lege & leg. de pu-
pillo §. si in pluribus num. 6. ff. noni operis
Gigas de pension. quæst. 83. numer. 3. ad-
uertius hunc creditorem tanquam nō im-
peditum de iure agere curret præscriptio
& ex eadem ratione contra Alex. notab.
quæstionem determinant. Doctores relati
per Pinclum d. auth. nisi tricennale num.
48. supra de bonis maternis & per Roland.
consil. 79. num. 18. lib. 1. non iniquo

57 Limita secundo istam regulam proce-
dere quando impedimentum agendi pro-
cedit ex dispositione iuris, nam si pro-
cedit a facto,mero iure curret præscrip-
tio: licet impedito de facto aduersus eam
iam de iure concedatur restitutio: leg.
& acti licitis ff. de seruitut. rusticor. præd.
tradit glos. aub. de sanctissimis episcopis
§. reuerendissimi verb. si vero: collat §.
Bart. leg. 1. §. si quis autem ff. de itinere
alluque priuati. Bald. leg. 1. num. 22. C.
qui admittit & leg. sicut in fine supra eo. la-
fon. §. rursus num. 24. Inst. de actio Fe-
lin. cap. extramissa col. pen. post prin-
cipium de præscriptio Cassanensis in consue-
tud.

- ad Burgundiarum. l. §. 8. verb. & iur.
num. 26. pag. 330. & plures relati per Boer.
deciso. 40 num. 3. & per Pincl. d. anih.
nistricenale num. 42. ex quo colligitur
59 favorabilis procedi cum impedito de
iure agere, quam cum impedito defacto,
nam favorabilis censetur in tempore oc-
currere: quam post causam vulneratam
remedium quaerere: l. final. supra in qui-
bus causis in integrum restitutio & hac ra-
tione impeditus de iure agere non tene-
tur mittere procuratorem ad impedi-
60 dum cursum praescriptionis, quem tamen
teneatur mittere impeditus defacto, cap.
querelam de procuratoribus. vel per pro-
testationem impedire eius cursum leg. ut
perfectius. C. de annali exceptio. tradit
Panor. cap. extramissa num. 14. de praes-
cript. afflictis cap. imperialem 2. notab. n.
10. de prohib. feud. alienat. perfectum:
61 iuncta tamen praedicta non procedere quā-
do in iure reperitur expressum, ut pro-
pter impedimentum etiam facti non cur-
rat praescriptio sed dormiat cap. ex trans-
missa de praescriptio. & ibi Panor. num. 13.
cui adde etiam casum, de quo per Baldū
consil. 158 proponitur ad finem lib. 3. quā
probat. Paris. consil. 27. num. 132. lib. 1.
62 Rota Avenionensis. l. 28. n. 22.
Neque est omittendum praedicta com-
munem resolutionem & differentiam;
magnam pati difficultatem ex decisione
tex. cap. quia diversitatem de concess. pra-
bende. qui probat: quod licet in consilio
lateranensi fuerit constitutum, quod si
episcopus beneficium vacans, & perti-
nens ad suam collationem, non conferat
infra sex menses, collatio deoluatur ad
summum pontificem cap. 2. de concess.
probande tamen in hos sex menses non
computabitur tempus, quo episcopus fuit
suspensus ab officio etiam propter pro-
priam culpam. Item neque tempus, quo
fuit Romae ad petendam absolutionem;
quinimò neque sex menses, quos ei papa
64 assignavit, ut in patriam reverteretur: nā
est expendendum, quod licet impedimen-
tum suspensionis videatur esse iuris im-
pedimentum: & ideo merito illud non
debeat computari, in sex mensibus assi-
gnatis per consiliū lateranensem equasi fue-

rit impeditus a iure conferre durante sus-
pensione, tamen tempus, quo episcopus
fuit Romae propetenda absolutione ab
excommunicatione, & suspensione, item
& tempus, quod ei conceditur ad reme-
dum in patriam, manifeste pertinet ad
impedimentum facti: & tamen tex. illo
probat, hoc tempus ipso iure non curre-
re: & ideo non esse computandum in praedictis sex mensibus, ergo aperte probat:
quod etiam impedimentum facti, impe-
dit tempus currere ipso iure: item quod
in hac materia non est differentia inter
impedimentum facti, vel iuris: ut notat
Panor. d. C. quia diversitatem num. 3. quod
tamen utrunque repugnat communiori
65 resolutioni supra firmatae, huic tamē dif-
ficultati satisfaciunt, ergo aperte probat:
quia diversitatem numer. 5. assignando duas res-
pensiones: prima est, quod licet iure ei-
us fiat differentia inter impedimentum fa-
cti & iuris, ut dictum est, tamen iure ca-
nonico, ea differentia non admittitur:
sed siue sit impedimentum iuris, siue fa-
cti ipso iure non curret tempus praescrip-
tionis, & hanc primam responsionem
probat Andre Siculus consil. 41. num. 17.
lib. 1. Iason. §. rursus num. 25. Inst. de
actionib. Paris. cap. extramissa num. 23.
& num. 26. de praescriptio. Ioannes Cras-
tus consil. 113. num. 17. lib. 1. & ita hāc
differentiam inter utrumque ius pro no-
tab. refert Laurentius differentia 86. sed non
placet: quia non est facile admittenda dif-
ferentia, iter utrumque ius: cap. 1. de noni
operuntur. & ita quod in hoc nulla sit
differentia inter utrumque ius, asserit esse
de mente Doctorū magis cointer Pine-
lus d. auth. nisi tricenale numer. 47. versu
qua in re supra de bonis maternis Balb. de
praescriptio. 1. parte 6. principalis num. 21.
secundo igitur modo respondet Imola d.
cap. quia diversitatem num. 5. & num. 9.
& num. 13. quod impedimentum facti
non impedit cursum praescriptionis ipso
iure: nisi in casibus specialibus, in quibus
id invenitur expressum in iure: cap. ex-
transmissa & cap. cum nobis de praescriptio-
nibus, quam responsionem approbat Pan-
67 nor. cap. extramissa num. 13. ad finem
& ibi Felin. num. 8. de praescriptio. &
cuius

cum ea transiret in alium, ubi supra etiam non placet: quia id est: de quo quærimus, quæ de causa id ita fuerit expressum d. cap. 72. quia diuersitatem, contra ordinariam iuris regulam: quare Relin. cap. cum inter n. 30. de exceptio. aliam assignat responsionem, quod tempus assignatum à iure non currit ipso iure impedito siue de iure siue de facto, d. cap. quia diuersitatem sed si tempus sit assignatum per hominem, tunc merito iure currit impedito de facto, & de necessitate est restitutio: sed non placet: quia & omnis præscriptio habet tempus legale, & tamen merito iure currit aduersus impeditum de facto leg. fin. ad finem C. de prescrip. longi temporis: prout ita igitur responsione, aduertendum est: in d. cap. quia diuersitatem, nō agi de præscriptione propria: sed de pæna quadam imposita per ius canonicum, ei, qui fuerit negligens in conferendo beneficio, ut aduertit glossa, ad finem cap. impulari de reg. iuris in 6. Dominicus consil. 43. ad finem item, & est aduertendum, multum intercessit utrum tempus legale constituatur quasi terminus, intra quem debet quis agere, & alium molestare, vel sit assignatum ad alium, siquidem, & ex diuersa causa: nam primum tempus censetur continuum, & etiam ignoranti currit leg. fin. supra de dolo glossa in rub. ff. de diuersis & temporalib. prescriptis. Sed secundum non accideret contumacia, sed magis vitio, & ideo ignoranti ipso iure non currit leg. fin. nō cum ibi notat. ff. de his qui volunt in famia vt. electoribus casus distinguit Paul. Castrensis consil. 220. col. 2. in princip. lib. 2. unde inferendo ad intellectum d. cap. quia diuersitatem, dicimus, quod in eo texto, tempus legale non erat constitutum, quasi terminus, intra quem quis deberet agere, & alium molestare: sed potius ad conferendum beneficium, in quo neque actio nec molestia alicuius considerari potest: & ideo pro vt hoc tempus iniquam vitio non currit vt dictum est, ita etiam non currit legimus impedito quocunque impedimento, quia eadem est ratio, & hoc sensu admittimus, quod pæna legalis imposita propter negligentiam, non habet locum in impedito quo-

quoque impedimento gloss. cap. impulari de reg. iuris in 6. & probat cap. commissio §. 1. de electio. in 6. diuersum erit in præscriptione, in qua tempus legale assignatur, quasi terminus intra quem actor agere debeat, & professorem molestare: & ideo tale tempus merito iure currit ignorantanti leg. final. ad finem Cod. de prescriptio ne longi tempor. & pari modo currit contra impeditum de facto: & necessaria erit restitutio: & iuxta hæc venit explicanda traditio gloss. cap. 3. verb. numerandum de probendis in 6. quod quando tempus apponitur in fauorem alterius, currit etiam ignoranti, si vero adpueiendum negligentiam alicuius, non currit ignorantanti: sequitur & textus illi Panon. d. cap. quia diuersitatem & alij supra relati per Cenarrania, cap. nos quidem num. 14. de testamentis nam iudicatus hanc traditionem, viget, quod in præscriptionibus, tempus designatur ad puniendam negligentiam Dominici cap. vigilanti de prescriptio. & tamen id tempus currit ignorantanti leg. final. ad finem supra de prescriptio ne longi temporis leg. sicut ad finem supra eā: & ideo melius resolutum est vt supra: ex quibus etiam adducitur falsa generalis regula, quam cōstituit præpositus cap. 1. num. 6. vers. quod reuocata generalis quo tempore miles neque etiam mittendum illud, quod probat d. cap. quia diuersitatem quod tempus suspensionis, non computatur in sex mensibus cōcessis per concilium lateranense prælati, ad conferendum beneficium: etiam si propter culpam prælati suspensio facta sit, & sic iuste in quod illum textum pect. Antonianum et tollit Iason. §. rursus num. 26. & ibi Gimerius num. 14. vers. 2. consil. 10. Tit. de actionib. & ante eos Alex. ad Bart. leg. 1. §. si quis autem propter ff. de itinere adluque priuato Balb. de prescriptis. l. par. & principalis num. 21. & eam dicit ad hoc singularem Alex. consil. 58. n. 6. lib. 9. Decius l. x. in prima sed. n. 27. & 2. l. infra num. 68. C. qui admitti Gemes. regula de annal. q. 14. Cassauens in consuetud. Barensis, rub. 11. q. 2. num. 38. Par. l. consil. 104. num. 46. lib. 1. Azman. consil. 201. num. 29. Namar. consil. 50.

- num. 6. sub. Rub. de sponsalib. ex quo inferi Pavor. cap. 1. num. 8. de prescriptio.
- 74 quod excommunicato non currunt tempora, quasi impedito de iure agere, & si excommunicatio facit iusta quod cōtra Bald. defendunt ibi filius num. 7. & Paris. num. 19. idem Paris. cap. extramissa num. 25. de prescriptio. Decius. cap. cum inter num. 23. de exceptio. Balb. de prescriptio. 1. parte. 6. principalis. num. 24. Consonat Traditio Roia deciso. 1. ad finem de institutionibus in antiquis. quod patrono excommunicato, non currunt quatuor menses, per ius concessi patronis ad presentandum, subscribit Rochus. de iure patronatus verb. honorificum num. 58. ad finem.
- 75 Sed subsistendum est: quia Baldus cap. 1. in fine de prescriptio. aperit dicit: quod excommunicato vel iuste suspensio, currunt tempora ipso iure: quod sentit glossa cap. impuniti de regulis iuris in 6. & probat Romanus consil. 6. post principium quia in potentia agendi culpa partis causat, nihil ei prodest. leg. 2. §. si quis tamen ff. si quis causio. pro ut & quando culpa præcedit casum, non excusat ille casus leg. si ut certis §. sed interdum ff. commodoti & his rationibus prædictam opinionem probat Claud. leg. naturaliter num. 40. vers. item primum dictum ff. de usucapion. Gomec. regula de annali §. 57. post principium Præpositus cap. 1. num. 6. vers. requirunt quoque quo tempore miles.
- 77 Pro concordia dicendum est, quod si culpa & factum directo erat ordinatum, ad producendum prædictum impedimentum, vera erit opinio Baldi & Romani. si vero directo non erat ordinatum ad producendum prædictum impedimentum, procedit d. cap. quia diversitatem: nam in eo culpa, propter quam facta fuit suspensio, non erat directo ordinata ad producendum prædictum impedimentum, sed impedimentum processit in consequentia primæ prescriptionis, & ideo prædicta culpa non consideratur, ut in simili probatur leg. non omne ff. de statuliberis & leg. si qui ff. de actio & obligatio & ita prædictas opiniones concordat Claudius d. leg. naturaliter num. 40. Præpositus cap. 1. num. 6. vers. requirunt quoque quo tempore mi-

les Gomecius regula de annali quatt. 14. n. 6. Decianus consil. 44. numer. 33. lib. 1. quæ distinctio etiam admittenda est in iuste excommunicato, quia eadem militat ratio; Felin. cap. 1. num. 7. de prescriptio. Decius. cap. quæ in ecclesiarum num. 30. de constitut. pro ut etiam in simili dicimus, quod ut quis dicatur impeditus de iure agere, oportet quod impedimentum iuris, directo tendat ad producendum prædictum impedimentum; nam si tantum veniat in consequentiam, non dicitur impedimentum iuris, sed magis facti; leg. sed & si per prætorum in principio & §. si ferria ff. quibus ex causis maiores, tradit Pavor. cap. extramissa num. 13. ad finem de prescriptio. & ibi Felin. num. 8. & defendit Gomecius §. rursus numer. 14. Insuper de actio. vnde in specie d. cap. quia diversitatem suspensio ab officio, directo tendit ad impediendam collationem ratione officij competentem ac ita dicitur impedimentum iuris, sed excommunicatio tale impedimentum non inducit, quia directo tendit ad prohibendam hominum communicationem, & alia impedimenta semper in consequentiam videntur venire huius prohibitionis: ut esse de mente Doctorum asserit Felin. cap. cum inter num. 19. de exceptio. Paris. consil. 104. n. 146. lib. 1. culpa autem præcedens suspensionem vel excommunicationem, in hac materia non considerabitur, quia ex ea immediate non producitur impedimentum prædictum: neque illa ad hoc ordinatur, sed impedimenta immediate procedunt ex suspensione vel excommunicatione & non ex culpa: & ideo respectu culpæ impedimentum non consideratur leg. 4. §. illud ff. si quis cautio. leg. succurritur cum ll. seqq. ff. quib. ex causis maiores & latius comprobatur. Pinel. d. anth. lusi tricennale nu. 46. illud certum est, quod si suspensus, vel excommunicatus, fuerit negligens in procuranda absolutione, non considerabitur tanquam impeditus, cum in sua potestate fuerit facile tollere impedimentum glossa d. cap. quia diversitatem verbo suspensionis Roman. consil. 9. ad mediam Felin. cap. cum inter num. 15. & ibi Dec. num. 23. de exceptio. prosequitur Suc-

cio. Iunior cōf. 76. n. 80. lib. 1. & cōf. 117
à nu. 6. lib. 2. p[ro]sequitur Balb. de p[re]scrip-
tio. 4. p. 4. princip. q. 3. nu. 6. ante finem
& 1. p. 6. principalis n. 23.

82 Ultimo pro chronide huius textus, & 87
materie illud restat inquirendum utrum
regula huius textus quod impedito de iure
agere, nulla currat p[re]scriptio: procedet
etiam in p[re]scriptio[n]e immemoria-
li? & quidē, *Succia. Iunior cōf. d. 76. n. 101*
lib. 1. pro constanti habet hanc regulā nō
procedere, si p[re]scriptio sit immemoria-
lis: quem refert. *Anton. Peregrinus de in-
fidei li. 6. tit. 8. n. 29. ad fin.* id quod etiā
secrete probat, *Decianus cōf. 24. n. 115.*
lib. 1. quia talis p[re]scriptio, habet vim cō-
stitutū, & tituli solemnīs, *l. hoc iure §. du-
lus aqua ff. de aqua quotidian. & aetna.*

83 Contrariam tamen opinionē imo hāc
regulam procedere etiam in p[re]scriptio- 88
ne immemoriali pro constanti tenet. *De-
cius cōf. 498. num. 22. Cephal. cōf. 697*
num. 44. lib. 5. & cōf. 494. num. 13. li.
4. Antonius Nata cōsil. 437. num. 5. li.
2. Antonius Peregrinus de fidei commissis
*art. 4. nu. 16. ad finem & ex p[ro]fesso defen-
dis Hieronimus Gabriel cōsil. 163. num-
mer. 17. lib. 1.* Et videtur pro illis textus
in p[re]senti: dum vult, non summere in-
itium p[re]scriptionem: aduersus illū, qui
de iure agere non potest: si ergo non sum-
mit in tium contra illum, non potest alle-
gari p[re]scriptio immemorialis: nam ut
84 notabiliter inquit: Salicet §. in hiscol. pen-
vers. sed aduerte infra hac leg. quoad su-
mendum in itiu, p[re]scriptio immemoria-
lis, nihil differt ab alijs p[re]scriptionibus:
item videtur textus, *l. in rebus §. final su-
pra de iure dotium.* (Ibi siue ex alio tempo-
re maiori.)

85 Neque obstat ratio contrariæ opinio-
nis, quia p[re]scriptio immemorialis: cum
non summat initium aduersus impeditos
de iure agere, ut probat istextus, respectu
illorū nō potest vnquā habere vim immē-
moralis, nam quod contra impeditū de
iure agere, nulla currat p[re]scriptio dicitur
ipsa ratio naturalis: & ideo licet statutum
p[re]cise inducat p[re]scriptionē, non tamē
86 videtur cōprehendere impeditos de iure
agere, *Bald. anib. nisi tricenale post prim-*

cip. sup. de bonis maternis Nata cōf. 437.
n. 5. lib. 2. & alij quos allegat Matienol.
8. l. 11 li. 5. Ord. gl. 9. n. 3. & sup. diximus,

Ex qua opinione ita defensa inferetur ve-
rare solutio ad eam dubiam quæstionem,
vtrū in maioratibus vel successionebus su-
cessuius possessio decursa contra possessio-
rem, noceat sequentibus p[er]t possessorē
vocatū? & magis cōmunis opinio videtur
tenere, non nocere sequentibus, tāquā im-
peditis de iure agere: ut constat explene
relatis, per *Decim cōf. 445. n. 46. Aftiliis*
c. 1. §. quid ergo n. 20. de in vestitura de re
aliena falia. Anton. Rabus cōf. 13. n. 13.
Gratus. cōf. 101. n. 42. lib. 2. Paris. cōf.
23. n. 199. lib. 1. refert alios Pinel. d. au-
th. nisi tricenale n. 49. Hipolit. Riminald.
cōf. 339. à n. 146. lib. 3. Molina lib. 4.
de primog. cap. 10. n. 3. & matienol. l. 8. 1. 7
lib. 5. ord. gl. 5. à nu. 25. & aduersus Cor-
neū eleganter comprobatur Gregor. l. 10. tit.
26 p. 4. verb. nile empiesse col. pen. & fin.
Nat. cōf. 438. col. pen. ad fin. li. 12. & no-
tab. Amplias Alex. cōf. 101. n. 23. lib. 7.
Sed licet hæc sit magis recepta primā: ta-
mē ubi est vtrū locū habeant, etiā si
p[re]scriptio sit immemorialis? & quidem
ex mente supra allegatorū generaliter lo-
quentiū, colligi videtur, quod in his etiā
immemorialis non nocet sequentibus im-
peditis de iure agere per rationes supra re-
latas ut de dicit, *Anton. Peregr. de fidei cō-*
missis art. 41. nu. 16. & de iure fidei lib. 6.
tit. 8. nu. 17. & in terminis tenet Anton.
89 *Nata d. cōf. 437. n. 5. lib. 2. Decian. cōf.*
60. n. 3. lib. 1. Riminald. Iunior cōf. 514
nu. 43. lib. 5. Contrariā tamen sententiā
imo quod immemorialis p[re]iudicat sequē-
tibus. etiā impeditis de iure agere, te-
net, *Greg. leg. 10. tit. 26. partit. 4. verb. nī*
*le empiesse in fine Anton. Gomec. l. 1. au-
40. n. 90. in fine Mencha. de successio, creat*
§. 26. num. 125. Matienol. leg. 8. tit. 7.
lib. 5. ordinam. glosa 5. numer. 36. Di-
cens hoc esse in dubitatum: & secundum
istam opinionem consilium luit, *Decian.*
cōf. 24. à numer. 108. lib. 1. &
cā tanquā v[er]iorē, & receptorē probat,
Molina li. 4. de primog. l. 10. n. pen.

Pro qua sēntētia adducitur quia cū nō cō-
stet de initio (quia aliā nō diceretur im-

memorialis præscriptio) credendum est possidentem res illas habuisse, ante quam vincularentur: vel saltem inceptisse præscriptionem ante vinculum, quo casu non obstat vinculo postea facto, nec fieri potest præscriptio, leg. si fundum ff. de fundo dotali leg. qui heredi §. pars. ff. de cond. & demonstrat. qua ratione vsitur Antonius Gomez. leg. tauri 40. num. 90. ad fin. per quam etiam rationem hanc opinionem probat, mieres de maioratu 4. p. q. 21. num. 6. Item adducitur quod ex licentia principis hæc bona potuerunt alienari quæ licentia ex tempore immemoriali præsumenda est qua ratione vsitur, Molina lib. 4. de primogen. cap. 10. n. pen. & ante eum Soares allegat. 3. n. 4. mieres de maioratu, 4. p. q. 21. n. 5.

91 Sed his non obstantibus non est recedendum à magis communi opinione, quæ hæc comprobatur ex dictis in prima conclusione & ita contra, Decian. & Molina sup. relator, fuit iudicatum in Rota Romana, vt asserit, Anton. Peregrinus de feud. comit. art. 41. n. 17. ad medium: neque obstant rationes contrariæ opinionis nam ad primam respondetur eam procedere, quando non constat bona fuisse vinculata, vel saltem quando non constat, vtum præscriptio inceptit ante quæ bona vincularentur: nos autem loquimur quando constat fuisse vinculata, e vtum tunc præscriptio de curia contra possessorē præiudicat sequentibus? & dicendum est, nō præiudicare per supra dictam rationem:

92 Non obstat secundario ratio, quia respondetur quod hæc licentia Principis raro debet concedi, & ex magna causa vnde in dubio credendum est esse prohibitum, quod bona maioratus non alienentur, vt tradit idem, Molina lib. 4. de primogen. cap. 6. num. 25. & ea quæ raro conceduntur, & non nisi ex magna causa, ex tempore non presumuntur, Felin. c. cum ex officij num. 13. ante finem de præscriptio. Ruin. l. nemo potest nu. 91. ad finem ff. de leg. 1. Sed non placet hæc responsio, quia videmus quod tunc hæc licentia præstari per principem & pro valde obiciatur, & proconstanti tenet, Greg. l. 32. l. 9. p. 6. verb. nō val. dracol. 11. vers. sed quare de pulchra Soares allegatio 3. n. 4. Burgos in proemio leg.

93 tauri n. 325. & conf. 41. n. 1. & m. 17. si mancas in catolicis institutis cap. 9. n. 269. Idque ex plenitudine potestatis Principis solere, & posse facere dicit. Menchaca de successori. creat. §. 1. n. 29. ad fin. & ideo aliter respondeo, prædictam rationem concludere: quando res aliquæ maioratus possidentur tanquā liberae, per tempus immemorabile, nos autem agimus, quando totus maioratus prætenditur esse præscriptus, vel omnes sortēs res illius, hoc enim princeps facere non potest, nisi ex causa respectante totius rei pub. vtilitatem & defensionem. vt post alios tradit, Molina lib. 11. de primogenijs cap. 8. n. 31. & non est credendum principi concessisse id, quod non poterat, Bart. l. si quis sub conditione in finem ff. de conditio. in finem & in terminis ob. seruat Ioan. Garria de nobilit. Hispanie & glo. 12. n. 80. & rationē huius differentia colligit ex l. qui hominē 11. ff. de admed. legatis & ex Corne. l. cū quasi. n. 8. C. delegat.

94 Pro concordia tamen, & vera resolutione huius articuli tres casus in hoc articulo considerandi & distinguendi sunt. Primus est: quando res particulares maioratus possidentur tempore immemorabili, hæc præscriptio nocet sequentibus quia vel presumitur facta ante bona vinculata, vel cum licentia principis alienata, quibus casibus cum omnibus sequentibus præiudicetur, sequentes non audiuntur: non quasi contra illos sit præscriptum, sed quia creditur modos interuenisse, quibus eorum ius sublatum fuit iuxta rationes Anton. Gomez. & Molina sup. relator, quæ in his terminis propriè locum habent quid quid id nō satis perceperit, Ioan. Garria tra. de nobilitat. gl. 12. n. 80. Debet tamen limitari primus casus, si in vicina erat fama, quod illa res erant vinculata, & nō libera nā ex hoc probatur malè fides possidentis iuxta doctrinā, Bart. l. celsus nu. 18. ff. de vsue. & sic nullo tempore præcelbet neque: nec obicit sequentibus in terminis Alex. conf. 101. n. 25. lib. 7. Anton. Natta conf. 437. col. pen. ad fin. lib. 2.

95 Secundus casus est, quando quis contra maioratus institutionem vult: virtutem præscriptionis succedere vult: et ut decedens primogenitus, & si filius secundus, vel etiam transf.

verbalis præcedat ius succedendi in maiorat præscriptis, in quo casu. *Socius consil. 47. à num. 14. lib. 3.* existimat præscribi posse, quia pro ut ius succedendi renunciari vel donari potest, ita etiam poterit præscriptione transferri in alium, *leg. alienationis verbum 38. infra de verborum significat. subscribit Ioannes Leciror de primogenijs lib. 3. quæst. 19. & magis probat Tirag. tractatu primogeniorum quæst. 30. in fine.* contrarium tamen multis rationibus probat, *Carol. Molinens in consuetud. Paris. §. 8. glo. 3. num. 29. quem probat Pinel. aul. nisi tricenale nu. 23. C. de bonis maternis, & ex professo contra Socium defendit Gregorius leg. 10. tit. 26. verb. ni le empieste col. fin. partit. 4. Et videtur verius, quia ut notab. dicit, *Bald. l. unica nu. 8. ad fin. C. quando non petenti partes.* possessio etiam mille annorum non potest facere rerum hæredem, illam qui non est, *cap. fin. de prescriptionibus in terminis Decian. consil. 117. nu. 69. libr. 3.**

98 Et tantum contraria opinio admitti potest: quando clare non constat de vocationibus factis per institutorem maioratus, licet enim tunc debeant videri factæ: secundum communem consuetudinem vocationum, quæ solent fieri in maioratibus *Molina lib. 1. de primog. c. 3. n. 22.* Non tamen propter immemorabilem prescriptionem observabuntur illæ vocationes, quæ semper fuerunt observatæ, ut *Notab. probat Mieres de maioratu 4. p. q. 20. num. 40. vers. & est animad. vertendum.*

99 Illud sane certum est, quod licet hæc præscriptio forsità obstat maioratus possessori dum vivit: non tamen neccebit sequentibus, qui eo vivo erant impediti de iure agere, iuxta regulam nostri textus, & ita consilium, *Socii. supra relatum in terminis declarat Greg. l. 10. tit. 16. verb. ne le empieste col. fin. in princip. Pinel. aul. nisi tricenale n. 45. ad fin. supr. de bonis mater Gamma decisi. 93. nu. 3. maxime si sequentes non dum erant nati ut per Paris. consil. 23. n. 136. lib. 1.*

Tertius casus est: quando constant de titulo, & tamen ille, qui in possessione maioratus est, per tempus immemorabile allegat fuisse antecessoribus illud fuisse concessum per principem: mutando, & revocando vocationes factas in prædicto titulo in quo casu Ioannes Garzia tracta. nobilitatis glof. 12. à n. 80. concludit istum, non esse audiendum, etiam si per mille annos possideat: cum enim secundum veriorum, & magis communem opinionem principis etiam de plenitudine potestatis non possit mutare vocationes factas per testatorem: *l. si testamentum C. de testamentis C. de testat. lib. 2. cap. 6. an. 5. Pinel. in rub. C. de resind. vend. l. 1. p. cap. 2. n. 18. & eleganter Gregor. l. 3. tit. 13. p. 6. verb. muges col. 9.* Nisi ex causa respectuæ principaliter utilitatem totius rei publicæ *Molin. lib. 1. de primogen. c. 8. à rum. 3.* ergo non debet audiri talis allegatio, quæ per se nihil concludit, tanquam quid impossibile afferes & quavis ipse Garzia loquatur quando agitur de præscriptione rei particularis ad maioratum pertinentis & in hoc non bene loquatur, ut diximus in primo casu, tamen quando agitur de toto maioratu & de eius vocationibus mutandis, optime procedunt eius rationes: illud sane est expeditum, hæc præscriptionem minime necere posse sequentibus per supra tradita, & quia quando plures successivè vocantur, in persona cuiuslibet videtur contineri nova vocatio ut tradunt relati per Molinens lib. 1. de primog. cap. 1. n. 17 unde quavis adversum vñ sit præscriptum, non tamen potest videri esse præscriptum adversus alium, qui ex propria datione, & propria vocatione venit: sed adversus eum necessaria est nova præscriptio, iuxta tradita, §. in his infra hac l. & in specie tradit *Nata consil. 437. n. 7. lib. 2. Paris. consil. 23. n. 199. lib. 1. Al. riat. responso 494. n. 15. Gamma decisi. 84. n. 2. & aperte colligitur ex traditis supr. in 2. casu principali, & sic in art. remanet absolutus.*

SUMMARIA EORVM

QVÆ CONTINETVR IN LEG. CVM

notissimi VII. §. imo C. præscriptio, 30. vel 40. annorum.

- 1 **A**gitur hic de interruptione præscriptio-
 2 nis. In hac materia tres termini di-
 3 uersi reperiuntur dormitio
 4 sine suspensio præscriptio-
 5 nis interruptio & perpetuatio.
 6 Dormitio verificatur in casibus in quibus
 7 cursus præscriptio-
 8 nis suspenditur ad tem-
 9 pus.
 10 Dormitio in illo excedit alios duos termi-
 11 nos quia in eo non requiritur petitio par-
 12 tis nec ad illam inducendam requiritur
 13 possessoris citatio neque eo absente neces-
 14 saria est protestatio.
 15 Interruptio ut inducatur necessaria est
 16 partis citatio.
 17 Dormitio seu suspensio tantum impedit
 18 cursum præscriptio-
 19 nis ad tempus minime
 20 autem tollit vel enervat tempus quod an-
 21 te currebat.
 22 Interruptio omne præteritum tempus præ-
 23 scriptio-
 24 nis extinguunt ita ut oporteat no-
 25 nam incobare præscriptio-
 26 nem.
 27 Perpetuatio actionis dicitur quando lis
 28 contestatur ex eo enim actio alias tempo-
 29 ralis redditur perpetua ex inde spatia
 30 tantum 40. annorum tollatur.
 31 Interruptio præscriptio-
 32 nis nihil aliud est
 33 quam desinitio incobata præscriptio-
 34 nis per quam tempus omne præteritum con-
 35 quassatur & opus est novam incobare præ-
 36 scriptio-
 37 nem.
 38 Interruptio diuiditur in duas species na-
 39 turalem & civilem.
 40 Interruptio naturalis dicitur quando ad-
 41 mittitur possessio quod est requisitum præ-
 42 scriptio-
 43 nis & substantiale præscriptio-
 44 nis.
 45 Interruptio naturalis nocet præscriben-
 46 ti non solum respectu interruptionis sed
 47 & respectu omnium.
 48 Interruptio civilis dicitur quando ex su-
 49 perfluitatibus præscriptio-
 50 nis nihil deest.
 51 & tamen propter aliquod extrinsecum ad-
 52 ueniens ius constituit præscriptio-
 53 nem

interrumpi.

- 14 Examina-
 15 tur utrum in primo exemplo ha-
 16 ius textus inducat interruptio-
 17 nem civilem vel naturalis, & refert qui tenent par-
 18 tentiam affirmatiuam.
 19 Refert contrariam opinionem veriorum
 20 esse, & ad rationem contraria respon-
 21 det.
 22 Interruptio civilis tantum prodest illi
 23 qui eam fecit & non alij.
 24 Interruptio civilis quoad principale ni-
 25 hil nocet fidei iussori.
 26 Si debitor ante perfectam præscriptio-
 27 nem rem hypothecam tradat creditori ex eo
 28 omne tempus præteritum extinguitur
 29 ita ut oporteat post rem recuperatam de
 30 nouo incobare præscriptio-
 31 nem.
 32 Si creditor missus sit in possessionem rei
 33 hypothecata ex 1. decreto interruptio-
 34 nis cessat præscriptio.
 35 Proponit difficultatem contra primam
 36 conclusionem.
 37 Refert primam responsionem contra dif-
 38 ficultatem.
 39 Assignat meliorem responsionem & de
 40 ea late agit.
 41 Respondet ad difficultatem quam mouet
 42 gl. hic verbo sine violentia in fine ut
 43 scilicet vim inferens non amittat ius suum
 44 ipso iure sed ad amittendam requiritur
 45 sententia.
 46 Explicat textum quatenus probat in hac
 47 primo casu interruptio-
 48 nem præscriptio-
 49 nis 30. vel 40. annorum ut procedat in ca-
 50 sibus in quibus violentia non interue-
 51 nit.
 52 Explicat etiam textum dum dicit hoc casu
 53 induci fortiorum interruptionem quam
 54 inducat per citationem possessoris.
 55 Per litem contestationem non solum in-
 56 terrumpitur præscriptio sed etiam per-
 57 petuatur actio ut non præscribatur de
 58 nouo nisi spatia 40. annorum.

27. In-

- 27 Interruptio, qua sit per citationem per eam non perpetuatur actio ad hoc enim est litis contestatio.
- 28 Declarat hodie nullam prescriptionem interrumpi per solam citationem sed ne cessariam esse litis contestationem.
- 29 Prescriptio iam perfecta non interrumpitur per litis contestationem secus si non erat perfecta tempore litis contestate.
- 30 Tempus praeteritum, & praesens non possunt coniungi ad perficiendam prescriptionem.
- 31 Testes ad prosladam prescriptionem debent deponere eam fuisse perfectam ante litis contestationem.
- 32 Siquis agnoscendo debitum secundum facit promittentem de debito solvendo, per istam agnitionem debiti interrumpitur prescriptio, qua incipit currere respectu prima promissionis.
- 33 Prescriptio interrumpitur si debitor legat creditori id quod ex debebat.
- 34 Item quando rem mihi debitam locat meo nomine & ego ratum habeam.
- 35 Tradit differentiam, qua versatur inter hos duos casus.
- 36 Agnitio debiti interrumpit prescriptionem longissimi temporis non autem longi ad cuius interruptionem necessaria est litis contestatio.
- 37 Prescriptio non interrumpitur per actum nullum.
- 38 Tradit responsionem ad proximam difficultatem quam tamen rejicit & meliorem assignat.
- 39 Agnitio debiti inclusa in secunda aequae principaliter valet, cum vero agnitio sit spontanea, & non sit, tunc ex necessitate legitur vi mandari.
- 40 Resoluit quod hoc casu interrumpitur praecedens prescriptio, non solum quoad actionem personalem sed etiam quoad hypothecam illius accessorem.
- 41 Prescriptio adversus supposititatem principis interrumpitur prescriptio per solutionem partis debiti.
- 42 Qui potest se defendere a solutione praetextu alicuius exceptionis, si partem debiti soluat respectu totius debiti sibi praestitum.
- 43 Qui parte soluit videtur totum debitu
- agnoscere & sic non praescribit, imo capta prescriptio interrumpitur.
- 45 Impugnat proximam resolutionem & aduersus inuicem 2. C. de asaris.
- 46 Tradit concordiam ad dictam difficultatem, ubi eleganter distinctionem assignat.
- 47 Impugnat utrumque, nec enim concordiam eam tamen ab his difficultatibus defendit.
- 48 Errore, & ignorantia domini non obstant merito tunc caret contra eum prescriptio sed propter istum errorem vel ignorantiam conceditur ei restitutio.
- 49 Soluens si dicat se solvere quingene quia illa tantum debet si dominus accipiat eo modo sine dubio sibi prauiduabit.
- 50 Si post contractum debitum personale expositum factio pro eo datur sit pignus per hoc dicitur agnitionem debitum & interrumpitur prescriptio.
- 51 Interrumpitur prescriptio per pignus datum in iudicis.
- 52 Iudicis factum, & factam partis in pignore dando aequiparatur.
- 53 Examina utramque post debitum contractum datum sit fide iussor interrumpatur prescriptio & parti offerenti traditur.
- 54 Impugnat proximam resolutionem ex leg. cum quis §. si quis pro Reo ff. de solutionibus & assignat responsiones traditas ad dictum textum.
- 55 Agnitio debiti non cadit in debito de cuius quantitate non constat.
- 56 Agitur de vero intellectu d. legis cum quis §. si quis pro Reo.
- 57 Agnitio debiti facta post perfectam praescriptionem illam non interrumpit.
- 58 Restitutio in integrum ea est natura ut illius tempus neque perpetuetur per litis contestationem.
- 59 Impugnat intellectum proximae assignatur & declarat in dicto textu datum fuisse fide iussorem ratione restitutionis responsoria quam, creditor est habiturus si restitutio esset restitutio.
- 60 Aliter refertur a competens post officium iudicis recondens recipit perpetuationem & interruptionem.
- 61 Resoluit verius esse primam intellectum quam explicatam ex supra.
- 62 Inde iussor potest intervenire ubi quis agitur ad debito liberari non & nihilominus potest.

potest peti restitutio pro eo quod debitor ei est debitarius post concessam restitutionem.

- 63 Ostendit in dicto §. si quis prore melius probari fideiussorem posse interne-
nre ratione obligationis, & actionis
qua adhuc non est in rerum natura, sed
speratur esse si restitutio concedatur, &
aliam conclusionem ex eo tex deducit.
- 64 Examinat de quo anno rex hic loquatur
& resoluit concessam fuisse restitutionem
ac ideo ortam fuisse actionem res cistoria

annoduraturam.

- 65 Resoluit quo modo annus currat si cre-
ditor actione reciprociarius non est, vel
quando fideiussor fuit absens.
- 66 Tradit notabilem limitationem ad leg.
1. ff. de diuers. & temp. præs. ut proce-
dat quando debitor principalis est absens.
- 67 Declarat vltimam decisionem d. §. si
quis pro Reo hodie non procedere, cum
principalis hodie semper prius sit exca-
piendus, nisi renunciatum sit privilegio
auth. præsentis C. si de iuss.

INTERPRÆTATIO

LEG. CVM NOTISSIMI VII. §. IMO C.

de præscriptio, triginta vel quadraginta annorum.

- 1 **A**gitur in hoc textu de inter-
ruptione præscriptionis ad
ius explicationem præmittē-
dum est: in hac materia tres
terminos diuersos reperiri,
- 2 dormitio, siue suspensio præscriptionis, in
terruptio; & perpetuatio: primus terminus
verificatur in casibus, in quibus cursus præ-
scriptionis suspenditur ad tempus: vt qua-
do currit contra pupillum, l. sicut supra eo.
- 3 & alijs casibus, de quibus cap. extramissa
de præscript. Bart. l. naturaliter à num. 22
ff. de vsucapio. tradit Guido papa decis. 410
nu. 11. Bald. cap. illud nu. 9. de præscrip-
tionibus decisio, pedamonta. 69. num. 14.
Baptista Bonius tractatu de statuta urbis
præscriptione gl. 21. à num. 84. Molina So-
cietatis Iesu de iuristia. & iure disputatio.
- 4 69. col. penult. Et is terminus in illo ex-
cedit alios duos terminos, quia cum ius in
ducatur hanc suspensionem, neque in eo re-
quiritur petitio partis, leg. quæ sub condi-
tione §. final. ff. de conditio. insti. neque
ad illam inducendam, requiritur possessio
res citatio, neque eo absente, necessaria
est potestatio de qua in leg. ut perfectius
infra de annali exceptio. vt tradit Panar. cap.
- 5 extramissa n. 14. de præscriptio. Quan-

- uis vt interruptio in ducatur necessaria,
sit partis citatio, l. sicut infra eo. & ea ab-
sente sit necessaria potestatio de qua in
d. l. ut perfectius infra de annali exceptio.
- 6 tamen in eo est debilius, quia alij duo ter-
mini, quia suspensio tantum impedit cur-
sum præscriptionis ad tempus, & tempus
quod antea cõccurrerat minime tollit vel
eneruat, l. sicut ad fin. supra eo. interrup-
tio autem omne præteritum tẽpus ex-
tinguit, ita vt oporteat novam inchoare
præscriptionem vt declarat Bald. hic nu.
7. & statim dicemus: & ideo ille in cuius
favorem inducitur suspensio: poterit etiã
vtr remedio interruptionis, per quod ius
possessoris magis eneruabitur & post, Car-
din. tradit Felin. d. c. extramissa col. fin.
- 7 Claudius l. naturaliter n. 46. ff. de vsucap.
perpetuatio autẽ actionis dicitur, quando
lis contestatur: nam per litem contestati-
onẽ, actio aliã temporalis redditur perpe-
tua: ita vt exinde tantum spatium 40. anno-
rum tollitur l. final. & ibi dicemus infra eo.
- 8 Rursus præmittendum est interruptio-
nem præscriptionis, nihil aliud esse quã dis-
solutionem inchoatæ præscriptionis, per
quam tempus omne præteritum conqual-
latur & opus est novã inchoare præscrip-
tionẽ

tionem colligitur ex isto textu & ex l. sicut
supra eo. & ibi gl. verb. *excoctorem iradit*
Guido pape decisio. 416. num. 4. & Iason. 15
§. penult. num. 110. In ff. de actio. & l.
fin. numer. 3. ff. de eo per quem factum erit
Balt. de prescriptio. 3. parte 6. principalis
quæst. 1. num. 1. Paris. cap. illud num. 5.
de prescriptio. Rain. consil. 118. num. 5.
lib. 4. Tirag. lib. 1. retract. §. 1. gloss. 10.
num. 75 & solet induci etiam per actus dif-
formes Beroius consil. 136. num. 9. lib. 3.

10 Ultimo præmittendum est, interruptio

nō, diuidi in duas species, quædam enim
dicitur naturalis, & quædam civilis, na-
turalis dicitur quando amittitur possessio,

11 quod est requisitum præcipuum & sub-

stantiale præscriptionis, & ita aperte lo-
quitur d. leg. naturaliter, & licet Bart. ibi
num. 4. addat idem esse, si deficiat quid
aliud substantiale præscriptionis: & ex-
plicet Gomez. regula de triennali quæst.

22. col. 3. & de materialitate agunt. Padilla

leg. 2. a num. 69. supra de seruitutib. &

Gregor. leg. 29. tit. 29. part. 3. in gloss.

1. tamen hoc non videtur verum ex leg.

vnica C. de usucapio. transfor. & ideo in

solo defectu possessionis verificatur, Al-

12 iatus leg. quinque pedum num. 27. C. si-

mius regundor. & etiam in his terminis

debet declarari, ut per Balt. de prescriptio.

3. parte 6. principalis num. 6. & hæc inter-

ruptio nocet præscribenti, non solum res-

pectu interruptis, sed & respectu om-

nium leg. naturaliter ff. de usucapio notat

Decian. consil. 124. num. 52. lib. 3.

13 Interruptio autem civilis, dicitur quæ-

do ex substantiabilibus præscriptionis ni-

hil deest, & tamen propter aliquod ex-

trinsecueniens, ius constituit, præscri-

ptio enim interrupti ut hic declarat gloss.

verb. interruptam Gomez. regula de trien-

nal. possessio. quæst. 22. Contrarias cap.

posseßor 2. parte §. 12. col. 2. Balt. de pra-

scriptio. 3. parte 6. principalis quæst. 4.

principalis num. 12. unde insurgit quæstio

14 utrum in primo exemplo huius textus,

inducatur interruptio civilis, vel natura-

lis? & videtur dicendum induci natura-

læ: nā si debitor res hypothecatas, quas penes

se habebat, tradidit creditori utique ipse

debitor tradens desinit possidere, ergo na-

turalis indicitur interruptio, quod late de-

fendit Ioa. Hannibal. d. leg. naturaliter

a num. 27. contrariū t. men inō in præ-

dicto primo exemplo, induci tantū civil-

lem interruptionem tenet gloss. hic verbo

interruptam & Salicetus col. 2. ad finem

Bart. leg. naturaliter post principium ff. de

usucapio. pro quibus expendo istum tex-

tum, dum dicit quod hæc traditio imi-

tatur litis contestationem: quæ quidem

litis contestatio civillem interruptionem

inducit Bart. receptus d. leg. naturaliter

num. 19. neque obstat ratio adducta in

contrarium: quia licet debitor præscri-

bens hypothecariam re hypothecatā tra-

diderit creditori, non ob id desinit omnino

possidere, quia quoad multos iuris effe-

ctus, ad hoc censetur verus possessor. §.

sed cum illud supra hæc leg. l. serui nomine

ff. de usucapio. & l. sciendum §. 1. ff. qui

satisdare cogantur unde magis reputatur

interruptio civilis, quam naturalis: quan-

uis autem interruptio naturalis, noccat

quoad omnes ut dictum est, tamen civil-

is interruptio tantum prodest illi qui eā

fecit, & non alijs leg. 2. ad finem ff. ne de

statu. desentio d. intra quatuor ff. de iur. s.

& temporal. prescriptio tradit glo. hic ver-

bo innouata gloss. 1. leg. mensuris supra de

rei vendicac. glossa final. leg. 2. ff. de usuca-

pio. pro donato gloss. 3. leg. nemo supra de

acquirend. possess. glossa cap. placuit el. 2. §.

potest verbo interrupta 16. quæst. 3. tradit

Bart. d. l. naturaliter num. 19. & ibi Clau-

dus num. 27. Baldus de prescriptio. 3. par-

te 6. principalis quæst. 4. principal. nu. 46.

Parisius cap. illud nu. 35. de prescriptio-

nib. Padilla leg. 2. num. 83. C. de seru-

itutib. quibus adde Paulum Castrensi. consil.

10. num. 9. & consil. 31. num. 4. lib. 1.

Socius consil. 47. numer. 17. lib. 3. &

ideo interruptio quoad priuilegium ni-

hil nocet fidei iussori gloss. leg. cum quis §.

si quis pro eo verb. annus ff. de solutio &

ibi Bart. num. 5. Felinus cap. illud num.

15. de prescriptio. Duenhas regula 6. ad fi-

nem declarando & limitando ut per Gome-

zium regula de triennali quæst. 22. & ibi

Quibus præmissis, ex principio hu-

ius textus colligendum est: quod licet de-

bitor per se sit retinens rem hypothecatā,

per spatium 40. annorum præscribit actio-
nem hypothecariam, quæ contra cum
maiores poterat §. 1. supra hac legem tamen
si ante perfectam præscriptionem rem
hypothecatam traderet creditori, ex hoc
omne tempus præteritum extinguatur, ita
ut oportet post rem recuperatam de novo
inchoare præscriptionem *notat Cornu-
scensil. 20. num. 4. lib. 1. Balb. de præscri-
ptio. 2. parte quæstio principalis quæst. 3. n.*
19. quoniam si creditor nullus sit in pos-
sessionem rei hypothecatae, ex primo de
rectis interrupta censetur præscriptio:
ut per istum textum concludit *Paul. leg.
naturaliter num. 3. ff. de usucapio. Felin.
post Roman. cap. illud num. 14. de præ-
scriptione declarando tamen ut per Paulum*
20. Castrobensem leg. missio legatario ad medum
ff. de usucapio. pro emptore habet nihil
dominus hæc prima conclusio eam de diffi-
cultatem, quod textus requirit quod hæ-
res habeat res hypothecatas sine violentia:
& sic ex spontanea traditione debi-
toris, & tamen idem videtur recipiendum:
si per violentiam illas teneat, non nihil
minus naturaliter censetur interrupta
præscriptio ut est expressum d. leg. natu-
raliter ff. de usucapio. *notat. Balb. de
præscriptio. 3. parte 6. partis in princi-
pio num. 5.*

21. Sed defendendo conclusionem, ad præ-
dictam difficultatem varie respondet glos-
sæ verbo sine violentia, sed prima glossa
responsio coimprobat, ut hic asse-
runt Baldus num. 3. Salicet: post princi-
pium, quod is textus significet, quod ubi
voluntate debitoris, res hypothecata per-
uenit ad creditorem, non solum censetur
interrupta præscriptio, quod hypo-
thecariam actionem, sed etiam quod de-
bitum principale cum tradendo rem hy-
pothecatam ratione debiti principalis,
videatur illud agnovisse, & sic etiam res-
pectu illius censetur interrupta præscri-
ptio iuxta 2. parte huius textus sed quædo
creditor per violentiam tenuit rem hypothe-
caram interruptetur quidæ præscriptio respectu
hypothecariae actionis d. l. naturaliter nõ
autem interruptetur ratione debiti princi-
palis, cum hoc casu nulla illius interven-
erit agnitio debitoris, sed nõ placet hæc

communis explicatio, quia is textus in hoc
principio tantum agit de interruptione
præscriptionis respectu hypothecariae ac-
tionis, ideo melius respondetur quod d.
4. naturaliter loquitur quando quis deiecit
possessionem a fundo, & occupavit pos-
sessionem suo nomine, ex quo necessario
inducitur naturalis interruptio præscri-
ptionis: sed in hoc nostro textu agitur,
quando creditor per vim occupavit dete-
ctionem rei hypothecatae: cum enim non
occupet sed nomine, sed potius nomine
debitoris §. sed cum illo supra hac legem nõ
desijt debitor possidere leg. 1. §. per servum
corporaliter ff. de acquirend. p. sess. qua ra-
tione, in hoc casu, non inducitur interrup-
tio naturalis, sed civilis ut supra dixi-
mus de Placido interruptio civilis non induci-
tur in factorem illius, cui vim commisit:
nam cum ius has violentas occupationes
traxit ex eo cetera leg. extat ff. quæd me-
tas casus soluit, quoniam vim violentiam oc-
cupationem inducere interruptio est civilis:
& ideo hæc agnitio debiti inducat
interruptionem civilem, ut probat is tex-
tus in 2. parte tamen si per vim si cetera
prædicta agnitio, nihil necesse agnoscere
leg. cetera in principio ff. de marculis. &
1. *Benorilus Romanus censil. 222. num. 5.
notat. Rinus. censil. 111. nu. 20. lib. 5. &*
iuxta hæc tollitur difficultas, quæ movet
glossa hic verbo sine violentia infnes, quod
cum violentia occupat parsicem, & mittat ius
suum d. leg. extat frustra queritur utrum
per huius modum adum interruptatur præ-
scriptio debitoris, nam respondetur quod
non: mittit ius suum ipso iure, sed ad a-
mittendum requiritur scire per d. leg.
extat. & ideo iterum merito queritur, de
interruptione præscriptio civilis ut hic ad-
notat *Salicet. col. 1. comediam.*
24. Interferit etiam explicatio ad istum tex-
tum quævis præteritum hæc pars casu
interruptionis præscriptio civilis, & cetera
per cum glossa hic verbo magna pars
textum interpretatur, ut agitur agnitio in
terruptio præscriptionis civilis per ei-
palis, ut 30. annis conclusio leg. supra
supra ed. item de interruptione præscri-
ptionis hypothecariae actionis, quæ dicitur
40. annis §. 1. supra hac legem

sed

Sed quia vt supra diximus, is textus tantum agit in hoc principio de interruptione præscriptionis hypothecariæ actionis, verius dicitur tex. velle: quod si res hypothecata possideantur per tertios possessores, quo casu hypothecariæ præscribitur 30. annis, vt in principio huius l. siue etiam possideantur per debitore vel eius hæredem, quo casu durat per 40. annos, §. 1. *Supra hac leg.* vtroque casu si res hypothecata peruenit ad manus creditoris, sine violentia: interrupta censetur præscriptio: si autem per violentiam vtroque casu non censetur interrupta, iuxta rationem supra assignatam.

25 Denique & iuxta prædicta venit explicandus is textus, dum dicit hoc casu fortius induci interruptionem, quam inducatur per citationem possessoris, & est ratio, quia huiusmodi interruptio habet vim interruptionis factæ per litem contestationem, vt clarè probat is textus & *leg. is cuius* 31. ff. quibus ex causis maiores *Cornu. consil.* 20. num. 4. lib. 1. vnde per eam

26 non solum interruptur præscriptio: sed etiam perpetuabitur actio, vt non præscribitur de nouo, nisi spatio 40. annorum

27 *leg. final. infra eod.* & tamen diuersum est in interruptione, quæ fit per citationem: nam per hanc interruptitur quidem præscriptio: quoad tempus præteritum, ita vt oporteat nouam inchoare præscriptionem, non tamen perpetuatur actio, quia ad hunc effectum necessaria est litem contestatio *glosa hic verb. innouata glos. leg. sicut verb. per executorem supra eod. Bart. leg. fin. in principio u. s. ff. de eo per quæ factum erit Tirac. lib. 1. retract. §. 1. glos. 10. num. 75.* hacigitur de causa tex. is dicit interruptionem, quæ fit per rei hypothecariæ detentionem, plus operari quam quæ fit per citationem: vt hic explicat *Sacchetti col. 2. in principio.* quod sanè intelligendum est: quando creditor occupauit rem hypothecatam iure creditoris, nam si illam precario accipiat, & eodem modo rem hypothecatam detentione, non inducitur interruptio præscriptio: nisi cum tunc cesset ratio huius textus *Bald. hic num. 1. Cornu. consil.* 20. a num. 5. lib. 1. *Negusanc. de pignorib. 2. memb. 6. partis n. 2.*

28 *ad finem.* & aduerte, quod dum is textus præsupponit, præscriptionem interrupti per solam citationem, debet intelligi, de ea, quæ currit cum mala fide: vnde cum hodie nulla currat cum mala fide *cap. fin. de præscriptio.* nulla hodie interruptetur, per solam citationem: sed necessaria est litem contestatio: de quo tamen dicendum est vt tradidimus *leg. sicut supra eod.* & hac ratione ille, qui opponit exceptionem præscriptionis, debet articulare, & probare, legitimum tempus currisse ante litem contestationem, quia præscriptio iam per facta non interruptitur per litem contestationem postea secutam, vt pro constanti præsupponit is textus, & probat l. si quis postquam ff. de fide iussoribus & *cap. auditis in fine de præscriptio.* & ibi *Panor. ultim. notab. tradit. glos. leg. cum quis §. si quis pro reo verb. iam reuerso in fine ff. de solutio. tradit Bald. consil.* 315. proponitur num. 1. libo 4. *Boer. decisio.* 339. num. 2. *Antonius Nata consil.* 522. num. 3. lib. 3. *Beroius consil.* 15. num. 46. lib. 3. Sed si præscriptio non dum erat completa, tempore litem contestatæ interruptitur præscriptio: vt clarè probat is textus & sic præteritum tempus, & præsens non possunt coniungi ad perficiendam præscriptionem iuxta supra tradita & *notat Cornu. consil.* 247. *viso. num.* 23. lib. 2. & pariter refertur ad probandam præscriptionem, debet de ponere, eam fuisse perfectam ante litem contestationem *Bart. leg. Celsus num.* 27. ff. de usucapion. *Alex. consil.* 76. in causam num. 7. ad finem lib. 2. & *consil.* 108. num. 5. eod. lib. 2. *Cornu. consil.* 136. *licet col. fin. lib. 2. Hipol. Riminald. consil.* 86. num. 6. lib. 1. & *consil.* 339. n. 166. lib. 3. & *Quianiam. decisio Pedamontan. tot. num.* 41. & hac de 1. parte huius textus.

31 Successit igitur secundum: quæ incipit & *vers. sed si quis.* ex qua notandū est, quod si quis agnoscendo debitum secundam fecit promissionem de debito soluendo, per istam agitionem debiti, interruptitur præscriptio, quæ inceperat errare respectu primæ promissionis, *notat Oldrad. c. 1. §. 12. ad finem. Sigheolus consil.* 74. n. 21. & *num. 2. in notanda cap. olim. num. 6. de censibus Bart. decisio.* 332. num. 3.

- Ozanian. decisio. Pedamonian. 102. nu. 1. & probat. leg. 29. tit. 29. partis. 3. & ibi Gregor. verb. venouasse. & ideo si debitor legat e creditor id, quod ei debebat, interruptetur præscriptio: quia debitor videtur debitum agnouisse Bald. consil. 237.*
- ullioni de dote lib. 4. & idem erit si debitor rem mihi debitam locet meo nomine, & ego ratum habeam, quia satis videtur debitum agnitum Bald. consil. 13. super eod. num. 4. lib. 1. & consil. 386. quidem nu. 9. lib. 5. & est aduertendum, huc secundum casum in eo differre à primo: quod in primo casu non solum interruptitur præscriptio, sed & perpetuatur actio ut diximus: in hoc autem secundo casu tantum interruptetur præscriptio glos. hic verb. innouata Imola leg. quibus idem nu. 3. ff. de verbum obligatio. quicquid Cuman. & Iason. ibi num. 12. contrarium præsupponant: & ideo Bart. leg. naturaliter nu. 21. ff. de usufructu. dicit agnitionem debiti interruptere præscriptionem longissimi temporis, non autem longi, ad cuius interruptionem necessaria est litis contestatio l. mora supra de rei vend. & est ratio differentie: quia qui patitur rem hypothecatam esse penes creditorem, utique vult aduersus eum nullam currere præscriptionem, cum aduersus possessorem rei, nulla possit prætendi præscriptio glos. leg. 1. C. de servis fugitiuis Negusane de pinoribus 2. memb. 6. partis n. 2. ad finem & propter hanc tacitam mentem, locum habet decisio. leg. final. infra eod. quæ ratio cessat, in agnoscente simpliciter debitum, obstat tamen videtur huic secundo casui, quod hæc agnitio & promissio noua debiti, fuit nulla, iuxta regulam leg. quibus idem ff. de verbo. obligatio: & per actum nullum non interruptitur præscriptio l. accusaturus & ibi Bart. & Albe ff. de adulter. l. si pater C. de statu defuncto. Bald. hic num. 1. & alij relati per Tiraq. lib. 1. retract. §. 8. glos. 2. num. 3. Simon. de preteritis consil. 132. num. 87. Gomec. regula de annal. quest. §. 1. circa responsionem huius difficultatis, laborant Iason. d. leg. quibus idem num. 12. & ibi Claudius. num. 2. qui tamen probant responsionem Imola. ibi num. 2. quod secunda cautio, in hoc*

tex. fuit facta sub cōmemoratione primæ, & ideo valida censetur: sed non placeat hæc responsio: quia licet textus dicat secundam promissionem fuisse factam ad recognoscendum debitum, non ob id sequitur, fuisse factam sub cōmemoratione primæ: cum in dubio semper videatur facta animo recognoscendi debitum, & de eadem quantitate: ut aduertit Arcennus. d. leg. quibus idem ad finem & ideo melius respondetur: quod in hoc textu interruptio præscriptionis, non inducitur immediate & principaliter ex secunda promissione: sed potius ex agnitione debiti ioclosa in secunda promissione, & ideo quantum secunda promissio non valeat: tamen agnitio debiti, æque principaliter in ea inclusa valebit iuxta doctrinam Bart. leg. si fideiusor in principio ff. de leg. 1. dummodo huiusmodi agnitio sit spontanea & non facta ex necessitate legis, Bald. leg. 1. num. 6. ad finem C. ut in possess. legatu. Ruin. consil. 111. num. 20. lib. 5. & in specit tradunt Claudius d. leg. quibus idem num. 3. & ibi Alciatus num. 13. interruptitur igitur hoc casu præcedens præscriptio, non solum quoad actionem personalem, sed etiam quoad hypothecariam illius accessoriam arg. l. 2. C. per quas personas nobis acquiritur & leg. eos in principio C. de usuris & clare sentit is textus notat glos. hic verb. sine violentia Oldrad. consil. 121. ad finem & ideo pariter si quis præscribat aduersus superioritatem principis: per recognitionem interruptetur præscriptio Ozania. decisio. Pedam. 102 n. 2.

Ad perfectam autem declarationem huius secundi casus de multis queritur, & primo vtrum per solutionem partis debiti, interruptatur, præscriptio in totum? & respondendum est interrupti: quia satis videtur agnitum debitum leg. cum fide C. de non numerat. pecun. & tenet glos. hic verb. innouata quam probat Salicet ad finem Bart. leg. naturaliter num. 21. ff. de usufructu. Florian. leg. una est via ff. de seruitut. Urbano. prædio. Roman. consil. 195. num. 4. Cornens. consil. 142. num. 11. lib. 3. Boer. decisio. 333. num. 3. & probat leg. 26. ad finem tit. 29. partis. 3. nã & qui poterat se defendere à solutione, prætextu al-

cuius

- 43 cuius exceptionis, si partem debiti soluat: respectu totius debiti sibi preiudicat leg. sed Iulianus §. 1. ff. ad macedon. Anton. 47 Gomez. 2. thomo cap. 6. num. 2. vers. se- ptimo. & hac ratione glos. 1. in fine §. fi- nal. infra hac lege. concludit, quod si quis debeat decem, & per 30. annos tantum quinque soluit, non prescribet ali. quin- que non soluta: quia soluendo partem, vi- detur totum debitum agnoscere leg. cum fidei C. de non num. pecun. & sic non præ- scribet, imò magis cepta prescriptio in- terrumpitur: iuxta dictum textum & pro- bat Romanus consil. 193. num. 4. Auen- dan. lib. 2. de exequend. mandatis cap. 30. num. 12. vers. item dista lex locum non ha- bet & Gutierrez de iuramenta confirmatorio 3. parte cap. 1. num. 34. & Azencus alios referens leg. 7. tit. 15. lib. 4. ordina. nu. 18. Sed in contrarium videtur leg. aduersus. inuita glosa 2. C. de usuris. probans, quod si ille, cui debebantur maiores vsuræ, mi- nores recepit per 10. annos, sibi præiudi- cat: quasi maiores videatur remississe: & per illum textum dixit Anton. cap. perue- nit in fine de censibus. quod si debebam centum, & solui 100. per annos 10. possum allegare reliqua mihi fuisse remissa & do- nata per creditorem, quod & tenuit Cu- man. leg. si prius in principio num. 3. ff. de aqua pluvia arcenda Antonius Nata con- sil. 227. num. 8. lib. 1.
- 46 Pro concordia videtur recurrendum ad doctrinam Bart. leg. si prius quam in prin- cipio. nu. 2. ff. de aqua pluvia arcenda quod si creditor sciebat libi decem deberi, re- ceptio quinquæ simpliciter videtur ha- bere animum totum debitum retinendi: & vera erit traditio glos. supra relata sed si ignorauit sibi plus deberi, & sic accepit quinque, quia credebat sibi plus non de- beri, quia tunc non potest videri, habuisse animum totum retinendi: merito iure cõ- tra eum curret prescriptio, ut in simili dis- tinguit iure consensu leg. si qui vsum fru- ctuum 20. ff. quibus mod. usus fructus amit- tatur & suberbitur Curman. consil. 81. num. 2. Anetum. consil. 112. col. v. post. prin- cipium & latius comprobatur Andree Sicul. con- sil. 9. col. 5. & seq. lib. 3. Lasan. consil. 2. 8. col. 1. ad medium lib. 2. & aserit receptum

Gigas de pensib. quæst. 84. num. 2. Sed huius cõmunis distinctionis vtriusque mō- brum videtur dubium: nam primum cõ- funditur per leg. aduersus inuita glos. 2. C. de usuris 2. etiam confunditur ex traditis per Socin. consil. 145. num. 1. in prin- cipio lib. 1. quod per errorem minus reci- piens, quam sibi debeatur in nihilo sibi preiudicat: sed ab his rationibus cõmunis resolutio facile defendi potest, cum in du- bio non sit presumenda donatio leg. cum de in debito ff. de probatio: & ad primū de l. aduersus C. de usuris responderetur, pro- cedere in lucro odioso vsurarum, & non in alio debito ut ibi per Bald. & Salicet A- lex. consil. 5. num. 17. & num. 21. lib. 5. ad secundā rationem responderetur, quod non obstat error & ignorantia domi- ni, merito iure curret contra eum prescrip- tio, leg. fin. ad finem C. de prescriptione longi temporis sed tamen propter iustum errorem vel ignorantiam, cõceditur ei res- titutio iuxta doctrinā Bart. leg. 1. §. si quis autem propter ff. de intinere ad lueque priua- to. & sic cõmunis traditio optimè descen- di potest: addendo tamen quod si soluens dicat se soluere quinque, quia illa tantum de- bet, si dominus accipiat eo modo, sine dubio sibi præiudicabit ut est demēte Ta- cobi Butricar. Bald. & Salicet col. 1. ad fi- nem §. final. infra hac lege. pro ut per cõ- trarium, si creditor dicat se recipere solu- tum, tanquam partē debiti, sine dubio si- bi non præiudicabit, & in dubio si solutio sic facta de minori quantitate: tantum il- lud in dubio præsumetur debitum: ut hæc tradit Cuma. consil. 81. ante finem.

- 50 Secundo queritur si post contractum debitum personale, ex post facto, pro eo datum sit pignus, vtrū propter hoc videat- ur agnoscitur debitum: & cõsequenter in- corrupta cõstat prescriptio in qua qua- stione glos. hic verb. suppositas. duas refert contrarias opiniones: sed cõnter appro- batur ea opinio, quod interrumpatur præ- scriptio, cum per dationem hypothecæ, manifeste debitum agnoscat: & quia si iussu iudicis detur pignus, interrumpitur prescriptio, leg. a diu pio §. si propter & ibi glosa & Bart. ff. de reindicata ergo idē recipiendum est, si detur per debitorem: cum

- 52 cum factum iudicis & partis equiparatur leg. *si ob causam C. de exilio leg. 1. §. hac verba ff. ne vis fiat ei, & ita Salicet hic vol. 2. post princip. & aserit receptum Boer. decisio. 333. num. 3. & probat. leg. 29. ad finem hum. 29. partit. 3.*
- 53 Quæritur & 3. si post debitum contractum, datus sit fideiussor, verum interruptatur præscriptio? & videtur dicendum interrupti præscriptionem, quia militat ratio, de qua in præfenti questione & probat *d. leg. 29. ad finem tit. 29. partit. 3. tradit Balb. de præscript. 6. parte 6. principalis quest. 4. principal. numer. 17.*
- 54 Incontrarium tamen viget leg. *cum quis §. si quis pro eo ff. de solutio. vbi per datio: nem fideiussoris, non censetur interrupta præscriptio: pro solutione laborat glos. hic verb. interrupta & duas ad illum textum assignat responsiones: primam quod is text. procedat, quando pro debito simpliciter fuit datus fideiussor, quia cum videatur debitum agnosci, interruptetur præscriptio: sed in *d. §. si quis pro eo* fuit datus fideiussor pro eo, quod appareat principalem debitorem debere: & sic fideiussio eodem modo videtur data, & ideo per eam non videtur agnitum debitum, & consequenter non interruptetur præscriptio, & probat *Salic. hic col. 2. ad medium addens idem esse, si det fideiussorem, pro eo quod debet, neque enim videtur agnosceré debitum, de cuius quantitate non constat. arg. leg. si non designata C. de falsa causa adiecta legato. vt igitur procedatis textus debet agnosci debitum certæ & determinatæ quantitatis; quod dicit receptum Boer. decisio. 333. n. 3. infra adde quod idem sentit glos. d. §. si quis pro eo verb. iam reuerso. in fine quam ibi commendat Bart. num. 4. falsus tamen hanc responsionem aliquam cōtinere diuinitatē.**
- 55 Sed vt omnis cesset scrupulus: & vtrius illius intellectus habeatur: aduertendum est, quod in specie *d. §. si quis pro eo*, debitor principalis erat a debito liberatus per præscriptionem: sed quia tempus cucurrerat, ipso absente causa rei publicæ, poterat aduersus eam præscriptionem restitui. *§. rursus Instit. de actio. quare petente isto creditore, qui potereat in integrum*
- restitui, debitor mero iure per præscriptionem liberatus, dedit fideiussorem, qui obligauit se pro prædicto debitore, casu quo aduersus præscriptionem, concederetur restitutio: nam alias pro iam liberato per præscriptionem fideiussor accedere non posset. *l. si quis post quest. ff. de fideiussorib. vnde cum fideiussio data sit, ratione actionis rescissoriæ, quæ per restitutionem poterat competere creditori: merito per fideiussoris dationem, non interruptitur præscriptio, quæ iam perfecta erat, & cuius respectu fideiussio data non fuit, & sic: oblique diuinitio procedet intellectus supra relatus & ex eo propriè colligitur, quod agnitio debiti facta post perfectam præscriptionem, illam non interruptit; notat *Ancurrannus cap. olim num. 6. de censib. Felin. cap. illud nu. 13. de præscriptio Boer. decisio. 333. num. 6. vnde & qui perfecta præscriptione, partem debiti soluit, non ob id in reliquo videtur interrupta præscriptio, vt post alios tradit Gutierrez de iuramento confirmatorio lib. 3. cap. 1. num. 34.**
- 56 Et ex his inferuntur etiam annotatio ad secundam responsionem assignatam hic per *glos. quod in d. §. si quis pro eo*, agitur de restitutione in integrum: cuius ea est natura, vt illius tempus, neque interruptatur neque perpetuetur per litis contestationem leg. *final. C. de temporibus in integrum restit. petend.* cum igitur illa neque admittat interruptionem neque perpetuationem, neque illæ inducantur per dationem fideiussoris, quam responsionem repetit *glos. d. §. si quis pro eo. verbo iam reuerso ad finem & ibi ex tollit Bart. n. 4.* sed vtique is intellectus non est demerendus: *§. si quis pro eo*, neque enim loquitur in fideiussore dato ratione officij iudicis, a quo petitur restitutio, nam huiusmodi officij imploratio, litis contestatione non interruptitur: *d. leg. final. C. de tempo. in integ. restit.* & inaniter respectu talis officij prestaretur fideiussio: cum id totum penderet, a voluntate & arbitrio ipsius iudicis, qui debet restitutoricem cōcedere vel denegare: intelligendum igitur est, datum fuisse fideiussorem ratione actionis rescissoriæ: quam creditor esset habiturus: si concessa esset restitutio.

iuxta

sunt termines *l. in honorariis §. sed res-*
cripta ff. de alio. & obligat. & in specie ad-
herentia Pauli ff. d. §. si quis pro eo. num. 1. 64
 plane actio, rescisoria competens, post
 officium rescindendi, recipit perpetuatio-
 nem, & interruptionem *glos. 2. leg. fin.*
infra eo. glos. d. §. si quis pro eo verb. iam
reverso ad finem & late Iason. §. pavales nu.
 112. *In ff. de alio. verior igitur est primus*
 intellectus, explicatus ut supra: ex quo cō-
 stat, quod cū fideiussor datus sit ratione
 actionis rescisoriae, quæ nō dū orta est: &
 quæ necessario fideiussorio præcedit, pro ut
 potest §. fideiussor & præcedere *In st. de fide*
iussorib. non potest dici interrupta actio:
 quæ adhuc nō est in rerū natura: & quia
 decisio, *d. §. si quis pro eo* ultra supra tra-
 dita, est notabilis ad multa: latius circa il-
 lius interpretationē insisteremus: t. igitur
 ex eo notādū est, quod ubi quis absens li-
 beratus est à debito, & nihilominus peti
 potest restitutio, iuxta §. rursus *In st. de al-*
lio. potest interuenire fideiussor pro eo, 65
 quod debitor ille est debitor post cōces-
 sã restitutionē aduersarij: ex quo *Bart. ibi*
n. 1. collegit, quod nō solū fideiussor acce-
 dere potest, quando præcedit aliqua obli-
 gatio §. in finibus. *In st. de fideiussor.* sed etiā
 ubi tantū præcedit officij iudicis, quod
 nullā præsupponit obligationē & ita etiā
Bart. l. 1. ad finem, 1. de fideiussor. Alex. l. 1. n.
25. & ibi Iason. n. 133. 1. de l. 1. Crotus l. 1.
§. si quis ita 1. lect. n. 10. ff. de verb. obliga-
tiō. Ant. Gomez. 2. thomo cap. 13. n. 1. quā
 tamē cōclusionē nō probat *d. §. si quis pro*
eo, neque enim ibi si fideiussor præstatur, rati-
 onis officij rescindendi, per quod petitur
 rescindi vscupationē, & restitui actionē a-
 missam: sed potius præstatur ratione res-
 cisoriae actionis, quæ cōpetitura est, res-
 cisoria vscupatione, per restitutionē: ut ibi
 aduertit *Paul. n. 1. unde d. §. si quis pro eo*
 63 melius probat fideiussorē posse interue-
 nire, ratione obligationis & actionis, quæ
 adhuc nō est in rerū natura, sed speratur
 esse, si restitutio cōcedatur, ut etiā probat
d. §. fideiussor & præcedere In st. de fideiussor.
 præterea probat *d. §. si quis pro eo*, quod
 si post præstata satisfactionē, & cōcessam
 restitutionē, transierit annus, liberabitur
 iterū debitor, aduersus quem fuit cōcessa

restitutio: & cuius fideiussor: nisi ipse fidei-
 ussor nō potuerit cōueniri intra annū vel
 propter absentiam, vel aliā causā, ad cuius
 explicationē vidēdū est, de quo anno tex.
 ille loquitur & *gl. ibi verb. annus* existi-
 mat tex. agere de eo anno utili, quod iure
 ff. dabatur ad petendā restitutionē aduersus
 fideiussorē, vel aliā lationē, cuius
 sit mentio *l. fin. C. de temporib. in integ. res-*
tit. petēda: & cū ea trahebat Doctores, sed
 ut ibi aduertit *Paul. n. 2.* hæc interpreta-
 tio nō cōuenit verbis *d. §. si quis pro eo*, nā
 si nūquā petita esset restitutio, nullo eris-
 modo esset obligatus fideiussor, quia obli-
 gauerat se ratione actionis rescisoriae: &
 tamē *d. §. si quis pro eo*: præsupponit fidei-
 ussorē indistinctū meri iure obligatū esse:
 & lapsu tēporis liberari, & ideo verius
 est in eo textu cōcessã fuisse restitutionē:
 ac proinde ortam fuisse actionē rescisoriā
 anno duraturā *l. in honorariis §. sed cū res-*
cripta ff. de alio. & obligat. si igitur creditor
 actione rescisoria vltus nō est, iterū libe-
 rabitur debitor & etiā eius fideiussor iux-
 ta regulā *l. cū principalis ff. de reg. iuris* sed
 si ponat debitorē quidē fuisse præsentē, fi-
 deiussorē autē absentē, ac propterea cre-
 ditorē nō potuisse eū cōuenire, quē tamē
 si præsens fuisset, isto iure poterat cōueni-
 re *l. iure nostro C. de fideiussorib.* utiq; hoc
 casu fideiussor absens erit liberatus: sed
 nihilominus ex æquitate aduersus eū da-
 bitur actio utilis, pro ut cōtingit quando
 fideiussor occidit ferruū promissū, nā debi-
 tor quidē principalis liberabitur, iuxta re-
 gulā *l. si ex legati causa ff. de verborū obli-*
gatiō. & tamē ex æquitate fideiussor te-
 nebitur utili actione, quia eius factio &
 dolo, res promissa perijt *l. mora 88. §. fin.*
cū gl. ff. de verb. obligatiō. ex qua collig-
 ges notab. limitationē ad *l. 1. ff. d. in res. &*
temporal. prescript. dū probat, quod annus
 utilis nō currit, quādo cōueniendus est ab-
 sens: nā id procedet: quādo debitor prin-
 cipalis est & absens: nā si obligatus access-
 sorius si absens,mero iure curret annus uti-
 lis, & mero iure remanebit liberatus,
 quāvis ex æquitate, aduersus eū cōceda-
 tur actio utilis *d. §. si quis pro eo* explica-
 tus ut supra, & tenebis mente, quod hæc
 vltima decisio, *d. §. si quis pro eo* hodie nō

procedat, nā iure ff. in potestate creditoris, erat conuenire rerum principalem, vel fideiussorē. *l. iure nostro & l. reos C. de fideiussoribus.* & ideo si fideiussor esset absens & conueniri non potuit, locum habebit requisiti d. §. si quis pro reo, sed hoc
 34 iure si debitor principalis est præsens, eius si fideiussor conueniri non potest: ante quam principalis prius excusatur *auth. præstite C. de fideiussoribus.* & sic casus prædicti requiritur: unde si debitor principalis sit liberatus tempore indistincte, & fideiussor debet cōferri liberatus: nā pro ut si principalis sit soluendo, fideiussor cōue-

niri non potest d. *auth. presente* ita etiam neq; cōueniri potest, quando ipse principalis ex alia ratione conueniri nō potest, quauis soluendo sit: *Barz. l. Marcellus n. 8. ff. de fideiussoribus. l. ason. l. final. in principio n. 13. ff. si certum petatur.* quod igitur præsupponit d. §. si quis pro reo hodie nō procedat: ut ibi tradit *Barz. ad finē,* nisi renūciatū sit beneficio d. *auth. presente.* pro ut iure recitari potest ut per *Duenb. regula 355. in §. limitatione & hæc satis in hac materia: §. huius autem huius iam explicatus est late leg. 2. supra eo. numer. 23. ibi videas.*

SVM MARIA EORVM QVÆ CONTINENTVR IN L. SI QVIS

emptiois 8. in primo C. de præscrip. 30. vel 40. annorum.

- P**rescriptio intrinsecus articulos distribuit, primū quando res præscribitur cum titulo & bona fide, secundū quando cum bona fide tertia quando cum mala fide.
- 2 In primo articulo, si agatur de prescriptione rerum mobilium (que vsu capio dicitur) directum & utile dominium acquiritur præscribenti.
- 3 Prescriptione rerum immobilium magis communiter concluditur: præscribenti acquiri tantum utile dominium directo remanente penes antiquū dominū, & quo modo id intelligi debeat declarat n. 14.
- 4 Refert contrariā opinionē imo quod prescriptione longi temporis dominium utile & directum præscribatur.
- 5 Respondet ad fundamentum primæ opinionis deductum ex hoc tex. sed responsionē rejicit & meliorem assignat.
- 6 Duplex est dominium naturale & civile.
- 7 Dominium civile dicitur quod queritur per modos civilis iure inuentos.
- 8 Dominium quando queritur ex sola dispositione iuris civilis neque quid aliud accedit id dicitur dominium civile & nō naturale.
- 9 Dominium quod trans fertur in legatariū ex dispositione legis dicitur civile.
- 10 Legataria pro relegata ad huc competis

- actio personalis ex testamento.
- 11 Dominium naturale quis habere dicitur si postea acquiratur voluntate domini ut naturaliter rē per traditionē acquiritur.
- 12 Ius civile dominii etiā in veniū ab uno tollere & in alium transferre potest, scilicet in dominium naturali vel gentium cum imutabilis sit.
- 13 Reprobatur distinctionem traditā ad Doctores circa dominium in vsu capione & prescriptione.
- 14 Declarat tradita per Doctores, de quibus egit n. 3.
- 15 Dominium utile & directum civile acquiruntur præscribenti.
- 16 Dominium naturale non acquiritur ex prescriptione cum non interueniat verus cōsensus domini, sed fictus per legē.
- 17 Fictus consensus inductus per legem nō est ad vincendam negligentiam sufficiens & ad transferendū dominium iure gentium mihi competens.
- 18 In immemoriali prescriptione dominium naturale videtur questum cum habeat vim constituti & cōsensus veri ut pote inductus ex prescriptione iuris & de iure.
- 19 Declarat tex. in presenti dum rei vendicationē primo domino contra præscribentem cōcedit, & etiā præscribiti rei vendicationem tribuit.
- 20 Rei vendicatio cōceditur si habenti domi-

nium naturale quam habenti civile.

- 21 Dominium diuersæ speciei potest refidere apud duos in solidum secus si eiusdem.
- 22 Ius civile potest vires iuris naturalis elidere licet id in totum auferre non possit.
- 23 Exceptio præscriptionis adeo efficax est ut impediatur litis contestationem: quando opponitur personæ agēti, secus si opponatur actioni.
- 24 Index non potest ex officio repellere à iudicio dominum antiquum rem vendicantem, si pars non petas.
- 25 Dominus antiquus si agat rei vindicationem contra 3. qui non sit ille, qui præscripsit neque adeo causam habet, obtinebit.
- 26 De iure tertius nullus opponere potest, nisi obiecta concludat agere sine actione agere.
- 27 Usucapio & præscriptio differunt usucapio enim ad res mobiles referitur, & hac differentia examinatur.
- 28 Usucapio significat tunc id, quod usu sine possessione quaeritur.
- 29 Præscriptio idem significat quod exceptio.
- 30 Resoluit virum per præscriptionem extinguatur vetus dominium.
- 31 Explicat hunc textum in finem, dum præscribenti concedi rei vindicationem aduersus quem libet tertium.
- 32 Si dominus antiquus & præscribens concurret ad rem vendicandam semper præfertur habens dominium civile.
- 33 Dominium civile qui præscriptione acquisit, si alius contra eum præscribat nullum dominium apud primum præscribentem remanet.
- 34 Antiquus dominus & præscribens si hoc casu concurret præfertur antiquus dominus in rei vindicatione. & dominium civile acquirit si res perlegitimum tempus iterum possideat.
- 35 Titulus pro suo solus regulariter non est sufficiens ad præscribendum, nisi ei accedat alius titulus.
- 36 In præscriptione longi temporis requiritur titulus & bona fides copulatiue.
- 37 Possides bona fide & sine titulo per spatium 40. annorum, utique rem præscribes, quod etiam hodie locum habebit.
- 38 Per spatium 30. annorum præsumitur bona fides & purgatur omnis præsumptio male fidei.
- 39 Error iuris licet non sufficiat in præscriptione longi temporis, sufficit tamen in præscriptione triginta annorum.
- 40 Qui spatio 30. annorum præscribit cum sola bona fide aduersus dominum antiquum habebit exceptionem, & aduersus quem cunque alium rem vendicantem, & id disputatur.
- 41 Præscriptio longissimi temporis cum sola bona fide & præscriptio longi temporis cum titulo & bona fide æquiparatur.
- 42 §. primus huius legis non procedit hodie propter ius canonicum, qui quocunque tempore præscriptionem cum mala fide reprobat.
- 43 Præscribes & dominus antiquus si concurret ad rem vendicandam præfertur præscribes.
- 44 In regno Castellæ observabitur prima opinio quæ fuit Ioannis licet 2. verior sit.
- 45 Bona fides absque titulo dari potest.
- 46 Tradit conclusionem tertij articuli.
- 47 Rationem conclusionis assignat.
- 48 Quasi possessio necessaria est in præscriptione 30. annorum, si agatur de acquirendo iure aliquo de nouo.
- 49 Quasi possessio non est necessaria, sed sufficit sola negligentia non petentis: quando agitur de acquirenda libertate à debito.
50. Ius civile permittit præscriptionem cum mala fide, ne alias possessores esset in perpetuo timore.
- 51 Exceptio possessori male fidei ideo sola competit quia non videtur dignus privilegio acquirendi dominium, licet hodie nec exceptionem acquirat.
- 52 Possessor mala fidei si a possessione eadat, nullum habet remedium ad rem recuperandam.
- 53 Possessor mala fidei virum possit se tueri aduersus quoscunque rem vendicantes, late examinatur.
- 54 Tertius si habet causam a præscribente, poterit uti eadem exceptione, qua præscribes poterat.
- 55 Si negligentia non petentis accedat aliquod factum præscribentis, tunc non solum acquiritur exceptio præscribenti, sed etiam ius.

Finis huius summarij.

Bb 2

[In]

INTERPRÆTATIO

LEGIS SI QVIS EMPTIONIS. 8. IN

principio C. de præscript. 30. vel 40. annorum.

IN hoc tex. agitur de effectibus præscriptionis, & illorum materia in tres articulos distribuitur: primus est, quando res præscribitur cum titulo & bona fide: 2. quando cum bona fide sine titulo: 3. quando cum mala fide. in primo articulo eointer concludunt Doctores quod si agatur de præscriptione rerum mobiliu, quæ specialiori nomine vocatur usufructus, directu & utile dominium acquiritur præscribenti, vt colligitur ex æquiparatione l. traditionibus C. de pactis si vero agatur de præscriptione rerum immobiliu magis eointer concluditur, præscribenti acquiri tantum utile dominium, directo remanere penes antiquum dominum arg. l. 1. §. fin. ff. de aqua pluvia arcēda & ita gl. hic verb. actione & glo. l. traditionibus C. de pactis & auth. nisi C. de bonis mater. glo. in princip. Inst. de usufruct. & recepta esse resolutionē aſerui Felin. in rub. n. 3. de præscriptio. & ibi Berouius n. 15. Balb. de præscriptio. 2. p. principal. q. 2. n. 2. Gregor. l. 10. r. 26. partit. 4. verb. nolle empiesse col. 5. ad med. & l. 6. t. 5. partit. 5. in glo. 4. & itē aſuma. titoli 29. partit. 3. in glo. fin. & pro illis potest expēdi is textus, dū præscribenti cōcedit exceptionē aduersus antiquū dominū, & sic præſupponit illū ad hoc habere rei vōdicationē, & sic dominū; sed certū est quod nō habet utile dominū, quod proculdubio præscribenti quaeritur: ergo necessario directū apud eū remanet vt cōmunis vult. & aduertit glo. hic verb. exceptionem.

4. **Q**uæritur tamē opinione imō quod quē ad modū per usufructu acquiratur usufructuanti directū & utile dominū vt ones cōcedūt, quod ita etiā præſcriptione lōgi tēporis, acquiratur directū & utile dominū præscribenti tenuit Martinus relatus hic per gl. verb. exceptione & verb. actione cuius opinionē vlti veriorē probat Cumanus.

l. 3. n. 1. & ibi milius ferretus a n. 20. ff. de usufruct. & plures alios quos refert & sequitur Conar. cap. possessor 3. p. n. 2. vers. case. rū Pinel. in auth. nisi n. 37. supra de bonis mater. Mench. illustriū q. cap. 54. n. 10. Sarmitio lib. 2. Seclerariū cap. 10. n. 4. & pro illis videtur tex. in sua generalitate in princip. inſtit. de usufruct. & l. vt sunt 230. ff. de verb. signific. & procedit sine dubio in casu de quo per Balb. de præſcrip. 4. p. 4. principal. post 12. q. principalē q. 4. n. 10. & 2. p. principal. q. 2. n. 10.

5. **N**eque obstat is tex. dū præscribenti aduersus antiquū dominū cōcedit exceptionē: quia respōdit Martinus relatur hic per glo. verb. exceptione, quod debet intelligi de exceptione exclusiua intētionis agētis, cū reuera eius dominū fuerit extinctum per præſcriptionē glo. l. 3. §. ex pluribus ff. de acquirend. possē. & ibi Iason. nu. 31. & sequuntur omnes qui opinionē Martini probāt & post eos Conarruius cap. possessor 3. parte num. 4. ad finē (sed non placet, quia verbum (exceptionem) improprie: vnde melius respondetur, quod ex eo quod præscribenti cōcedit exceptionem, aduersus dominum antiquum tem vendicantem, non sequitur quod directū dominium retinuerit antiquus dominus, sed illud potius, quod acquiritur præscribenti ciuile dominium, & dominium naturale remanet penes dominum antiquum.

6. **A**d cuius rei declarationē sciendū est: duplex esse dominium naturale, & ciuile: vt clarē probat leg. in rem actio ff. rei vendicatio Theophil. §. fin Inst. de libertis. dicitur autē dominium ciuile, quod quaeritur per modos ciuili iure inuentos, vt probat Lancelotus Dec. leg. hoc iare col. 2. ff. de iust. & iure: vbi tamen Bart. n. 5. cōtrariū sentit, imo quod dominū quaeritū per modos ciuiles, dicatur naturale, & cōmuniter

muniter recipitur vt ibi asserit, *Iason nu. 43.* Sed uera est resolutio quod quando dominium queritur ex sola dispositione iuris ciuilibis, neque quid aliud accedit, id dicitur dominium ciuile, & non naturale, vt efficaciter probat, *leg. 2. ff. de crimine ex pilata hereditatis.* Et hinc est quod dominium quod trasfertur in legatarium ex dispositione legis, *leg. 1. C. communia de legat.* dicitur tantum ciuile: & hac ratione pro re legata adhuc cōpetit legatario actio personalis ex testamento §. *sed nō transf. de legatis*, quia licet pro re mea, non detur mihi actio personalis, *l. fin. ff. usufructuar. quemadmodū caueat §. sic ita inst. de action.* Tamen cū legatarius tantū habeat dominium ciuile, & ad huc non habeat naturale, competit actio personalis pro dominio naturali consequendo quod adhuc ei de est, vt explicat, *Iason d. l. 1. n. 4. post Bart. ibi col. 2. communia delegat Iason l. certi conditio in princip. n. 31. ff. si certum petat Gomce. §. sic itaque nu. 32. Inst. de actio Tirag; tracta. de morte 2. declaratio. 6. partis n. 6.* Quādiu igitur quis tantum habet dominium iure ciuili quæsitum, dicitur tantū dominium ciuile habere si autē postea voluntate domini, naturaliter acquirat rē per traditionē, ex inde dicatur dominium etiam naturale habere §. *per traditionem instit de rerum diuisio. explicat Iason l. pomponius ff. cū quis n. 10. ff. de acquirend. possess. Curtius Iunior leg. eius qui in prouincia nu. 25. ff. si certū petat Costa §. & quid si tantum 2. parte num. 176.* Et horum ratio est, quia ius quidem ciuile dominium a se inuertit ab vno tollere & in alium trasferte potest: *le. nihil tam naturale ff. de reg. iuris*, sed dominium iure naturali siue gentium quæsitū, ab vno tollere, & in alium transferri non potest: quia ius naturale siue gentium est inmutabile, §. *pen. inst. de iure natural. gentiū*, & ideo per dispositionē diuilem contumipi non potest §. *fin. inst. de legatim. agnatorum. tutela*, & in specie de re obsec. *Bart. l. fin. §. 1. n. 1. ff. de rerum haberi & in materia bonnestex. l. in re b. 30. C. de iure dotiū.*

Ex quibus ita præsuppositis, inferuntur multa noua in hac materia; & 1. inferuntur quod dū Doctores faciunt distinctionem

inter vfucapionē, & prescriptionem, illā non est tuta, quia tam per vnā quam per aliam, acquiritur vtile, & directum dominium: Sci. ciuile, & quia naturale remanet penes dominū antiquū: semper vt vendicant rem ex dominio naturali, vendicāti debet opponi exceptio prescriptionis.

Secundo inferunt quod dū Doctores dicunt per prescriptionē non acquiri dominium directum, bene loquuntur, si dominium directū accipiunt, pro eo quod descendit ex iure naturali siue gentium, hoc enim non trasfertur per prescriptionem, alias male loquuntur, quia re vera dominium vtile, & directū ciuile acquiritur prescribenti, vt eleganter declarat, *Ioan Andre c. pefessor n. 37. de reg. iuris in 6. quō probat Panor. in rub. n. 4. ad fin. de prescriptio. & tanquā non sibi arrogat Vacinius declaratio 43. n. 21. neq; debet difficultatē facere quod cū prescribens habeat rē penes se, & superueniat titulus, dominium trasferens, absq; alia traditione debet videri dominium naturale acquisiuisse ac si res esset ei tradita, §. *interdum inst. de rerum diuisio. quia respondetur eam regulam procedere*, quando interuenit verus censūs, de mini rei, secus si superueniat consensūs si cū, vt est ille, qui resultat ex prescriptione: nam re vera ille, contra quem prescribitur nō consentit quod dominium à se auferatur, & in alium trasferatur: imo maxime dissentit, *gl. fin. c. inter recepta. l. 1. §. fin. ff. de dolo.* quam extollit, *Bald. cap. ad audientiā n. 3. de prescript.* & probat plures quos refert, *Tirag. lib. 1. retract. §. 1. gl. 9. n. 250.* & ob id consensus, qui datur in eo, contra quē prescribitur, est si cū in di cū, per legē *l. alienationis verbi 28. ff. de verb. significat. tradit gl. magna in fine l. 2. C. que sit longa cōsuetud. Alberi l. si pupillus ff. administrat. tutorū Aretin. l. Clodius col. 2. in fin. ff. acq. hered.* qui si cū consensus in di cū ad pueniendā negligentia non est, si sufficiens ad transferendum de mini iure gentium mihi cōpetens, vt significat *l. id quod nostrum 11. ff. de reg. iuris ibi, (siue f. & o. c. f. r.)* quasi ad trasferendū non si sufficiat negligentia, quare in iur. memoriali prescriptione dominium naturale videtur quā situm*

quia habet vim constituti, & consensus veri utpote inductus ex presumptione iuris, & de iure, quod tenent plures relationes per Lambertum de contrahibus sine solemnitate, f. l. i. num. 311. & Balb. de 23

- 19 Tercio inferitur explicatio ad istum textum dum præsupponit, domino antiquo ad huc competere rei vendicationem: & oportere præscribenti vendicanti, opponere exceptionem præscriptionis, & de inde concedit præscribenti rei vendicationem, aduersus quencunque tertium, & sic videtur præsupponere, duos dominos esse eiusdem rei in solidum: contra regulam leg. si ut certo §. si duobus ff. de commodati.
- 20 Sed respondendum est, rei vendicationem concedi tam habenti dominium naturale quam habenti civile, ut clare probat leg. in rem actio ff. de rei vendicatio, quia igitur dominus antiquus, contra quem præscriptum est ad huc habeat dominium naturale vendicare rem potest: & pariter qui habet dominium civile quæ situm ex præscriptione; & declarando hoc modo non obstat regula, d. leg. si ut certo §. si duobus, nam procedit in dominio eiusdem speciei: hoc enim non potest esse apud duos in solidum, cæterum nihil obstat, duos habere dominium diuersæ speciei in eadem re, ut scilicet unus videatur habere dominium naturale: & alius civile ut probat, leg. in rebus 30. C. de iure dotium tradit Plabius leg. 1. num. 39. C. de hered. instiis. Et eleganter, Simanc. in catholici; institutio. tit. 9. numer. 233. & num. 242. pro ut & quando duo non possint possidere eandem rem in solidum, l. 3. §. ex contrario ff. de acquirend. possessio. Tamen nihil prohibet, duos possidere eandem rem unus sci. civiliter & alius naturaliter, leg. clam. possidere §. fin. ff. de acquirend. poss.

- 22 Quarta inferitur explicatio ad istum textum, dum aduersus dominum rem vendicantem, concedit præscribenti exceptionem, ratio enim est, quod licet ius civile non possit alicui auferre dominium, iure naturali siue gentium quæsitum ut dictum est: potest tamen eius vires elidere, leg. si unus §. pater ne potest ff. de pat. conde-

ditur igitur exceptionem, significans dominium antiquum naturale non esse sublatum domino antiquo mero iure, sed tamen eius vires elisas esse per ius civile, adeoque efficax est hæc exceptio, ut impediat litem contestationem, cap. 1. de litem contestat. in 6. Bart. leg. fin. num. 3. ff. de iur. capio. pro suo, & aserit receptionem Felinus iurub. num. 10. de præscriptio. Decius, leg. fin. num. 22. C. de edit. diui Adrian. & cons. 548. num. 13. Balb. de præscriptione 1. parte quæst. 9. & 4. part. 4. principalis quæst. 24. num. 5. Inteligendo sane quando prædicta exceptio ponitur personæ agentis: nam si opponatur actioni, tunc non impeditur litem contestatio, sed proceditur modo præscripto, leg. emptor C. de præscriptio. longi tempor. ut eleganter declarat Bald. leg. fin. num. 30. C. de edit. diui Adrian. Adde quod iudex ex officio non potest repellere à iudicio, dominum antiquum rem vendicantem: nam cum ad huc agens retineat dominium naturale, licet elidendum per exceptionem, si pars non petat, iudex officium suum non requisitus interponere non potest, leg. 4. §. hoc autem indicium ff. de danno infecto, & traditur leg. ubi pactum C. de transactio. quicquid contrarium existimet Felinus cap. ad aures num. 3. de præscriptio. Balb. de præscriptio. 1. parte quæst. 8. numer. 3. Couar. cap. possessor. 3. parte §. 1. num. 6. vers. duodecimo. Et hinc est quod si dominus antiquus agat rei vendicatione contra tertium, qui non sit ille, qui præscripsit: neque qui ab eo causam habeat, utique obtinebit, quia propter dominium naturale mero iure habet rei vendicationem, d. leg. in rem actio. ff. de rei vendicatio. Et tertius possessor, non potest obijcere, quod illa rei vendicatio sit elisa propter alterius præscriptionem: quia de iure tertij nullus opponere potest, nisi obiectio concludat: agentem sine actione agere. iuxta notat leg. si alienam ff. soluta matrimonio. & ita Bald. cons. 9. factum tale est n. 4. libr. 1. Balb. de præscriptio. 2. p. quæst. 2. num. 1. & num. 8. Cornens consil. 1. num. 18. lib. 1. Aymon leg. 1. num. 163. in fine ff. de leg. 1. Couar. id. cap. possessor. 3. parte §. 1. numer. 3. quicquid relictum

Menchaca illustrium quas. cap. 54. num.

1. 2.

- 27 Inferitur 5. vera resolutio, ad eam Do-
ctorem controuertiam: utrum vsucapio,
& prescriptio differant? & receptum est
differe, quod vsucapio refertur ad res
mobiles, & prescriptio ad res immobi-
les vt tradunt omnes in princip. instat de
28 vsucapio. sed non videtur vera hæc opi-
nio quia hoc verbum (vsucapio) genera-
le est, & significat omne id, quod vsu si-
ue possessione quaeritur quod tã propriè
verificatur, in mobilibus, quam in immo-
bilibus, vt aduertit, *Balb. de prescriptio.*
1. parte quest. 1. num. 1. & seqq. *Conarr.*
d. cap. possessor. 1. parte §. unico num. 2.
& num. 3. & ante eum *Emilius ferretus l.*
3. num. 11. ff. de vsucap. Verius ergo di-
cendum est: quod si consideramus vsuca-
pionem respectu substantiæ: nulla est dif-
ferentia inter vsucapionem, & prescrip-
tionem: vt constat ex leg. 3. ff. de vsuca-
pio. siue consideramus respectu effectus,
etiam nulla est differentia: nam cum v-
troq; casu necessaria sit exceptio aduer-
sus dominum antiquum: rem vendican-
tem: & ideo iure consulti vtuntur verbo
prescriptionis: quod idè significat, quod
exceptio vt declarat *Alciatus l. quinque*
pedum d. num. 29. C. finium regundorū
Conarruias cap. possessor. 1. parte in initio d. n.
1. & quando fit relatio ad vsucapionem,
solet addi vocabulo prescriptio longi tē-
poris, leg. 3. ff. de diuers. & temporal. pra-
scriptio. leg. emptor 2. C. de prescriptio. lon-
gi temporis.
- 30 Inferitur sexto resolutio ad eã questio-
nem utrum per prescriptionem extingua-
tur vetus dominium, & nouum creetur
in persona prescribentis? an vero anti-
quum in eum transferatur? nam glos. leg.
3. §. ex pluribus ff. de acquirenda possessio-
ne, sentit vetus extingui, & nouum creari,
quare ibi defendit, *Isaon num. 33. Bart.*
autem leg. si adfines d. libertas in fine ff.
de seruitut. urbanorum praedior. distinguit
quod per vsucapionem transferatur anti-
quum dominium, per prescriptione au-
tem extingatur vetus dominium, & nouū
creetur in prescribente, ego vero ex su-
pra dictis resoluo semper antiquum do-

minium ciuile transferri in prescribentē
leg. traditionibus C. de passis, naturale au-
tem apud dominum antiquum remanere
& ideo necessarium est opponi exceptio-
nem expredicta causa rem vendican-
tem.

Inferitur septimo explicatio ad istum
textum in fine dum prescribenti conce-
ditur rei vendicationem aduersus quemli-
bet tertium: Nam ratio est: quod cum ei
competat dominium ciuile, cōpetit etiā
ei vendicatio aduersus quencunque pos-
sessorem, leg. in rem alio ff. de rei ven-
dicatio, quinimo si res prescripta reuer-
tatur ad antiquum dominum ab eo pote-
rit illam vendicare, vt colligitur ex gene-
ralitate huius textus, nam licet dominus
antiquus retineat dominium naturale: ta-
men illud fuit elisum propter prescriptio-
nem, & ideo quia ciuile fortius est, venio
prescribendum, & ita, glos. hic verb. actio-
nem secundum primam opinionem *Ioannis*
& Bulgari, qua eointer recipitur, vbi as-
serit Salicetus num. 2. Cornens consil. 14.
num. 16. lib. 3. *Balbus videndus de pra-*
scriptio. 2. parte 3. principalis quas. 6. nu.
4. *Aymon leg. 1. num. 163. ff. de leg. 1.*
Conarruias cap. possessor. 3. parte §. 1. nu.
1. & est bonus textus cap. placuit el. 2. §. 1.
16. quas. 3. Aduersus autem alios, po-
terit antiquus dominus rem retinere, cū
illi non possint pro se allegare ius tertij vt
dictum est, & tradit, *Ripa leg. nemo po-*
test num. 103. ff. de leg. 1. quod si domi-
nus antiquus, & prescribens concurrant
ad rem vendicandam, semper presertus
habens dominium ciuile, glos. hic verb.
actionem Balb. de prescriptio. 2. parte 3.
principalis quas. 6. num. 6. Gregor. leg. 21
tit. 29. part. 3. verb. a quien quer, deni-
que semper in his terminis dominium ci-
uile tanquam fortius debet prescribi do-
mino naturali eliso propter prescriptio-
nem, Alex. leg. 3. §. ex pluribus num. 8.
ff. acquirend. possess. Balb. de prescrip. 2.
parte quaestio. 2. numer. 8. quem omnia
vide.

33 Vltimo inferitur quod cum prescribēs
tantum acquirat dominium ciuile si aliū
postea contra eum, illam rem prescribat,
nihil omnino iuris apud eum remanebit,

222

nam cum ille tantum habeat dominium civile, & istud propter sequentem prescriptionem sit translatum in alium, nihil per eum retineri potest ut in simili tradit, *gl. leg. ex asse ff. ad trebellian. & agnoscunt, glos hic verbo actionem, & salicetus in fine* vnde si hoc casu antiquus dominus, & primus prescribens, concurrant ad rem vendicandam, preferretur antiquus dominus qui semper retinuit dominium naturale, & excludatur primus prescribens: apud quem post secundam prescriptionem nullum ius remansit: quod tradit, *Petrus de bella pertica hic, & sequitur Conarr. d. cap. possessor 3. parte §. ad finem*. Qui nimo si res quacunque ratione, sit reuerfa ad dominum antiquum, qui eam postea possedit per legitimum tempus, censetur iterum prescripsisse civile dominium nam cum ea res sit reuera sua, quoad naturale dominium, & eam tanquam suam possedit legitimum tempore, utique ea prescribet quoad civile dominium, quod ei deerat: *Bald. c. 1. §. si quis per 30. n. 11. si de Feud. de sumili fueris controuersia Balb. de prescrip. pt. 3. p. q. 12. Conarr. d. c. possessor. 3. p. §. 1. num. 16. vers. 13.* Quauis quando res nullo modo est possessoris, & ille eam possedit tanquam suam longo tempore, non prescribet, quia regulariter solus titulus pro suo non est sufficiens ad prescribendum: nisi ei accedat alius titulus, ut tradit glos. in rub. ff. de vsucap. pro sue: & ideo, quauis quis prebet possedisse rem tanquam suam longo tempore, & ex ea fructus percepisse, non tamen censetur illem prescripsisse, *Bart. leg. 1. in fine ff. de vsucap. pro suo Bald. leg. post sententiam num. 15. C. de sententijs: & interlocut. Afflict. decis. 40. n. 4. & hoc de primo articulo.*

Succedit igitur secundus: quando quis habet bonam fidem, & tamen non habet titulum: in quo, §. 1. huius l. probat quod si possedit per 30. annos, simili utetur remedio, quo utitur ille, qui cum titulo & bona fide longo tempore prescripsit: vnde ex isto textu duo colligenda sunt primum est: quod licet in prescriptione longi temporis, requiratur titulus, & bona fides: neque sola bona fides sufficiat ad prescribendum, *leg. nullo C. de rei vend.*

leg. celsus cum materia ff. de vsucap. Tamen si possideat bona fide, & sine tit. per spactum 30. annorum, utique rem prescribet, *notat Roman. consilio. 166. numer. §. Decius consil. 267. num. 5. Boer. decisio. 42. num. 35. Cornutus consil. 14. num. 16. lib. 3.* quod etiam hodie obtinebit locum: quia cap. fin. de prescriptio, in eo tantum emendatur ius civile, quod cum mala fide, non currat prescriptio: si igitur adsit bona fides etiam sine titulo etiam hodie procedet hanc prescriptio. *Paul. leg. Celsus num. 4. ff. de vsucap. & leg. si sic §. 1. num. 5. ff. deleg. 1. Afflict. decis. 40. num. 12. Balb. de prescriptio. 2. parte 3. principalis q. 6. n. 9. Alex. consil. 59. attentis verb. n. 11. lib. 3. Mascard. de probat. 2. p. concl. 1002. n. 10. Crotus l. filias famil. §. diui num. 141. ff. de legat. 1. Gomec. §. ex mala fidei num. 35. inf. de actio. Paris. consil. 15. num. 22. lib. 1. Roland. consil. 79. num. 7. lib. 1. late Menchaca illustrum quast. c. 65 per totum & c. 81 n. 13.* Quinimo ex cursu tanti temporis presumetur bona fides, & purgabitur omnis presumptio male fidei, quæ forsitan vigeret aduersus possessorem, *Bart. l. fin. ad finem C. vnde vi Decius consil. 267. num. 5. Boer. decis. 42. num. 35.* Neque hoc casu exigitur bona fides formalis, & positiva, sed sufficit illud medium, quod inuenitur inter bonam, & malam fidem, ut probauimus in rubrica supra ed., & ideo licet error iuris, non sufficiat in prescriptione longi temporis leg. nunquam ff. de vsucap. tamen sufficit in prescriptione 30. annorum, quia is error liberat à mala fide leg. sed & si lege §. si re ff. de petitio hereditat. Et sic sufficit in hac prescriptione *Paul. consil. 44. nu. 2. lib. 2.*

Item, & 2. ex hoc textu colligendum est, quod quemadmodum prescribens cum titulo, & bona fide, acquirit exceptionem aduersus dominum antiquum, & aduersus quencunque alium possessorem rem vendicantem ut dictum est in articulo, ita pariter qui spatio 30. annorum cum sola bona fide prescribit aduersus de mirum antiquam habebit exceptionem, & aduersus quencunque alium rei vendicantem sed nihilominus sufficiens est: quia

glos.

glos. §. 1. hic leg. verb. vti. dñs in hoc
refert opiniones, prima fuit Ioannis ex if-
timantis hanc dari rei vendicationem ad-
uersus quocunque possessorem, non ta-
mē aduersus dominum antiquum, si for-
san res prescripserit eum reuera sit sine
vitiō, nam propter dictum siue natura-
le dominium, quod apud eum remansit,
hinc rem retinebit aduersus prescriben-
tē, si quod expendit §. 1. huius legis vers.
(firmamen) itaque enim ille, verficulus ad-
notatur etur præcedenti: nisi etiam refera-
tur ad casum, quo quis prescribit longis-
simo tempore: cum sola bona fide cum
certum sit prescribentem cum mala fide
nullam acquirere actionem, sed tantum
solam exceptionem vt dicemus in sequē-
ti articulo, & sic necessario probabit, præ-
scribentem cum sola bona fide non posse
rem prescriptam vdicare a domino an-
tiquo, apud quem reperitur sine vitio: &
hanc opinionem Ioannis probant Jacob.
Butricar. Bald. Ang. & Salicet. d. 8. r.
Imola cap. fin. num. 31. de prescriptio. &
dicunt receptum Balb. de prescriptio. 2. par-
te §. principalis quæst. 6. n. 39. 2. parte. q.
2. num. 8. & eleganter Salicet. l. tradi-
tionibus n. 7. supra de pallis Ripa in rub.
n. 14. ad finem de causa posses. Aymon. tra.
42. de antiquit. temporis 4. parte §. ma-
teria ista num. 25. pagina 202. sed his non
obstantibus, secunda opinionem glos. imō
quod prescribens, hoc casu acquirat rei
vendicationem: quam possit exercere et-
iam aduersus dominū antiquum; quæ fuit
Placentini relata glos. d. §. 1. verb. vti
huius leg. probant Rayner. Cynus. & Al-
be. d. 8. r. 1. Iason. leg. cum qui ita §. qui ita
n. 2. ad finem ff. de verbor. obligatio. Paul.
Castrens. consil. 297. n. 3. lib. 2. ubi am-
pliat & consil. 361. n. 2. lib. 2. Corneus
consil. 14. n. 16. lib. 3. Nota consil. 672.
num. 25. lib. 4. Covarr. cap. possessor 3. p.
§. 1. n. 1. ad finem Menchaz illudrum qua-
sio. cap. 54. n. 11. quibus adde Bart. idem
clare sentientem in prinip. huius legis Pa-
nor. in rub. n. 4. de prescriptio. & ibi Pa-
ris. num. 19. Berolius n. 39. expendentes
§. 1. in principio huius legis & tex. simi-
lem cap. placuit c. 2. vers. prescriptionum 45
16. quæst. 3. & meminit huius controuersie

Dollorum Alex. consil. 338. ponderatis u.
1. lib. 6. nullam magis probat.

Sed hæc. secunda opinio sine dubio ve-
 rior est: quia prescriptio longissimi tem-
 poris cum sola bona fide, & prescriptio
 longi tēporis cū titulo & bona fide æqui-
 parantur: vt clare probat §. 1. huius legis
 Et d. cap. placuit 16. quæst. 3. tradit Paul.
 leg. final. §. fin. ad finem ff. rem ratam ha-
 beri Felin. cap. illud n. 4. & ibi Paris. n.
 18. de prescriptio. et go inter hos casus nul-
 la est constituenda differentia, neque re-
 pugnat §. 1. huius legis expensus vt supra:
 quia imō clare probat hanc secunda opi-
 nionem, nam in principi dicit, prescribē-
 tem cum titulo & bona fide habere rei
 vendicationem aduersus omnes: si verò
 possideat sine titulo per 30. annos, non
 est idē indistincte admitendum, sed po-
 tius est distinguendum, nam si possideat
 sine titulo cum bona fide idē admitti-
 tum: quod in præcedenti casu, & sic
 aperte probat hanc secunda opinionem,
 si verò prescribat cū mala fide, tunc pro-
 bat prescribenti non dari actionem, &
 Vtrum ipsi malæ fidei possessores possent
 molestari per alios? distinguitur vt ibi de
 quo dicemus in seq. art.

Illud sanè verū est: quod dñ §. 1. huius
 legis presupponit ad prescriptionem suf-
 ficere bonam fidem, a principio adesse:
 quod etiam probat l. unica C. de usucap.
 transformanda, tamen hodie non proce-
 det, quia ius canonicum impedit prescrip-
 tionem si quocunque tempore super ve-
 niat mala fides cap. final. de prescriptio.
 item quod ad missa prima opinione supra
 relata, quod si prescribens & dominus an-
 tiquus concurrant ad vendicandam rem
 a possessore, præferetur prescriptor quia
 omnes concedunt, quod ad vendicandā
 rem a tertio fortius est ius prescribentis;
 & ita Salicet. hic quæst. 3. Gregor. leg. 21.
 tit. 29. partit. 3. in glos. ante pen. item il-
 lud verum est quod licet in terminis iu-
 ris cois opinio secunda supra relata verior
 sit, vt diximus, tamen in regno Castellæ
 obseruabitur prima opinio, quæ fuit Ioā-
 nis quæ expressè approbatur per leg. 21.
 ad finem tit. 29. partit. 3. & ibi notat Gre-
 gorius in glos. fin. Denique verum est da-

ri bonā fidem absque titulo, ut is tex. clare præsupponit, & eleganter explicat, *Comarum. cap. possessor. 2. parte §. 8. à num. 1. & hac de 2. artic.*

- 46 Succeedit igitur tertius, & ultimus: in quo is textus disponit, quod præscribens longissimo tempore cum mala fide: solā acquirit exceptionem, per quam potest se defendere aduersus dominum antiquum rem vendicantē, & aduersus alium quencunque possessorem, dummodo in ea possessione perseveret, nam si ab ea cadat, nō habebit rei vendicationem, ad rem auocandam à quocunque possessore. ita præbat tex. §. 1. huius legis, & cap. placuit et 2. §. præscriptionum 16. quæst. 3. & leg. 21. tit. 29. partit. 3. notat Oldradus cons. 69. num. 8. Salic. leg. traditionibus num. 7. C. de pactis Aretin. consil. 103. num. 8.
- 47 Rationem huius conclusionis assignat, *La son leg. cum qui ita §. qui ita numer. 2. ad finem ff. de verborum obligatio:* quod præscriptio. 30. annorum cum mala fide inducta est, in odium negligentis, sine possessione præscribentis, & absque titulo, & bona fide, & ideo solum tempus non potest tollere actionem ipso iure, sed tantum ope exceptionis, *leg. obligationum fere §. placet ff. de actio. & obligatio. leg. ne mo potest ff. de leg. 1.* Quæ tamē ratio nō est generalis: nam in ea pro constanti præsupponitur, præscriptionem 30. annorum non requirere possessionem: vel quasi: quod licet etiam prober, *La son leg. 1. col. pen. C. de seruīs fugit. & leg. petens num. 9. & ibi Decius num. 6. C. de pactis Aymō consil. 111. num. 20.* Tamen non est simpliciter verum: quia etiam in præscriptio-
48 ne 30. annorum necessaria est quasi pos-
49 sessio, si agatur de acquirendo iure aliquo de nouo, iuxta regulam generalem cap. sine possessione de reg. iuris in sexto. Sed quando tantum agitur de acquirenda libertate à debito: tunc non est necessaria quasi possessio sed sufficit sola negligentia non petentis, ut *Declarat Bart. leg. si- cut ad finem supra cō. & leg. final. num. 4. ff. de eo per quem factum est La son §. rur- sus num. 54. inst. de actio.*

Quare pro vera ratione aduertendum est, in hoc articulo duas incurere quæ-

stiones Prima est: cur ius civile permiserit præscriptionē, cum mala fide? Secunda: quam ob rem propter eam sola competat exceptio, & nulla detur actio ad rem recuperandam?

Et ad primam questionem respondet *Ancarran. consilio. 243. num. 4.* Id fuisse inductum fauore publico, ne dominia rerum essēt in incerto, *leg. 1. de vsucap.* quæ ratio non est concludens: nam cum præscribentium cum mala fide, nullum quaeratur dominium, aperte cessat ratio d. leg. 1. ut aduertit *Beroius in rubr. numer. 41. de præscript.* respondendum igitur est: hoc fuisse inductū ne alias possessores in perpetuo essent timore, *leg. cum notissimi in principio infra cō. & ut cesset litium finis leg. fin. ff. de vsucap. pro suo.*

Quoad secundā questionem respon-
detur: possessorem malæ fidei non videri dignum priuilegio acquirendi dominii sed ut cesset litium finis, ei concessa fuit exceptio ad se defendendum, ut clarē colligitur ex §. 1. huius legis, tradit *Salicet. leg. traditionibus n. 7. C. de pactis.* & hac ratione hæc præscriptio censetur merè odiosa, & in odium & pœnam negligentis principaliter inducta: *leg. final ad finem C. de edict. diui Adrian. cap. placuit 2. 16. quæst. 3.* hodie autem possessor malæ fidei, neque exceptionem acquirit, ut probat *cap. fin. de præscriptio. & ibi tradit Paris. n. 37.* & ex prædicta conclusione ita declarata infertur, quod cum is possessor nullum acquirat dominium, neque rei vendicationem: si forte ceciderit à possessione nullum habet remedium ad recuperandam. ut probat §. 1. huius l. notat *Oldrad. consil. 69. num. 8.* sed vtram is possit se tueri aduersus quoscunque prædictam rem vendicantes? & §. 1. huius legis, distinguere videtur quod si res peruenierit ad antiquū dominum, siuē creditorem, cui ea res hypothecata fuerat, licet & secure eam retinere possunt aduersus omnes: cum enim nunquam amiserint naturale dominium, neque etiam civile propter malam fidem præscribentis: merito rem retinent licet respectu omnium *Paul. consil. 361. num. 2. lib. 2.* quod si ea res deuenierit ad aliquē tertium, tunc domi-

dominus antiquus, vel creditor cui res hypothecata sit, poterunt re vindicare ab illo tertio, propter dominum, & actionem, quæ eis adhuc salva est: adeo quod licet præscribens cum mala fide, eos semel excluderet opposita exceptione, hæc exclusio nihil potest prodesse tertio, qui non præscripsit, & qui non potest se iuvare ex iure tertij vt supra dictum est, & declarat Gutierrez in practica ad l. l. regni l. b. 2. cap. 22. num. 17. Quæ tamen limitanda est: si interius habebat causam a præscribente; nam tunc poterit vti eadẽ exceptione, quia præscribens poterat legempiori C. de iustitia glos. hic verb. Munitus, & Salicet. num. 10. ad finem Amplian-

do vt per glosam l. indebiti h. sed si nūmiff. de condi. indeb. ubi videndum est Alex. nu. 9. & lason col fin. limita 2. Si negligentie non petentis, accedat aliquid factum præscribentis cum mala fide, nam tunc non solum acquiritur exceptio præscribenti, sed etiam ius. Signorol. conf. 74. n. 13. allegat. l. hac autem in ra ff. de servitut. Urban prædio. Sed hæc non est limitatio, quia isto casu, ideo ius quaeritur, quia interuenit bona fides, sine qua ea libertas præscribi non potest. Glos l. fin. ff. quemadmodum seruit. amittantur. Cum igitur ea præscriptio procedat cum bona fide nihil mirum si per eam acquiratur ius iuxta supra tradita.

S V M M A R I A L S I Q V I S E M P T I O N I S 8. 6. S E D H Æ C S V P E R I L L I S

C. præscriptio, 30. vel 40. annorum.

1. Signatur in hoc textu dua limitationes, in quibus præscribens mala fidei si cecidit a possessione habet actionem ad rem præscriptam petendam & recuperandam.
2. In odium spoliatoris per hanc legem fuit induclum vt ille qui re vera non habet actionem audiat in iudicio ac si illam haberet.
3. Offendit proxime resoluta non bene coligi ex textu nec in se esse vera.
4. Proponit meliorem collectionem ex hoc textu.
5. Spoliatus si omisso interdico agat de reuindicatione non obtinebit nisi in iudicio probet perfectæ rei dominium ad se pertinere.
6. Offendit textum illum præcedere duobus simul concurrentibus quod quis possideat rem per 30. annos cum mala fide, & sit spoliatus.
7. Speciale est in hoc casu vt vendicans non teneatur probare dominium.
8. Declarat quomodo ad obtinendam in hoc casu reuindicationem articulare debet

9. Infert annotationem ad dictum Bart. l. penult. num. 4. ff. de condit. institutio num.
10. Aduertit Autor aliquot notabilia circa dictum Bart.
11. Si heres spoliati agat de rei vocatione aduersus spoliatorem, non poterit Rens conueniri ei opponere de defectu domini.
12. Agit de declaranda glos. hic verbo distinct. ad finem.
13. Qui rem per vim occupat illam non præscribit per mille annos.
14. Violentia afficit rem quæ præscribitur vitio reali quod vitium reale impedit omnem præscriptionem, & quomo sit intelligendum declarat num. 16.
15. Initium ubi est violentum non inducit consuetudo neque præscriptio.
16. Declarat quod tradidit num. 13. & 14
17. Per vim possessionem occupantes tantumquam mala fidei possessores nullo tempore præscribent.
18. Possessione antecessorum, qui se in ea fundant, debent etiam cum suis vijs,

19 Violentia notabilis, & iniuriam diuulgata, illius scientia præsumetur ad successores peruenisse, & sic non præscribent.

20 Initium visitatum, ubi de eo constat, præscriptionem etiam immemorialem impedit, nec dari potest.

21 Vis si per populum, vel communitatem committatur, semper in eadem continetur mala fides, & quomodo id sit intelligendum, declarat.

22 Furtiuæ res nullo tempore præscribi possunt in Regno Castellæ.

23 Agit de intellectu l. 5. ad fin. titulo 15. lib. 4. ordinamenti.

24 Lex Corrigeni in una ex aqua paratis, & in alio casu equiparatur videtur Corrigeri.

25. Expulsio à possessione quando fuerit iusta, & licita non procedit decisio huiusmodi sex.

Finis huius Summarij;

INTERPRÆTATIO

LEGIS SI QVIS EMPTIONIS. §. SED

hæc super illis. C. de præscript. 30. vel 40. annorum.

dictum fuerat in §. præcedenti quod possessor malæ fidei per præscriptionem non acquirit aliquod dominium, neque rei vendicationem:

etiam si per 30. annos possideret: Ad quā conclusionem in isto textu, & §. sequenti duæ assignantur limitationes, in quibus prædictus præscribens, si cecidit a possessione, habet actionem ad rem præscriptam petendam, & recuperandam: ut hic

glos. verb. sed hæc: & ita transit l. 2. tit. 29. partit. 3. Sed nimis videtur obstaro huic conclusioni, nam si possessor malæ fidei non acquirit dominium neque habet rei vendicationem, impossibile est quod sine actione agens audiat in iudicio, si rem repetat, vel vendicat contra regulam l. si pupilli §. fin. ff. de negot. gestis, & l. ubi patrum C. de transactio.

Communis solutio est: in odium spoliatoris per hanc legem fuisse in ductum, ut ille, qui re vera non habet actionem, audiat in iudicio ac si illam haberet: ex quo Salic. hic post glos. collegit, hic contineri casum mirabilem: in quo agens de facto, & sine actione audiat in iudicio: neque spoliatus conueniens potest ei opponere quod agat sine actione, collegit etiam Bart. l. si alienam num. 2. ff. soluto

matrimonio. Quod licet contra rem vendicantem, semper possit opponi de defectu domini leg. fin. C. de re vend. Tamen spoliator conueniens, de hoc defectu opponere non potest, quod etiam notatur Bart. l. 4. §. Cato, num. 4. ff. de verbo obligatio. Et ad hoc ipsum textum repant singularem Bart. Bal. & Angel. hic quinimo generalius Angel. leg. 1. §. 1. in fine ff. de vi, & vi armata ex isto textu collegit, quod si spoliatus agat rei vendicationem contra spoliatorem: ad obtinendum non est necessarium probare dominium, sed tantum fuisse spoliatum, à reo conueto: & ita etiam Paul. leg. commodare ad finem ff. commodati. & asserit receptum Gomez. l. Tauri 45. num. 183. Balb. de præscriptio 2. part. 3. principalis quæst. 6. nu. 7.

Sed vtrique prædicta neque ex isto textu bene colliguntur, neque sunt in se vera, non colliguntur quidem ex isto textu, quia ut ex litera constat, is textus constituit, quod licet possessor malæ fidei non acquirat dominium: ac proinde si cades a possessione non habeat actionem ad rem repetendam: hoc tamen non procedet si possessor fuerit possessio spoliatus, tunc enim disponit lex, quod quasi de miris habeat rei vendicationem aduersus spoliatorem, non igitur hoc casu agit sine actione: ut prædicti præsupponunt, sed potius habet actionem, hoc specio si casu per legem

legem

legem ei concessam in odium spoliatoris: 8
 quare melius ex isto textu colligitur,
 quod licet possessor male fidel. si cadat
 possessione, non habeat rei vendicationē
 ad rem repetendam, tamen si agat aduer-
 sus spoliatorem: illam habebit ex speciali
 concessione huius legis, quæ illam conce-
 dit in odium spoliatoris, ut hic per glosā
 verb. distinctione, & in simili probatur
 in l. cum qui §. si petenti ff. de publiciana.
 Item quod ea, quæ collegerunt doctores
 ex isto textu tanquam falsa sint reiicien-
 da: constat ex decisione textus l. is qui de
 finauit ff. de rei vend. Qui probat: quod
 licet spoliatus agendo interdicto vnde
 vi, esset ante omnia restituendus: cap. 1.
 de restitutione spoliator. tamen si omisso
 interdicto, agat rei vendicatione: in hoc
 sibi præiudicabit, quod non obtinebit:
 nisi in iudicio probet perfecte, rei domi-
 nium ad se pertinere: alias succumbet: per
 quem textum receptum est: quo si spo-
 liatus agat rei vendicatione contra spo-
 liatorem: non obtinebit, si tantum probet
 se spoliatum fuisse: sed oportet plene de do-
 minio suo docere, alias succumbet ut resol-
 uo l. ason l. naturaliter §. nihil comune nu.
 120. ff. de acquirend. possess. Ripa c. cum eccle-
 sia n. 16. de causa possess. Alex. l. 4. §. Cato n.
 24. & ibi Ripa n. 29. ff. de verbo obligatio.
 Verius ergo dicendum est, textum istum pro-
 cedere duobus si male obcurrentibus: quod
 quis possit seque rem per 30. annos cum mala
 fide, & sit spoliatus: his enim duobus co-
 currentibus lex eum dominum facit, quoad
 effectum ut tanquam dominus re ad spoliato-
 rem reuocare possit, & aduertunt Bald. leg.
 vis eius n. 2. & ibi Salicet n. 3. supra de pro-
 batio. Alex. l. si alienum n. 3. & ibi Aretin.
 post princ. ff. soluto matrim. Alex. d. §. Cato
 n. 23. & ibi ason n. 24. Ripa n. 29. Alciat.
 l. bona fides vers. incurrit n. 4. ff. de positi
 ason d. §. nihil comune n. 120. Et speciale
 esse hoc casum, quod vendicatio non teneatur
 probare dominium dicit Bart. l. cum res n. 14.
 C. de probat. & verum esse intellectum fate-
 rit Bald. de prescript. 2. part. 3. principalis
 quest. 6. n. 8. Ex quorum mente colligitur, non
 sufficere solum odium spoliatoris, sed oportere ve-
 dicantem articulare, & probare quod eam re
 possedit per 30. annos, & ea per vim fue-

rit spoliatus, quibus probatis obtinebit
 etiam si aliter, non probet dominium: his
 enim probatis lex eum dominum facit quo-
 ad effectum ut possit re ab spoliatore reuo-
 care, & ex isto textu ita explicato infer-
 tur annotatio ad dictam Bart. l. pen. n. 4. ff.
 de conditio. instit. Quod licet agens prin-
 cipaliter rei vendicatione, non sufficiat
 probare se diu eam re possedisse: tanquam sua,
 nisi aliter probet dominium iure civili, vel
 gentium sibi fuisse quaesitum: l. in re alio 24.
 ff. de rei vend. notab. Soccin. cons. 112. n.
 23. lib. 4. tamen si agat contra spoliatorē
 censetur probare dominium ex eo, quod
 probat re illam diu possedisse tanquam suam:
 nam tunc in odium spoliatoris lex presumit
 spoliatum esse illum rei dominum in odium
 spoliatoris: allegat istum textum, & idē sentit
 Bald. l. 1. in fin. ff. famul. hercisud. Roman.
 cons. 424. ad finē, & alij adducti per Boer.
 decis. 42. n. 6. Menchaca illustrium questio.
 cap. 70. n. 20. & Menochius de presumptio.
 lib. 6. presumptio. 63. nu. 10. hoc tamen di-
 ctum Bart. impugnatur Corraf. d. §. nihil com-
 mune nam. 12.

Ea ratione: quia regulariter non
 est recedendum à regula, quæ re-
 quirat agentem rei vendicatione pro-
 bare dominium sibi quaesitum iure ciui-
 li, vel gentium: alias succumbet: & ad istum
 textum respondet, quod in eo non
 agitur rei vendicatione, ad eum effectum
 ut agens dominus declaratur: sed tan-
 tum quoad effectum ut ei res ablata res-
 tituatur, quæ tamen responsio non est tu-
 ta: nam cum per hanc legem ei conceda-
 tur rei vendicatio, fatendum est: in ea
 principaliter venire declarationem do-
 minij: & in consequentiam rei restitui-
 tionem leg. ex diuerso §. 1. ff. de rei vend.
 Ego autem circa dictam Bart. in primis
 aduerto quod non bene dicit Bart. quod
 in hoc textu censetur probatum domi-
 nium, ex eo quod agens probat rem il-
 lam diu possedisse tanquam suam:
 nam cum præsupponatur eum esse ma-
 le fidei possessorē bene est dicere non
 possedisse rem diu tanquam suam, sed
 potius tanquam alienam. Item quod
 non est verum, quod Bartol. dicit

Ce

quod

quod in hoc textu lex præsumat dominium in odium spoliatoris, nam quavis id etiam probet Bald. l. vis eius num. 2. ad finem supra de prohibitis. Tamen non est verum: quia hæc lex loquitur in casu claro: quando constat agentem possedisse mala fide, & sic illius rei nunquam habuisse dominium, quare verius dicendum est: quod si vendicans probet se rem illam possedisse per 30. annos cum mala fide, & ab ea per vim fuisse spoliatum: obicietur, quia lex his concurrentibus eum dominum facit, quoad effectum ut rem possit vendicare ab spoliatore: & sic nihil opus est aliquid præsumere circa dominium, cum lex sciat eum dominum facere quoad prædictum effectum: ut ad vertus Ripa cap. cum Ecclesia nu. 26. ad finem de causa possessionis, quicquid repugnet Gregor. l. 21. tit. 29. partit. 3. verb. furtiva.

Secundo inferitur annotatio ad traditam per Bart. d. §. Cato. nu. 4. Quod si hæres spoliati agat rei vindicationem, aduersus spoliatorem, non poterit reus conuentus ei opponere de defectu domini. subscribitur Alex. ibi nu. 32. & dicunt receptam Iason ibi nu. 25. Ripa nu. 30. Balb. de præscriptio. 2. parte. 3. principali quasi. 6. nu. 8. Gregor. l. 21. tit. 29. partit. 3. verb. fundata, id enim verum est concurrentibus illis duobus, de quibus supra: neque enim qualitas rei mutatur ex persona hæredis l. 2. §. ex his ff. de verborum obligat.

Tertio inferitur annotatio ad traditam per gloss. hic verb. distinctionem ad finem, quod si quis commodauit rem, vel locauit: & postea rem repetat per rei vindicationem, debet probare plene dominium: alias succumbet: cum contra prædictos agat: tanquam contra quoslibet extraneos possessores l. de ec. §. fin. ff. ad exhibendum, & communiter recipitur, ut assertit Salicetus hic ad finem Paul. leg. commodare ad finem ff. commodati, est tamen aduertendum, quod imò hoc etiam casu debere obtinere decisionem huius textus, aperte sentit l. 21. tit. 29. partit. 3. nam licet Gregorius ibi verb. emprestimo. intelligat eam legem quando res repetitur per actionem personalem ex contractu, iuxta l. si quis venditionis C. de locato.

& non procedere, si agatur rei vindicatione: tamen huic interpretationi aperte repugnant verba d. leg. 21. Verius igitur resoluendum est, regulariter veram esse traditionem glossæ hic limitari tamen si quis deposuit, vel commodauit re, & possedit eam rem per 30. annos, nam cum tunc depositarius, vel commodatarius non restituendo videatur spoliare eum, qui deposuit, vel commodauit rem: leg. non ab re C. unde vi. concurrunt requisita nostri textus, de quibus supra.

Vltimo inferitur annotatio ad ea, quæ ex isto textu collegit Iason conf. 34. col. 1. post princ. lib. 1. quod qui rem per vim occupat, illam non præscribit per mille annos: quod, & tradit idem Iason in additionibus ad Portium §. sed aliquando nu. 122. Inst. de vsucap. & alij quos refert Contar. l. unica C. si de monachis possess. 2. limitat. §. 4. nu. 34. & potuit pro sua sententia allegare, quod violentia affectit rem, quæ præscribitur vitio reali, quod vitium reale impedit omnem præscriptionem l. vitia supra de acquirend. possessione. & dicit receptam Paris. conf. 23. nu. 206. lib. 1. & hac ratione ubi initium est violentiam, non inducitur consuetudo neque præscriptio Bald. cap. 1. nu. 10. de his qui feudum dare possunt Anton. cap. fin. num. 30. de consuetud. Anton. Nata conf. 106. nu. 12. lib. 1. Aymon conf. 861. nu. 7. lib. 5. Anton. Gabriell. lib. 5. communium tit. de præscriptio. conclusio. 1. num. 11. Thesaurus decisio. Pedamentan. 16. num. 7. ad finem.

Est tamen aduertendum quod is textus non probat prædictam conclusionem: nam si in terminis illius, spoliator rem violenter occupatam retinuerit per 30. annos, is acquirat exceptionem aduersus spoliatum, nec teneatur rem restituere: ut probat l. 1. in fine supra hæc leg. & quod dicitur de vitio reali intelligendum est: quod impedit præscriptionem Ordinariam 10. vel 20. annorum, non autem impedit præscriptionem 30. annorum ut probat l. 1. infra de annali exceptione. tradit gl. 8. furti qui inquit de vsucap. & ibi Cusatius n. 2. Corne. cōf. 22. n. 12. lib. 1. Sotom. Junior cōf. 69. n. 34. in fine lib. 1. & eleganter Mol. Societatis Iesu de Iohannis & iure dispo-

disputatio. 79. col. 2. & probat. l. 21. tit. 29. parit. 3. Vnde aperte corrunt tradita per

Anton Ruben confil. 13. num. 14. Quod res affecta vitio reali nunquam potest prescribi, attenda dispositione iuris canonici, nam imo prescribitur 30. annis, dummodo mala fides absit; vnde licet primus qui per vim occupavit tanquam possessor malae fidei nullo tempore prescribat. cap. fin. de prescriptio. Bald. l. decernimus nu. 3. C. de sacro sanct. eccles. Tamen haeres eius: in quo presumitur ignorantia l. qui in al. terius ff. de reg. iuris prescribet saltem longissimo tempore Paul. Castr. conf. 258. n. 3. lib. 2. quia dispositio l. cum haeres ff. de diversis, & temporal. prescriptio. Non obtinet locum in prescriptione longissimi temporis, ut diximus in rub. supra eo. poterit nihilominus opinio Iasonis saluari in quing;

casibus; primus est: quoad ipsos qui occupant per vim; hi enim tanquam malae

fidei possessores nullo tempore prescribent. Paul. conf. 317. nu. 3. lib. 2. Item se-

cundo quando possessores fundant pres-

criptionem in tempore suo, quam antecesso-

rum, nam cum tantum ad miniculo possessionis

ex persona antecessorum: debent ea uti cum

suis vitiis l. propositus ff. cum quis ff. de acqui-

renda posses. & sic propter vitium reale, & ma-

la fide antecessorum nunquam censetur per-

fecta prescriptio Ancarran. conf. 244. quia

questio. n. 9. & omnes in hoc concordare asse-

rit. Brunus conf. 45. n. 2. Cagnol. lex qua per-

sona ff. de reg. iuris Malinalib. 2. de primo-

gen. c. 6. n. 72. Vnde merito Bellamera conf.

10. n. 7. tradit, quod ubi possessores fun-

dant se in causa, & possessione antecesso-

rum, qui habuerunt malam fidem, etiam

ipsi se excludunt quasi malae fidei posse-

soribus, quod & tradit Paris. conf. 66. nobilis

n. 107. lib. 3.

Item, & tertio saluari potest, quando

violencia fuerit notabilis, & multum

diuulgata, nam tunc presumetur succes-

soribus illius viciosi ingressus notitiam ha-

buisse, & sic quasi scienter succedentes

in vitio. cap. sepe de re litit. spoliator. nullo

tempore prescribent Panar. conf. 3. num.

2. ad finem lib. 2. Felin. cap. si deligenti n.

4. ad finem de prescriptio. Bald. repet. leg.

Celsus num. 126. ff. de usucapio. & Paris.

conf. 23. num. 2. c. 8. lib. 1. Imò neque tunc erit locus prescriptioni immemoriali: quia ubi constat de initio vitioso quod verisimiliter devenit ad notitiam successorum, neque praedicta prescriptio admittitur Bellamera conf. 10. num. 29. Corneus conf. 22. numer. 1. lib. 1. Item quia quando est memoria, & notitia de initio vitioso, & iniusto, in quo pars fundat suam prescriptionem: illi non est locus; etiam si immemorialis sit. Paulus conf. 424. expunctio. col. 2. ad finem lib. 2. Aymon. conf. 190. num. 6. & de antiquitate temporis 4. parte 8. absolutis num. 60. pagina. 187. Et merito, quia ubi constat de initio tituli vitiocosi, non potest dici non extare memoriam in contrarium, & consequenter neque allegari potest prescriptio immemorialis Ancarran. conf. 82. falsi numer. 8. Sotarez allegatio. 3. num. 4. in fine.

Quarto saluari potest dictum Iasonis: quando vis comissa fuit per populum siue communitatem, nam cum idem populus semper censeatur leg. proponebatur ff. de iudicijs, si incepit prescriptio cum mala fide, nunquam perficietur prescriptio: nam cum idem populus semper esse videatur, semper etiam in eo videtur continuata praedicta mala fides. Etiam post Bald. Corneus conf. 22. numer. 12. lib. 1. Antonius Rubens conf. 13. numer. 15. Sed non placeat hae saluatio, quia dicitur idem populus perficietionem, & sic mala fides non impedit prescriptionem ut diximus in rubrica supra eo. Verius ergo dicitur, quod illi, qui representant populum, si cum mala fide inceperunt prescribere, non perficietur prescriptio donec viuat vnus ex illis, sed illis mortuis perficietur Bart. leg. potest pluribus ad finem ff. de usucapio. & ibi Cumanus. Soccin. conf. 178. nu. 27. lib. 2. Corne. conf. 43. ad finem lib. 2. Capicinus decis. 4. num. 15. Antonius Rubens confil. 13. num. 16. Menchacha videndus illustrum questio. cap. 71. num. 5.

Vltimo saluari potest dictum Iasonis in Regno Castellae, in quo res fortituae nullo tempore prescribi possunt l. 5. ad fin. tit. 15. li. 4. Ordinum, quod ad id notauit Mol. Socie. latit. Ies. de iustitia, & in re disputatione

Cc. 2. tit. 26. lib. 2. 79. col.

79. col. 2. ad medium, & per eam dixit Aze-
nedus in d. l. 5. nu. 16. cum seqq. quod ea lex
corrigat l. 2. tit. 29. partit. 3. Quæ probat
res furtivas vñcupi posse spatio 30. an-
notum, & probat idem quod dispositum
fuerat l. 4. §. 1. tit. 29. part. 3. Quæ probat
res furtivas nullo tempore vñcupi
posse tanquam affectas vitio reali, sed ca-
uendum est: quia d. leg. 4. & l. 9. a pertè
loquuntur in præscriptione longi tempo-
ris per quam res furtivæ non vñcupiebantur,
ut etiam probat §. furtivæ Inst. de vñ-
capio. quæ tamen vñcupiebantur spatio
30. annorum ut est expressum l. 1. §. 1. in-
fra de annali exceptio. cum qua concor-
dabat d. l. 2. tit. 29. partit. 3. Magis ergo
dicendum est, quod d. l. 5. ad finem tit. 15.
lib. 4. Ordinenti. Corrigendo ius com-
mune, & etiam leg. 2. tit. 29. partit. 3.
nouè constituit, res furtivas neque spatio
30. annorum, neque vñlo tempore præ-
scribi posse: & licet tantum loquatur de

rebus furtivis, tamen idem videtur recipi-
endum in rebus per vim possessis: nam hæc
& res furtivæ æquiparantur in hæc ma-
teria præscriptionis, §. furtivæ Inst. de vñ-
capio. Lex igitur corrigens in vñlo ex-
quiparatis & in alio casu æquiparatis, vi-
detur corrigere gl. recepta. l. si quis seruo su-
pra de furtis, unde quantumvis l. 1. §. 1. infra
de annali exceptione tantum probaret res
furtivas vñcupi posse spatio 30. annorū,
tamen etiam procederet, in rebus per
vim possessis propter æquiparationem,
de qua supra tenet gl. d. §. furtivæ Inst. de
vñcupio. Vnde pari ratione, & prædicta
lex ordinamenti disponens res furtivas
nullo tempore præscribi posse, idem de-
bet videri statuisse in rebus vi possessis;
illud certum est decisionem huius tex-
tuum non habere quando expulsi sunt
licita, & iusta, ut in eleganti casu tradit.
Oldradus consil. 69. num. 8.

SUMMARIA L. SI QVIS EMPTIONIS 8. §. SED ET SI QVIS

C. præscriptio, 30. vel 40. annorum.

1. **R**epositæ ea, quæ in hoc tex-
tu tractantur.
2. **L**ex. 2. tit. 29. partit. 3.
concordat eum hoc tex.
3. **C**ontumax compensans intra
annum recuperat rem nec ei opponi po-
test de defectu dominij prout & opponi
potest spoliato rem vendicanti, & de
hoc late agit.
4. **P**er missionem ex primo decreto non ac-
quiritur possessio sed in iudicio detentatio.
5. **S**poliatus in iudicio quando non est re-
stituendus.
6. **E**licit secundam collectionem ex textu.
7. **L**ite non contestata procedi non potest
ad sententiam diffinitivam.
8. **R**ens contumax compensans actione per-
sonali in re antiqua adversus eundem
primum decretum per quod actor mis-
sionebat in possessionem omnium bono-
rum: secus de iure nouo.

9. **P**er missionem primi decreti actor non
efficiebatur possessor, sed tantum illarū
rerum custos ut sic reus contumax, ra-
dio effectus faceret sui copiam in iu-
dicio.
10. **M**issus in possessionem ex primo decre-
to neque fructus ex illis rebus percep-
tos suos facit sed eos vero domino, vel
possessori tenetur restituere, vel infor-
tem debiti compensare.
11. **M**issus in possessionem ex primo decre-
to si ab ea expellatur cum sit merus de-
tentator interdicta ei non competunt
nec testatoria nec turbativa.
12. **R**ens comparando in iudicio, & præ-
stando cautionem delite prosequenda ei
restituatur sua antiqua possessio, siue
comparcat intra annum missionis suæ
postea quocunque tempore.
13. **S**ecundum decretum soles interponi ad
petitio-

petitionem actoris, per quod actor consequitur illud, ins quod in decreto fuerit expressum: quod index suo arbitrio moderare poterit.

14. *Specialitas, quae in missione ex secundo decreto constituitur in causa damni in se, in eo versatur: quod per secundum decretum dominum applicatur actori pro toto debito non adhibita consideratione, utrum plus valeat quam debitum, sicut in alijs casibus.*
15. *Tradit aliquas differentias, quae versantur inter primum, & secundum decretum.*
16. *Secundum decretum non potest statim interponi post primum sed ex intervallo. Et adhibita causa cognitione.*
17. *Intervallo secundi decreti arbitris indicis committitur qui id non debet interponere nisi transacto anno.*
18. *In Regno Castellae sufficiunt transisse duo menses.*
19. *Differentiam inter decretum interpositum ex actione personali, & reali eleganter tradit.*
20. *Contumax in reali, & intra annum comparces non recuperat simpliciter possessionem, sed tenetur prestare cautionem de proseguenda lite, & soluere expensas factas per actorem.*
21. *Examinat virum missus in possessionem propter contumaciam rei efficiatur possessor, vel demum post transactum annum.*
22. *Opinionem legistarum adducit, & eorum fundamenta.*
23. *Refert etiam receptam opinionem Canonistarum.*
24. *Ostendit rex, in praesenti non facere pro opinionem legistarum, & de littera rex agit.*
25. *Refert effectus, qui ex hac disputatione resultare possunt, & in quo differat si una opinio, vel altera sequatur.*
26. *Missus in reali ex secundo decreto, secundu opinionem legistarum, tanquam statim possessor praescribet rem, in cuius possessione missus est.*
27. *Missio si per comparationem intra annum resoluitur, tunc praecedens prescriptio censetur interrupta.*
28. *Missus in reali secundum opinionem*

Canonistarum, non potest expellere priorem possessorem sed simul cum eo debet esse in possessione: secundum opinionem legistarum.

29. *Missus in possessione in reali, si expellatur secundum opinionem Canonistarum non habebit remedia restitutoria secus secundum opinionem legistarum.*
30. *Secundum decretum in reali interponi potest ad effectum ut constitutatur contumaci tempus, intra quod agat de proprietate, & quo elapso interponatur et perpetuum silentium.*
31. *Secundu decretum non solum interponitur, & etiam perpetuum silentium sed etiam actor declarabitur verus dominus illius rei.*
32. *Terminus quando assignatur Actori in secundo decreto ut doceat de iure suo.*
33. *Declarat quia dicendum, quando Reus se absentat post litteram contestatam.*
34. *Tradit idem resoluendum esse quando ex dispositione iuris, lus habetur pro contestata.*
35. *Contumax reus si esset conveniendus actione personali tunc actor missus ex primo decreto non possidet sed detinet.*
36. *Contumax conveniendus per hypotheccariam debent in eo observari ea, quae in actione reali dicta sunt.*
37. *Refert Auctoritatem contrariam tradentem de iure Castellae, & eam reprobat.*
38. *Declarat quomodo intelligenda sunt ea quae tradidit vum. 36.*
39. *Hypotheccaria à reali in quo differat.*
40. *Hypotheccaria agens illud intendit ut auocetur possessio rei hypotheccata ut magis securus sit de suo debito.*
41. *Hypotheccaria in quo etiam differat à reali.*
42. *In Regno Portugalliae non est in usu primum & secundum decretum.*
43. *Primum & secundum decretum non est necessarium in causis beneficiabilibus.*
44. *In Regno Castellae quando datur primum, & secundum decretum.*

Finis huius Summarij.

INTERPRÆTATIO

LEGIS SI QVIS EMPTIONIS 8. §. SED.

& siquis C. de præscriptione 30. vel. 40. annorum.

Proponitur in hoc §. alius casus, in quo ille, qui per 30. annos rem possedit cum mala fide, & postea cecidit a possessione, possit eam vendicare: ac si verus dominus rei esset; si igitur quod prædictus possessor cecidit a possessione: quia propter contumaciam illius iudex ex primo decreto transtulit possessionem prædictæ rei præscriptæ cum mala fide in actorem, postea is contumax intra annum post interpositum prædictum primum decretum, obtulisse cautionem de proseguenda lite, & sic purgasse contumaciam: si actor in cuius favorem decretum interpositum est: etiam post purgatam contumaciam, nolit rem restituere antiquo possessori: poterit is ac si verus dominus esset, ab eo rem vendicare: quanvis hoc casu prædictus actor, non videatur violentus possessor cum exitu, & decreto iudicis rem retineat: *concordat leg. 21. tit. 29. partit. 3.* Unde ex isto textu collegit, Angelus hic ad finem esse hic textum singularem, probantem: quod comparando contumax intra annum, recuperat rem, neque ei opponi potest de defectu dominij: prout, & opponi non potest spoliato rem, ut dictum est in §. præcedenti subscritbit *Gregor. leg. 21. tit. 29. partit. 3. verb. puerd.* Sed advertendum est, item tex. loqui, in actore misso in possessionem ex primo decreto, per quam missionem quis non acquirit possessionem: sed meram detentionem ut est expressum *leg. 3. §. final. ff. de acquirend. possessione.* Et consequenter, & antiquus possessor non definit possidere, ut antea: si igitur possessio, quam adhuc videtur habere, ei non restituatur: permittitur huic possessori rem vendicare, ac si verus dominus esset, & sic merito ei nihil opponi

potest de defectu dominij si igitur iudex in actorē transtulisset possessionem, ita ut antiquus possessor cum mala fide, eam amitteret iuxta regulam l. 3. §. ex contrario ff. de acquirend. possessione. Non procederet is tex, imo neque spoliatus iussu iudicis, esset restituendus ad possessionem amissam *gl. cap. presentiam 7. quæst. 7.*

Uterius ex isto textu colligendum est quod reus citatus ad iudicium non comparuit, sed per contumaciam non vult venire ad iudicium: tunc actor mittitur in possessionem rei petitæ, quæ tamen Reus contumax recuperat, si intra annum præstet cautionem de comparando in iudicio: & lite prosequenda: ad cuius notabilis explicationem sciendum est: iuris civilis & canonici regulam esse receptissimam, lite non contestata, non posse procedi ad sententiæ diffinitivam *auth. de exhibend. reis §. si vers etiam quidam invent colla. 7. l. final. §. illud per lo. um ab speciali, & ibi notat gl. Cod. de tempo appellatio. cap. 1. & cap. sua ut lite non contest.* Et ideo si reus antequam cum eo lis contestaretur, se absentavit a iudicio, quia tunc non poterat procedi ad sententiæ diffinitivam, varia sunt prodita remedia, quibus indemnitati actoris cōsuleretur: & contumacia rei puniretur: & siquidem reus erat cōnensus actione personali, adversus eum contumacem interponebatur primum decretum, per quod mittebatur actor, olim quidem, in possessionem omnium bonorum contumacis, l. heres absens §. 1. ff. de iudic. l. cum proponas infra de bon. auth. iudic. possidend. declarado ut per Bar. l. 1. §. cuius num. 2. & nu. 4. ff. si servit. vendicet. Sed iure novo tantum mittitur in possessionem bonorum contumacis, pro ea quantitate bonorum, quæ valet actio personalis, per quæ erat cōveniens *auth. & qui intat infra de bonis auth. iudicis. quoniam*

fre.

frequenter §. in alijs ut lite nō contestata per
 quā missionē actor nō effieciatur posses-
 sor, sed tātū illarū rerū custos vt sic reus
 cōtūmax tādio effectus faceret sui copā
 in iudicio leg. 3. §. final. ff. de acquirend.
 posses. leg. cum legati ff. quibus ex causis in
 possessionem eatur: quare reum contuma-
 cem & antiquum possessorem non pote-
 rat possessionē suā priuare, sed simul cum
 eo erit in detentatione bonorum, vt sic
 hoc tādio affectus, reus sui copiam fac-
 10 ciat in iudicio leg. is cui in princip. ff. ut
 legato. seu fid. commiss. nomine, similiter ne-
 que prædictus fructus ex illis rebus pre-
 ceptos suos faciet: cum neque dominus,
 neque possessor sit: eos eos vel vero pos-
 sessori tenetur restituere, vel in sortem
 debiti computare leg. is cui §. qui legato-
 rum ff. ut in possessio. legato. cap. 2. de se
 11 quā. posses. & fructuum & si detentor
 fuit expulsus a prædicta detentatione:
 non competet ei interdictum restitutor-
 rium, cum non possideat leg. 1. §. de iei-
 tur ff. de vi & vi armata neque turbatus
 habebit interdictum uti possidetis quod
 etiam possessionem requirit leg. 3. §. cre-
 ditores ff. ut possidetis & eleganter pro-
 sequitur Negusanc. de pignorib. 2. memb.
 3. partis. nu. 6. & ultra prædictum pri-
 mum decretum, aduersus reum cōtuma-
 cem, alia sunt iure per dā remedia, quæ
 12 commemorat Panor. cap. contingit num.
 19. de dolo & contumacia. cæterum quia
 per prædictum primum decretum: non
 erat plene consultum actori: quia poterat
 reus impetrare hanc missionem reuocari
 comparendo in iudicio & præstādo cau-
 tionem de lite prosequenda vt dictum
 est: nam tunc reo restituitur sua antiqua
 15 possessio, siue compareat intra annū mis-
 sionis: siue postea quocunque tempore;
 vt probat cap. quoniam frequenter §. in a-
 lijs ad finem ut lite non contest. & ibi no-
 tat glos. fin. & ibi Panor. num. 11. & nu.
 40. Bart. leg. si finita §. Iulianus num. 34.
 ff. de danno infecto & ibi Alex. num. 64.
 13 soler interponi secundum decretum ad
 petitionem actori leg. 3. §. final. in fine
 ff. de acquirend. posses. leg. si finita §. Iu-
 lianus ff. de danno infecto. per quod actor
 consequatur illud ins, quod in decreto

fuerit expressum: nam potest index suo at-
 bitrio illud moderare vt colligitur ex mō-
 te d. §. in alijs tradit Bart. d. §. Iulianus
 num. 54. Panor. d. §. in alijs num. 37. &
 num. 40. idem cap. contingit numer. 10.
 de dolo & contumac. Boer. leg. consenta-
 neum num. 192. iniqua modo & quando
 index, quare aliquando continebat, vt
 bona venderentur contumacis, vt ex eo-
 rum pretio satis fieret actori: l. cum pro-
 pōas infra de bon. auth. iudic. aliquando
 vero continebat: vt missus in possessionē
 ex primo decreto verus efficeretur posses-
 sor, à quo tempore poterit etiam tē præ-
 scribere l. 3. §. fin. in final. verb. ff. de acq-
 10 posses. aliquando vero per secundum de-
 cretum dominus rei effieciatur: leg. si
 finita §. Iulianus ff. de danno infecto nam
 quauis glos. l. inherere cauere ff. de iurisd.
 omnium iudicum & glos. fin. cap. contin-
 11 git de dolo & contumacia ex isti mauerint:
 secundum decretum, per quod actor ef-
 ficitur dominus, tantum interponi posse
 in causa danni infecti, & in causa noxali:
 tamen verius est: in quacunque causa pos-
 14 se interponi: si id expedire iudici videat-
 ur Negusanc. de pignorib. 2. memb. 3. par-
 tis num. 9. & specialiter in causa danni in-
 fecti in eo consistit: quod per secundum
 decretum, dominium applicatur actori
 pro toto debito, non habita consideratione,
 vt rum plus valeat, quam debitum d.
 §. Iulianus quauis in alijs causis non cō-
 cedatur dominium actori, nisi pro quan-
 16 titate debiti d. auth. & qui iurat infra de
 bon. auth. iudicis. tradit Bart. d. §. Iulia-
 nus num. 42. Morantia in practica pag. 389.
 num. 12. ante finem.

Item ultra prædictam differentiam
 sunt alie multe inter primum & secun-
 dum decretum: nam ad interponendum
 primum decretum sufficit de debito con-
 stare summam, vel etiam per iuramen-
 tum partis, quia videtur agi de paruo præ-
 iudicio Bart. l. cum propōas infra de bo-
 nis auth. iudicis: secundum autem decre-
 tum non interponitur, nisi constet de de-
 bito plene per testes vel instrumentum,
 quia agitur de maiori præiudicio Bart. l.
 fulcinius §. cum hac num. 5. ff. quibus ex
 17 causis in possessionem eatur leg. final. §. si
 nant.

nant, infra de bonis autb. iudic. subscribit
Gregorius leg. 6. tit. 8. partit. 3. verb. de
nello item primum decretum interponi-
tur contra non comparentem in iudicio
etiam si constiterit eum esse absentem ex
iusta causa, vel necessitate leg. ignorare
de re iudic. militum sed secundum decretum
non interponitur nisi contra latitatem,
hoc est turpiter se occultantem, ne contra
eum procedatur leg. fulcinus q. 1. ff. qui-
bus ex causis in possess. Bart. d. §. Iulianus
num. 30. notab. Panor. consil. 84. num. 3.
lib. 3. quicquid controuertat Decius cap.
consultationibus n. 6. de officio delegati.

16 Et notabis quod secundum decretum
non potest statim interponi post primum,
sed ex intervallo leg. si finita §. non autem
ff. de dan. in fello d. leg. cum proponas &
adhibita cum in cause cognitione leg. 3.

17 §. fin. ad finem ff. de acquirend. possessione.
quantum autem debeat esse hoc interval-
lum, iudicis arbitrio relinquitur, iuxta ré-
gulam leg. 1. ff. de iure deliberand. qui
tamé regulariter debet arbitrari: illud nō
debere interponi, nisi transacto anno post
primum decretum, quia exinde, sufficiens
contumacia videtur, ut interponi possit:
ut significat d. cap. quoniam frequenter §.
in alijs in fine & ibi notat Panor. num. 41.
post Bart. d. §. Iulianus n. 39. tradit De-
cius, cap. consultationibus num. 7. de offic.
delegat. Marantain praxi pagin. 889. nu.
12. in regno attém Castellæ, sufficiunt

18 transisse duos menses a tempore interpo-
siti primi decreti leg. 1. tit. 11. lib. 4. Or-
dinat. ubi videndus est Azeved. num. 34.
& Gregorius leg. 6. tit. 8. partit. 3. verb.
vno anno, & hæc de reo contumace, qui
lite non contestata se absentabat, & erat
conueniendus actione personali.

19 Nam si esset conueniendus actione rea-
li, tunc probat si textus, quod si contumax
cōpareat intra añu reuocabitur primū de-
cretū, & cōtumax solus remanebit in sua
possessione, transacto auté anno, missus ef-
ficatur possessor, & solum proprietatis ius
reseruetur contumaci d. cap. quoniam fre-
quenter §. in alijs & sic colliges differen-
tiam inter primum decretum interpositū
propter contumaciam rei conueniendi,
post actionem personalem, & inter cōue-

niciendum actione reali: nam primo casu
quocunque tempore reus cōpareat in iu-
dicio, reuocabitur primum decretum & ite-
dictum est: in secundo autem casu & bēc
compareo intra annum, alias posses-
sionem non recuperat: item in primo casu
ut missus in possessionem verus efficiatur
possessor, oportet impetrare secundum de-
cretum, ut diximus: sed in secundo tran-
sacto anno ex ipsa legis dispositione effi-
citur possessor ut constat ex isto textu &
notauit gloss. d. cap. quoniam frequenter
§. in alijs verbis constituitur & ibi Panor. n.
21. gloss. final. cap. contingit de dolo & cō-
tumacia & ibi Panor. num. 4. & 10. gloss.
cap. pastoralis q. praterea verbo possessor de
offic. ordinarij gloss. magna ad medium leg.
si finita §. Iulianus ff. de danno in fello A-
stiliis lib. 1. consil. rub. 97. §. 3. numer.
4. probat leg. 6. tit. 8. partit. 3. & leg. 21.
tit. 29. ead. partit. 6. declarando ut per Bart.
leg. si prius num. 4. ff. de noui ope. & leg.
si cuius num. 4. & 5. ff. si seruit. vendice-
tur.

20 Aduertendum tamen est, quod contu-
max in reali, & intra annum comparens,
non recuperat simpliciter possessionem,
sed tenetur prestare cautionem de prose-
quenda lite: ut probat si textus & solue-
re expensas factas per actionem d. §. in
alijs quinimō si missus in continentem ve-
let docere de iure suo: eo probato posset
rem retinere arg. leg. 2. cum gloss. C. de
dist. dini Adrian. & tradit Alex. d. leg.
si finita §. Iulianus num. 68. ff. de danno
in fello Sed magna controuersia est inter
canonistas, & legistas, vtrum missus in
possessionem propter contumaciam rei,
in actione reali: efficiatur statim posses-
sor: vel demum post transactum annum?
nam legistæ communiter tenent statim
effici possessorem, sub conditione tamen
resolutiua, nisi reus intra annum compa-
reat argumento leg. 2. cum glossa ff. de in diē
addictio. & expendunt istum textum ibi
(prior possessor) nam significat post mis-
sionem, missum esse possessorem, & cō-
sequenter antiquū possessorem post mis-
sionem, possessionem non habere leg. 3. §.
ex contrario ff. de acquirenda possess. & ita
glossa & Salicet. hic gloss. final. leg. consen-

tamen infra quomodo & quando iudex. & hanc esse communem opinionem legistarum asseruit Iason. leg. 3. §. fin. numer. 20. ff. de acquirend. possessione Decius. cap. consultationibus num. 11. de offic. delegati & vti commune probat Negusanc. de pignoribus 2. memb. 3. par. num. 6. ad finem Maranta in praxi pagina 389. nu. 12. quibus adde Alex. leg. si prius num. 4. ff. de noui operis. & d. §. Iulianus num. 104. 23 & ibi Bolognin. num. 181. contrarium tamen imò in his terminis nullum non potest fieri possessorem, nisi transacto anno, clare probat d. §. in alijs & cap. contingit de dolo & cap. fin. de eo qui mittitur in possess. & per ea iura hæc est magis recepta opinio canonistarum, vt resoluit Panor. d. §. in alijs num. 14. & num. 20. & d. cap. contingit nu. 5. Romanus singul. 406. & commanem esse canonistarum fecit Iason. d. leg. 3. §. fin. num. 21. ff. de acq. possess. & Deci. d. cap. consultationib. num. 11. & eam in regno Castellæ probat leg. 1. tit. 11. lib. 4. ordina. vt aduertit Auendam. in tra- 26 ctu. de primo & secundo decreto 3. parte n. 4. neque pro pro legis facit is textus expensus vt supra, quia litera illius dupliciter habetur, quidam enim libri habent. (obtinent) & alij libri habent (detinent) quam secundam literam referunt & probant Romanus & Aretin. col. 3. ad finem leg. 3. §. final. ff. de acquirend. possess. & secundum istam literam clare probat is textus, quod missus in reali ante annum detinet, & non possidet, neque repugnant illa verba (prior possessor) quæ videtur significare missum statim effici possessorem vt hic expandit glossa quia respondetur nō significare quidem missum statim esse possessorem: sed potius esse in possessione simul cum priori vt est exordium leg. 3. §. fin. ff. de acquirend. possess. vel 28 etiam possidet nomine antiqui possessoris: nam suo nomina tantum detinet vt in simili probatur leg. communis 4. §. neq. calenis ff. communis diuidend. leg. 1. supra communis de vscapie. & leg. 2. supra do. comprobando totius vt per Aretinum d. l. 3. §. fin. col. 4. ff. de acquirend. possess. Bolognin. d. §. Iulianus num. 182. 25 Effectus autem huius disputationis est

quod missus in reali, si non est possessor sed detentor iuxta communem opinionem canonistarum, non facit fructus suos ante annum leg. qui scit. ff. de vscaris & probat expressim leg. 6. tit. 8. partit. 3. sed secundum opinionem legistarum licet cōparente contumace intra annum, reuocetur missio etiam quoad fructus l. vbi autem ff. de in diem adiecti. leg. filio §. contra tabulas ff. de in officio §. testamento tamen elapso anno eos tanquam suos à principio licite retinere potest vt tradit Auendam. de primo & secundo 3. parte num. 4. & ad hunc modum est explicandus Bart. d. §. Iulianus num. 51. & ibi Alex. num. 108. in fine Negusanc. de pignor. 2. memb. 3. partit. num. 6. in fine dum dicunt quod missus in reali, ante annum non facit fructus suos, nam si retineatur opinio legistarum, intelligendi sunt: quod non facient illos suos, scilicet irrevocabiliter, reuocabiliter autem statim efficiunt suos vt dictum est: similiter retenta opinione legistarum, missus tanquam statim possessor præscribet rem in cuius possessorem missus est leg. 2. in fine ff. de in diem ad iecti. gloss. final. leg. 2. C. vbi in rem actio & quauis Alexand. leg. iuste possidet num. 3. ff. de acquirend. possess. & d. §. Iulianus num. 4. dicat cā glossam cōiter reprobari, tamen saluari potest in eo scēsa: quod missus prætendebat rem illam esse suam ex aliquo iusto titulo, si igitur huic prætenso titulo accedat possessio, procedet prescriptio. leg. nulla C. de rei vend. tradit Bart. leg. 2. §. final. num. 2. supra vbi in rem actio. Afflis. lib. 3. consil. rub. 97. §. 3. numer. 5. quod si per comparitionem ante annum resoluitur missio: tunc precedens prescriptio censetur interrupta leg. vbi autem ff. de in diem adiectio. 27 Præterea retenta opinione canonistarum missus non potest expellere priorem possessorem, sed simul cum eo debet esse in possessione leg. in cuius principio ff. vt in possess. legatarum & tamen admissa opinione legistarum, cum missus statim possideat, expellet priorem possessorem, vt ipse solus possideat, pro vt iudex videtur iussisse, quando cum missus in possessione resoluit Alex. leg. 3. §. fin. num. 11. ad finem

26 nem denique admittit opinione canonis-
tarum, si detinens expellitur non habebit
interdictum restitutorium: & si tur be-
tur, non habebit interdictum retinendæ
leg. 1. §. de iur. ff. de vi & vi armata l.
3. §. creditores ff. vi possidetis & supra di-
ximus: & tamen si opinio legistarum ad-
mittatur, hi cum possideant, obtinebunt
prædicta remedia: ut tradit Alex. d. leg.
3. §. final. nu. 11. ff. de acquirenda possess.
& hæc de primo decreto interpolito in
actione reali.

30 Reſtat autem videre utrum in ea sit
etiā locus secundo decreto? & receptū
est interponi poſſe, quoad eum effectum
ut conſtituatur contumaci tempus, intra
quod agat de proprietate: & quo elapſo
interponatur ei perpetuum ſilencium ar-
gumento leg. diffamari C. de ingenuis &
manumiff. & videtur expreſſum leg. a quo
fundus 45. ff. de danno infecto & ibi notat
Bart. tradit idem Bart. d. §. Iulianus num.
54. & ibi defendit Alex. num. 117. Panor.
d. §. in alijs num. 42. Ber. leg. conſenta-
neum num. 189. infra quomodo & quando
31 iudex, quinimo hoc caſu non ſolum im-
ponetur perpetuum ſilencium aduerſario
contumaci, ſed etiam actor declarabitur
verus dominus illius rei: nam cum rei pe-
tita, dominus leg. ex diſcreto §. 1. ff. de
rei vend. non eſſet ſuæ prætenſioni ple-
ne conſultum: niſi prædicta fieret decla-
ratio, & hæc ratione in hoc ſecundo decre-
to etiam assignatur terminus actori, intra
quem doceat de iure ſuo Imola conſil. 97.
num. 5. neque repugnat d. leg. a quo fun-
dus ff. de danno infecto, quia in eo actor a-
gebat cōfeſſoria, prætendendo quid fuiſ-
ſe ædificatum cōtra debitam ſervitutem,
cui prætenſioni ſatis cōſultor per ædifi-
cati de molitionem, & tamen intentioni
vendicantis dominium non conſulere tur
niſi fieret pronuntiatio modo, de quo ſu-
pra.

33 Et hæc quando reus ſe obſervavit ante
litē conſeſtatam, nam ſi poſt litē cō-
teſtatam ſe abſenter, & actor nolet cō-
procedatur ad ſententiam diſſinitivā,
ſed magis velit requirere ad remedium
primi & ſecundi decreti: tunc impetrato
primo decreto, ſtatim efficietur poſſeſſor

ita ut licet conſeſſum vel intra annū, reus
contumax compareat in iudicio, non ta-
men debeat addiri in iudicio, ſed tantum
poterit de proprietate agere leg. properan-
dum §. ſi autem reus C. de iudic. leg. con-
ſentaneum infra quomodo & quando iudex
& ibi notat Bart. num. 14. Paul. num. 7.
quod etiā probat cap. pro vi de dolo & cō-
tumacia quod pariter admittitur quando
ex diſpoſitione iuris lis habetur pro con-
teſtata: nam ſi reus poſtea ſe abſenter, per
primum decretum proceditur ut dictum
eſt leg. 2. ſupra ubi in rem actio. d. cap. quā-
niam frequenter §. in alijs tradit Neguſane.
de pignor. 2. memb. 3. part. nu. 8. quāvis
diſcretum eſſet, ſi reus cōtumax eſſet cōue-
niendus per actionem, perſonalem, nam
tunc actor miſſus ex primo decreto non
poſſidet: ſed detinet iuxta leg. 3. §. ſi ff.
de acquirend. poſſeſſ. quæ in his terminis
non invenitur correctæ, neque immuta-
ta: Bart. d. leg. conſentaneum num. 14. &
36 ibi Paulus num. 1. & 7. & ſubſequentes
videndum eſt quid iuris ſit, ſi reus contu-
max erat conveniendus per hypothecariā
actionem? & gloſ. hic verbo poſſeſſor in
fine ex iſtimat idem obſervandum eſſe:
quod ſupra diximus; quando reus contu-
max erat conveniendus per actionē per-
ſonalem: cuius hypothecaria eſt accēſſo-
ria: ac ob id debet ſequi naturam princi-
palis leg. 2. C. per quas perſo. nobis acqui.
leg. cor in principio ſupra de uſuris: contra-
rium tamen in quo cum hypothecaria
ſit actio realis l. pignoris. infra de pigno-
rib. debeat ſequi naturam actionis realis:
ac proinde quod diſtinctio huius rextus
poſita circa conveniendum per actionem
realē: ſit etiam obſervanda quoad conve-
niendum per actionem hypothecariam;
ſciet gloſ. leg. 3. §. ſi. ff. de acquirend.
poſſeſſ. & eleganter defendit Salicetus nu-
16. & qui iurat nu. 22. infra de bon. auth.
iudicis & aſerit receptum Neguſane. de pi-
gnoribus 2. membro 3. partis num. 8. in
venio tamē quod Auend. tracta de primo
& ſecundo decreto 3. part. nu. 6. reſolvit
quod licet hæc de iure communi, ſit ma-
gis recepta ſententia tamen in regno Ca-
ſtellæ, obſervabitur traditio gloſ. hic pro-
pter leg. 6. tit. 8. preſtit. 3. quæ tamen po-
tius

38 tius probat idem obseruandum esse in hypothecaria quā seruatur in mere reali & ibi h̄et *Gregorius verb. aliquid* quā sanē intelligenda sunt vera esse, quoad cum effectum vt transacto anno missus in possessionem ratione hypothecaria, verus efficiatur possessor, ita vt non sit necessarii probare eam rem sibi fuisse hypothecatā: sed reus contramax potius tenebitur probare eam rem non hypothecasse *Bart. leg. 3. §. fin. num. 4. ff. de acquirēda. poss. reuocatus ex Alex. ibi num. 23.* sed quoad alia

39 in hac etiam materia in multis differt hypothecaria, a vera reali: nam in reuendicatione transacto anno, conseruatur cōtutaci ius proprietatis *d. cap. quoniam frequentur §. in alijs* etiam item p̄scriptor rit cum mala fide, quia lex. quoad effectum reuocandi in casu isto, cum habet pro vero domino, vt clarē colligitur ex il-

42 to textu; & obseruat *Aretinus leg. 3. §. fin. col. 4. post principium ff. de acquirēda. poss.* & tamen h̄ec reseruato in cōueniendo per hypothecariam, non est necessaria reo contumaci: nam quando a-

43 ctor ad rem agit ratione hypothecae fateor se non esse dominum illius rei, sed potius illum: quem dicit rem sibi hypothecasse *leg. neque pignus ff. de regulis iuris* & ideo cum per istam tacitam confessionem actoris ius rei quoad dominum sit probatum: non est opus aliquid probare postea in iudicio proprietatis; item differunt in eo, quod missus in reali transacto anno verus efficitur possessor & lucrator fructus vt diximus; & tamen missus in hypothecaria, licet transacto anno verus efficiatur possessor, non tamen lucrabitur fructus, sed eos in debitum principale computabit iuxta regulam *leg. 1. §. 2. supra de pignoratitia adione* nam intentio agentis hypothecaris, est auocare possessionem rei hypothecatā, vt magis securus sit de suo debito, *leg. si cū venditor ff. de eundem. non autē aliquid lucrari Alex. leg. si finita §. Iulianus num. 112. ff. de damn. infecto.*

41 Denique & in eo differunt: quod licet in reali tantum fiat missio in possessionē

rei petita: *leg. fulcinius §. Celsus ff. quibus ex causis in possess. catur, & in personali sicut missio pro quantitate debiti auth. & qui iurat infra de bonis auth. iudic.* tamen in hypothecaria etiam hodie fit missio in omnia bona conueniendi *gloss. pen. leg. 3. C. de p̄curator.*

Sed non placet h̄ec differentia: quia gloss. illa loquitur, quando omnia bona debitoris erant hypothecata auctori, nam & quando in actione personali prætenditur omnia bona debitoris auctori, in omnibus bonis etiam hodie fiet missio gloss. d. auth. & qui iurat verbo p̄sequatur, quantum circa missionem & vindicationem bonorum, habes etiam bona hypothecata p̄ferri debeat habentibus tantum ius personale *leg. ff. pro debito infra de bonis auth. iudicis.*

Postremo illud sciendum est: quod in regno portugalliae non est in vso primum & secundum decretum: quia in eo regno constitutum est, quod abente reo etiam ante litem constitutam, procedatur ad diffinitiuam *ord. lib. 3. tit. 14.* & ideo nō est necessarium recurrere ad primum & secundum decretum: vt & in causis beneficiis constitutum fuit *cap. 1. de eo quā mittitur in possess. lib. 6.* in regno autem Castellae etiam in his terminis permittitur: quod possit procedi ad diffinitiuam, & nihilominus concedit auctori, vt si sibi magis placeat: possit recurrere ad beneficium primi, & secundi decreti, vt constat ex *leg. 1. tit. 11. lib. 4. ordin.* cum enim h̄ec remedia in fauorem creditoris prodita sint: in potestate eius debet esse quod eligat *leg. quod in heredem §. eligere ff. de tribut. actione pro vt & in terminis iuris communis, qui elegit primum decretum potest postea petere, vt procedatur ad diffinitiuam: vel vti alijs iuris remedijs pertinentibus ad faciliorem executionem debiti Decius consil. 12. num. 3. Boer. leg. consentaneum numer. 82. infra quomodo & quando index & intellectum §. finalis huius legis expeditimus leg. 2. supra eo numer. 30. ibi videat.*

SUMMARIA LEGIS

FINAL. C. DE PRÆSCRIPTIO.

triginta vel quadraginta annorum.

Concordat cum hac lege leg. fin. tit. 10. parte 3. & l. 15. tit. 31. parte 3.

Interumpitur præscriptio civiliter quando quis citatur ad iudicium.

Perpetuatur actio quando præscribens non solum fuit citatus ad iudicium, seu & lis cum eo fuit contestata, & postea in lite superseditur propter aliquam causam.

Perpetuatio actionis nil aliud est quam extensio vite actionis, ut daret usque ad 40. annos.

Interruptio facta per contestationem tollit tempus præteritum si tamen præscriptio de nouo inchoetur procedet præscriptio ordinaria.

Perpetuationem sola inducit litis contestatio neque aliqua alia denuncatio id operabitur & ut ordinaria post contestationem procedat necessarij sunt 40. anni.

Litemora & contestata super actione si postea in lite superseditur tamen litis contestatio eum inducit effectum ut hæc actio de nouo præscribi non possit nisi 40. annis.

Temporales actiones & quæ breui tempore præscribi solent perpetuantur per litis contestationem in 40. annos.

Libellus principi datus habet vim litis contestationis.

Refert contrariam opinionem circa ea, quæ tradidit num. 8. quam tamen reprobat, & fundamentis respondet.

Respondet ad rationem Claudij de qua num. 10. & ostendit istum tex. ius nouum non induxisse sed declarasse leges antiquas loquentes de præscrip. actionis.

Reiicit opinionem salic. & aliorum quos

allegat, dum tenet quod actio quæ ex sui natura tantum durat usque ad 30. annos ad 40. per litis contestationem non extenditur.

Actio realis quæ præscribitur decem annis inter presentes & 20. inter absentes: per litis contestationem ita efficitur perpetua ut præscribi non possit nisi 40. annis.

Præscriptio statutaria quod disponit actiones personales præscribi spatio 10. annorum si per litis contestationem in terrumpatur durabit per 40. annos.

Actio perpetuatur per 40. annos quando per aduersarium factum fuit ut lis eum eo non contestaretur.

Iuramentum iudiciale delatum aperte parti perpetuat actionem sicut litis contestatio.

Pignus si per debitorem tradatur creditori non solum interruptitur præscriptio, hypothecaria sed etiam perpetuat actio.

Iuramentum extraiudiciale siue conuentionale idem operabitur quod litis contestatio si interponatur secundum formam præscriptam a Bart. leg. 2. ad fin. ff. iur. iurand.

Iuramentum promissorium non operabitur litis contestationem.

In regno Castelle & portugallicæ procedet etiam hodie pro. dicta de iuramento decisorio.

Lis licet contestetur ea mente ut ad finem non producat sed tantum ut per eam interruptatur præscriptio effectum litis contestationis non operabitur.

Refert contrariam opinionem quam et verior probat.

Explicat tex. dum facit mentionem de eo qui litem est contestatus & casu aliquo impeditum non produxit litem ad finem

- 24 Litis contestatio & eius effectus censetur extincti, si actor sponte sua desistat aliter.
- 25 Instantia licet renunciatur, tamen acta prius in suo robore permanent: quoad effectus qui immediate ex instantia non procedunt: sed extrinsecus veniunt.
- 26 Percepta instantia non extinguitur perpetuatio actionis qua pendet ex acta gofro.
- 27 Perpetuatio actionis ad huc durat, licet de consensu partium desistatur aliter & instantia.
- 28 Perpetuatio actionis durabit & si culpa, & negligentia actoris pereat instantia.
- 29 Renunciatio quando fit non solum liti sed cause omnes effectus producit ex lite vel causa perimuntur.
- 30 Lite ad finem producta, & prolata sententia contra actorem, non censetur durare perpetuatio actionis.
- 31 Litis contestatio nulla, perpetuationem actionis non inducit.
- 32 Perpetuatio actionis ut inducatur, oportet ut contestatio litis fiat coram iudice competenti.
- 33 Actio de dolo, non perpetuatur per liti contestationem, sed necessario proponenda est, & finienda intra biennium aliis ipso iure censetur extincta.
- 34 Actio de dolo quando datur propter id, quod ad dolum non pervenit, biennio extinguitur: quando vero propter id quod ad dolum pervenit: perpetua est.
- 35 Officium iudicis, per quod imploratur beneficium restitutionis: in integram per liti contestationem non perpetuatur: & intra quadriennium liti moveri, & finiri debet.
- 36 Actio r. scisoria, qua incipit competere post coactam restitutionem, licet sui natura non duret ultra annum, liti contestatione perpetuabitur.
- 37 Ius canonicum per liti contestationem omnem actionem perpetuat, cum ex ea mala fides inducatur.
- 38 Refert contrariam opinionem, quam in panilo iuris veriorum esse probat.
- 39 Mala fides inducitur per liti contestationem non est vera mala fides sed ficta, inducitur per legem ad quosdam effectus.
- 40 Probationes ante quam lis cessaret, si facta sint per testes vel per instrumenta, per quae videatur inducitur mala fides iure canonico impeditur prescriptio.
- 41 Perpetuatur hodie actio, & tantum praescribi potest spatio 40. annorum, cum facta mala fides, & sine peccato praescriptionem non impedit.
- 42 Reprobatur opinio Bald. leg. 2. num. 7. C. de servit.
- 43 Declarat tradita per Crot. & Conas. reg. possessor. 2. p. §. 12. num. 7.
- 44 In regno Castella per liti contestationem perpetuatio actionis locum habet.
- 45 Respondet ad argumentum Antonij Gomec. & duos casus distinguit.
- 46 Ius exequendi sententiam decem annis tollitur.
- 47 In regno Portugallie perpetuatio iuris communis inducitur.
- 48 Statutaria prescriptio ad decem annos, si per liti contestationem interruptatur, durabit actio usque ad 40. annos.

Dd

Finis huius summarij, & tituli.

INTERPRÆTATIO

LEG. FINAL. C. DE PRÆSCRIPTIO.

triginta vel quadraginta annorum.

- 1 *Oncordat lex final. tit. 10. part. 3. & ibi Gregorius in glos. 5. & leg. 15. tit. 31. partit. 3. & ibi Gregorius glos. 3. & final.*
 Pro explicatione autem materiarum, huius textus præmittendum est, duos esse terminos diversos: interumpi præscriptionem, vel perpetuari actionem & interrompitur præscriptio civiliter, quando quis citatur ad iudicium, nam ex inde tempus præteritū vsque ad diem citationis nihil prodest ad perficiendā præscriptionē: sed illa est de nouo inchoanda *h. sicut, & ibi diximus supr. cō. perpetuatio autē actionis, dicitur quando præscribens nō solū fuit citatus ad iudicium, sed & lis cum eo fuit contestata: & postea in lite superseditur propter aliquā causam, tunc enim non solum videtur interrupta præscriptio, quoad tempus præteritū sed & actio efficitur perpetua: ita vt licet ante litem contestatam dures perpetuo: neque præscribi possit nisi spatio 40. annorum, vt clare probat is textus, non autem in prolixiora tempora actio perpetuatur,*
 4 *Angelus consil. 299. nu. 1. ita vt perpetuatio actionis nihil aliud sit: quam extensio vitæ actionis, vt dures vsque ad 40. annos, & tradidit Arelinus consil. 30. col. fin. Iason l. nam. & postea §. si is qui num. 2. ff. de iure iurand. & leg. fin. num. 3. ff. de eo per quem factum erit & leg. 1. num. 7. C. quando libellus principi datus. & §. penales num. 120. in tit. de action. notab. imolare, naturaliter num. 5. ff. de vsucap. Balb. de præscriptio. 4. parte 6. principalis in princip. Gutierrez de iuramento confirmato. 3. parte cap. 1. num. 10. Licet igitur interruptio facta per citationem tollat tempus præteritum, tamen si de nouo inchoetur præscriptio, procedet præscriptio ordinaria, glos. leg. cum notissimi §. imo verb. in interrupta supra eo: Gregor. l. 29. tit. 29. p. 3. glosa 2. ad finem Pax. in praxi 1. tom. pag.*
 6

44. numer. 10.

Nam perpetuationem sola inducit litis contestatio, neque aliqua alia denunciatio id operabitur iuxta plenè relatos per Valdes, ad Roder. Soares. leg. post rem. 2. notab. n. 3. ff. de re iudic.

Ceterum si etiam interuenit litis contestatio, & de nouo inchoetur præscriptio non procedet præscriptio ordinaria, sed necessarij sunt 40. anni in distincte not. glos. leg. sicut verbo per executores supra eo. Bart. l. fin. in princ. n. 5. ff. ea per quæ factū erit Guido dec. 416. n. 4. Arelin. consil. 30. col. fin. Balb. de præscript. 4. p. 6. princ. q. 1. nu. 2. Iason consil. 34. n. 4. lib. 1. & alij. quos refert Tirag. lib. 1. re tract. §. 1. gl. 10. n. 75. Molina Societatis Iesu de iur. tit. & iure dispnt. 78. col. pen. Et de hac

- 7 perpetuatione actionis tractatur in isto textu, Ex quo collige, quod si super actione lis mota & contestata sit, & postea in lite superseditur: tamen litis contestatio cum inducet effectū: vt hæc actio de nouo præscribi nō possit: nisi spatio 40. annorum. Quam conclusionem amplius
 8 *I. vt non solū perpetuetur actiones, quæ ex sua natura durabant per 30. annos, sed etiam temporales hær. & multo minori tempore præscribi soleant: nam adhuc perpetuabuntur per litis contestationem in 40. annos: & ita videtur textus, le. si cū §. qui iniuriarū ff. si quis cautionem l. si is cui 31. ff. quibus ex causis maio. leg. 2. C. quādo libellus principi datus, vbi actio annalis per libellū principi datū perpetuatur: quia libellus principi datus habet vim litis contestationis, l. 1. C. eo. tit. & ita hanc ampliationē sentit, Bart. l. 2. n. 3. ff. iudicat. solui, & leg. nam postea quā §. si is qui n. 2. ff. de iure iurand. & l. 1. n. 7. C. quādo libellus principi datus, & §. penales v. 112. in tit. de actio. Ripa l. nemo potest n. 118. d. leg. 1. notab. Soarez leg. post tē 2. notab. §. considera vltimo numer. 5. ff. de*

ff. de re iudicata, & probant alij relati per Duenhas regula 6. nu. 2. & ad finem Co-
uarr. cap. possessor. 2. parte §. 12. nu. 6.
Rebusus 3. tomo ad leges gallicas tit. de
dilatio. art. 5. glosa vnica num. 10. & esse
receptam opinionem legistarum, & cano-
nistarum asserit. *Cornens consil.* 180. nu.
5. lib. 3. *Gutierrez de iuramento confirmato-
rio* 3. parte cap. 1. num. 5. & *Molina Socie-
tatis Iesu de iniuria, & iure disputat.* 78. col.
pen. post. med.

10 Contrariam tamen opinionem imo a-
ctiones temporales non perpetuari per
litis contestationem, vsque ad quadragin-
ta annos, post Bald. *defendit Claudius leg.
naturaliter numer.* 32. ff. de usucap. expen-
dens nostram textum: in quo tantum actio
personalis, quæ ex sua natura durat ad 30
annos, per litis contestationem durat ad
40. annos, ergo non est idem recipiendum
in actione, quæ minoris sit vitæ: Item
quia hæc lex est correctoria iuris antiqui
& ideo non debet extendi ex paritate vel
maioritate rationis: gl. *recepta auct.* quas
actiones C. de sacros. eccles. sed non est re-
cedendum à magis recepta sententia, ne-
que obstant Claudij rationes: nam ad pri-
mam de nostro textu respondetur: quod
is textus in principio non loquitur in a-
ctionibus personalibus, quæ ex sua natura
durant per 30. annos: sed generaliter in
quibuscunque actionibus: item quod per
iura antiqua supra citata clarum erat, a-
ctiones temporales effici perpetuas per
litis contestationem: vnde in eo non po-
tuit esse dubitatio, utrum actiones perso-
nales, quæ ex se durabant vsque ad 30. an-
nos per litis contestationem efficerentur
perpetuæ, & durarent vsque ad 40. an-
nos? ut Claudius presupponit: sed potius
verum iura antiqua quæ loquuntur de per-
petuatione actionis per litis contestatio-
nem, sint intelligenda, quod durent vsque
ad 30. annos, & refert quorundam opi-
nionem hoc existimantium, propter re-
gulam generalem, *leg. sicut supra eo.* tamē
iustitiosius reprobat prædictorum opi-
nionem constituit: quod perpetuatio actio-
nis intelligatur quod duret vsque ad 40.
annos ut etiam probat, *leg. 1. §. 1. ad fi-
nem infra de annali excepti.*

11 Neq; etiam obstat secunda Claud. ra-
tio, quia non est verum, textum istum cor-
rigere iura antiqua: Imo neq; est, verum
ius nouum induxisse, ut existimarunt, *Der.
l. 2. n. 55. & ibi Gofadin.* n. 27. C. de edend.
Sed potius declarasse leges antiquas lo-
quentes, de perpetuatione actionis: quali-
ter essent intelligendæ? utrum scilicet du-
rarēt vsque ad 30. annos, vel vsque ad 40.
vnde etiā is textus minime probat, quod
ex eo collegit, *Socin. leg. fin. n. 14. de eo
per quem factum erit: & Curtius Iunior l.
2. nu. 88. C. de edendo & alij supra citati.*
quod præscriptio 30. annorum per litis con-
testationem perpetuatur ad 40. annos: sed
illud tantum quod habito pro constanti per
litis contestationem perpetuari actiones:
declarat qualiter hæc perpetuatio ite li-
genda sit: vnde dū is textus vers. (sed li-
cet) facit mentionem quod actio persona-
lis per litis contestationem duret vsque ad
40. annos non est intelligendum, ad hoc
exemplum se restrinxisse, sed quod & idē
erit recipiendum in quacūq; alia actione ut
colligitur ex generali ratione quā ponit.

12 Et ex his etiam venit reijcienda opinio
Salicet hic in secunda questione quod a-
ctio quæ ex natura sua non durat ad tri-
ginta annos per litis contestationem tan-
tum durabit vsque ad 30. annos: non au-
tem vsque ad 40. sic limitas nostrum tex-
tum id quod etiam sentit, *glo. leg. cum no-
tissimi §. 1mo & ibi clarius Salicetus ad finē
supra eo. extollit Felin. cap. illud. numer.
3. de prescriptio. Claudius d. leg. naturali-
ter nu. 33. Tirac. lib. 1. retract. §. 1. glosf.
10. nu. 77. & defendit Couarr. cap. posf.
for. 2. p. §. 12. nu. 7. ad finem post. Clau-
dium d. l. naturaliter n. 24.* Hæc enim o-
pinio aperte confunditur ex sup. dictis, &
etiā per istum textum: quia perpetuata actio
ne prohibet opponi exceptionē 30. anno-
rum: sed generaliter constituit necessariā ef-
se præscriptionē 40. annorum: vnde gl. 3. l.
1. *supra de prescriptione longi temporis.* to-
net quod actio realis, quæ præscribitur 10
annis inter præsentēs, & 20. inter abien-
tes, per litis contestationem ita efficitur
perpetua, ut præscribi non possit nisi spa-
tio quadraginta annorum, quæ cointer
recipitur ut asserit, *Cornens consil.* 180. n. 5

libr. 3. *Crotus leg. si is qui numer.* 10. de *usucapio*. Et a fortiori venit rei scienda opinio *Angel leg. 2. §. fin. ad finem ff. de usucapio. pro emptore* quod consideranda est propria vita actionis: & illi addendi sunt 10. anni propter litis contestationem; nam ex prædictis constat: quod indistincte debet durare vsque ad 40. annos, & ibi notat *Imola col. 2.* quod etiam

14 admittendum est in præscriptione statutaria, quæ disponit actiones personales præsenbi spatio 10. annorum: nam cum illa subrogetur loco præscriptionis 30. anno. à nostro textu debet recipere inter prætationem iuxta regulam *leg. 1. §. leg. falcidia, & ibi Bart. ff. ad leg. falcidiā* quod ita post multos in terminis resoluit *Claudius d. leg. naturaliter num. 33. Tiraq. lib. 1. retract. §. 1. gloss. 10. numer. 82. Duenhas regula. 6. num. 2. quicquid contradicat Salicetus hic ad finem.*

Secundo principaliter amplia conclusionem huius tex quando per aduersariū factum est, quominus cum eo lis contestaretur, nam cum tunc in eius damnum lis habebatur pro contestata *leg. si eum §. qui iniuriarum in fine ff. si quis cautio. l. 2. §. si vero C. ubi in re actio*. Ita etiam in eius præiudicium censetur etiam perpetuata actio vsque ad 40. annos: *Iason leg. fin. num. 13. ff. de eo per quem factum erit Felin. c. illud num. 11. in fine de præscriptio. Balb. de præscriptio 3. parte 6. principal. quest. 4. num. 32. late Tiraq. libr. 1. retract. §. 15. gloss. 2. numer. 5. cum sequentibus.*

16 Tertiò amplia si interpositum sit iuramentum iudiciale delatum à parte parti, nam etiam per illud perpetuabitur actio: quia huiusmodi iuramentum habet vim litis contestationis *leg. nam posteaquam §. si is qui temporali ff. de iure iurand.* ac ita idem operabitur, quod ipsa litis contestatio, ut probat *leg. 14 tit. 11. part. 3.* Vnde prout si pignus per debitorem tradatur creditori: non solum interruptitur præscriptio hypothecariæ: sed etiam perpetuatur actio: quia huiusmodi traditio habet vim litis contestationis *leg. cum notissimi §. imo supra eo, & probat in specie leg. si is cuius 31. ff. quibus ex*

causis maiores, & ita hanc ampliationem probant communiter doctores ut fateatur *Gomez. §. item si quis postulante num. 5. Inst. de alio Boer. decis. 328. num. final. Aymon consil. 71. no. 2. & plures quos refert Gutierrez de iuramento consil. 3. part. cap. 1. num. 4. Azueus leg. 7. tit. is lib. 4. Ordinat. num. 16. idem dicendum est in iuramento iudiciali: sed dubitatur utrum idem sit recipiendum in iuramento extra iudiciali, siue conuencionali? & *Bart. d. §. si is qui num. 5.* existimat procedere & communiter recipitur ut ibi asserunt *Alex. & Iason num. 4. & subscribit Hypolitius sing. 141. Aymon consil. 71. num. 2. quibus adde Iason §. item si quis postulante num. 5. inst. de alio Soares leg. post rem indicatam. in princip. §. 2. num. 1. ff. de re indicata ubi Valdes in addit. ad eum 2. not. num. 3. Balb. de præscriptionib. 3. part. 6. principalis quest. 4. num. 3. & 4. parte 6. principalis num. 3. & defendit Gutierrez d. cap. 1. num. 6. Gregor. leg. 14. tit. 11. part. 3. in gloss. final. Contrarium tamen tenet *Cumanus leg. naturaliter num. 5. & ibi Claudius num. 48. ff. de usucapio. Gomez. d. §. item si quis postulante num. 5.* Mouetur quia d. §. is qui, loquitur in iuramento iudiciali, delato à parte parti, quod habet vim litis contestationis *leg. sed. & si restitutus §. 1. ff. de iudic.* Inde igitur inferri non potest ad iuramentum extra iudiciale, quod nullam habet similitudinem cum litis contestatione: cum quando interponitur nulla sublit lis.**

17 Sed salvando communem dicendum est, eam intelligi debere, quando huiusmodi iuramentum interponitur secundum formam præscriptam *Per Bart. leg. 2. ad finem ff. de iure iurando*: quando Scilicet in instrumento sit mentio quod debitor detulit iuramentum creditori ut iuraret utrum quod continebatur in contractu sibi deberetur? cum enim tunc istud iuramentum habeat vim sententiæ diffinitivæ operabitur perpetuationem actionis, quam etiam sola litis contestatio inducit, ut aduertit *Parisi. cap. illud numer. 32. de præscriptio. Claudius d. leg. naturaliter numer. 5.* Vnde non procedet in iuramento promissorio,

quo

quo debitor cum iuramento promittit solvere, & observare contenta in contractu: quia huic iuramento non potest applicari practica Bart. neque similitudo litis contestationis: *Soarez leg. post rem §. considera ult. num. 6. ff. de re iudic. a. & late Gutierrez d. cap. 1. numer. 8. & sequenti.*

20 Ex quo inferitur quod hæc etiam homines procedunt in Regno Castellæ, & Portugalie: nam licet in illis regnis prohibeantur contractus iuramento confirmari: tamen cum nostra ampliatio procedat in iuramento decisorio iuxta practica Bart. d. leg. 2. ad finem ff. de iure iurand. prohibitio harum legum ad illud non pertinet: quidquid additio *Soarez, & Gutierrez* contradicere videantur d. cap. 1. num. 7. ad fin.

21 Conclusio nem huius textus ita ampliata limitatur. 1. non procedere, quando constat quomodo a principio non fuisse litem contestatam ea mente, ut ad finem perduceret: sed ut tantum per eam interruperet prescriptionem, & perpetuaret actionem, nam huiusmodi contestatio non operabitur effectum, de quo in hoc textu: ita limitatur *glos. cap. placuit el. 2. verb. interrupta post medium 16. qua. 3. quam extollit Roman. l. si vero §. de viro num. 65. ff. soluto mat. Panor. cap. illud in fine de prescriptione. Iason §. panales num. 134 Inst. de action. Soc. cin. reg. 337. Simon de pratis cons. 132. n. 89. Curtius Junior l. 2. nu. 92. C. de edendo Capicius desicio 11. 103 Annibal d. l. natura*

22 *liter a num. 168.* Sed cavendum est quia imò hoc etiam casu perpetuari actionem, probat leg. 1. supra de prescriptione. longi temporis, & colligitur ex generalitate legis 1. §. 1. ad finem infra de annali exceptione. per quam noster textus debet declarari: facit etiam generalitas legis *Papinianus §. final ff. de minoribus*, & ita hanc conclusionem omnes tenere assentit *glos. 1. hic quam extollit Iason l. fin. nu. 11. post medium ff. de eo per quem factum erit Claudius d. l. naturaliter nu. 30. & esse magis receptum resoluit Felinus cap. illud. nu. 10. & ibi Paris. nu. 36. de prescriptione. Val. desius in additio. ad Roderic. *Soarez leg. post rem 2. notab. num. 3. sit. de re iudic. Balb.**

de prescriptio. 3. parte 6. principalis quaest. 4. principal. nu. 33. Covarrunias cap. posesor 2. parte §. 12. num. 4. ver. 2. conclus. Padilla leg. 2. num. 82. C. de servitut. Gutierrez de iuramento confirmator. 3. parte cap. 1. num. 3. asserens quæ essent magis communiter receptum.

23 Ex qua communis opinione inferitur explicatio ad istum textum dum facit mentionem de eo, qui litem est contestatus, & casu aliquo impeditus non perduxit litem ad finem, quasi aliud sit: si non impeditus, litem non perduxit ad finem. ut expendit *Anton. de Mattheis tractat. de editione actorum num. 77.*

Sed dicendum est textum istum respicere ad communiter accidentia, neque enim solet quis desistere a lite mota, nisi quando casu fuit impeditus illam profectus: unde ex hoc nullum potest sumi efficacax argumentum iuxta doctrinam *glos. Clem. 1. verb. presidentes de re scriptis*, & Satis colligitur ex isto textu ibi (forte) adiuncta doctrina *gl. 1. Clem. 1. de appellatio. Item potest responderi Iustinianum voluisse significare*, quod si actor non propter casum superuenientem, sed sponte sua desistat a lite, tunc, & litis contestatio, & illius effectus censentur extirari iuxta doctrinam *gl. fin. cap. significaverunt de testibus*, & ibi *Aretin. notat. num. 16. & subscribit Felinus d. cap. illud nu. 10 ad finem*, & ibi *Paris. nu. 29. Claudius d. l. naturaliter num. 30. Balb. de prescriptio 3. parte 6. principal. quaest. 4. principal. num. 45.*

25 Quæ tamen responsio non placet, quia verius est: quod licet renuncietur instantiæ, tamen actio prius in suo reboze permanens, quoad eos effectus: qui immediate ex instantia non procedunt, sed extrinsecus veniunt, ut est effectus quod res censetur litigiosa: vel quod actio efficiatur perpetua *glosa leg. properandum §. & siquidem verbo iudicij supra de iudic. Bartol. leg. 2. numer. 3. ff. iudicatum solvi resoluit Decius leg. 2. numer. 55. C. de edendo Paris. cap. illud numer. 28. de prescriptionib. Tiraguel. libr. 1. retract. §. 1. glosa 10. numer. 85.* Et ideo pro regula traditur quod perempta instantia,

- non extinguitur perpetuatio actionis, quæ pendet ex actu gesto Bald. l. 2. nu. 8. C. de fructib. & litum expensis. Felin. cap. causam quæ el. 1. nu. 28. de testib. Bart. l. 2. nu. 3. ff. indicatum solui adeo quod licet de consensu partium desistatur lite, & instantia, adhuc tamen durat perpetuatio actionis gl. final. l. 2. ff. ne de statu defuncti. glo. 1. l. 1. supra de prescriptio. longi temporis. & ibi Bart. & Salicet. & eadē ratio perdurabit perpetuatio, & si culpa & negligentia actoris, pereat instantia: recolligitur ex mente communis supra relata, quicquid contrarium dicat Felin. c. causam quæ el. 1. nu. 28. in fine de testibus & Curtius Junior l. 2. nu. 92. C. de edendo.
- Tantum igitur a iuncti poterit opinio, quando non solum renuntiatur liti, sed etiam causæ: tunc enim verum est omnes effectus productos ex lite, & causæ, peremptos esse l. pass. quæ liti. C. de passis tradit Bart. l. cum mota nu. 1. C. de transactio. eam quo omnes transeant quicquid contingerat Decius l. 2. nu. 56. C. de edendo, & ex his constat limitationem positam in principio non esse limitationem, sed potius ampliationem ad hunc tex., ut scilicet procedat ista textus: & si constet litem finisse contestatam, non animo perducendam ad finem; quicquid contrarium existimor Molina Sarrat. Iesu de iustitia, & iure disputatione 78. col. 5. ad finem.

- Vera igitur limitatio erit ut is textus non procedat: si lite ad finem perducta, foratur sententia contra actorem: nam tunc in favorem victi, non censetur durare perpetuatio actionis, neque etiam perpetuatio arg. h. e. identiter ff. de exceptio. rei indicatæ resolut. Felin. & illud. in fine de prescriptio. & ibi Parisius nu. 20. Bald. d. q. am. 37. Tirac. lib. 1. retrac. §. 58. gl. 7. nu. 77. & per. Junier consil. 2. §. 3. in fin. lib. 3. Couarr. cap. possessor. 2. part. §. 12. nu. 4. vers. 2. conduso ad medium Bald. de prescriptio 3. part. 2. §. 1. quæ liti principalis nu. 37. Castillo l. 1. aur. 63. nu. 42. declarando ut per Menchacam consil. 307. d. 2. nu. 57. lib. 4.
- Limitatio igitur conclusionē huius tex. procedens liti contestatæ aliquā ratione fuerit nullatenus, tunc habeatur pro non facta leg. 4. §. condennatum ff. de re indica.

Nullum effectum validum ex se producere potest leg. nullus solus C. de decurio lib. 10. Et in specie est textus leg. pen. cum gl. supra ne de statu defunctorum. & tradit Iason §. penales nu. 130. In d. de actio Simon de preiis consil. 132. num. 87. & consil. 160. nu. 54. Tirac. lib. 1. retrac. §. 1. glo. 10. num. 85. Et ideo ut inducat perpetuatio actionis oportet, quod contestatio sit facta coram iudice competenti, qui de ea causā potuit cognoscere gl. recepta & illud de prescriptio. Bald. d. l. 2. nu. 8. ad finem C. de fructib. & litum expensis. Decius l. 2. nu. 57. C. de edendo. & prosequitur Tirac. lib. 1. retrac. §. 1. gl. 10. nu. 85. & leg. quibus adde Decian consil. 124. num. 61. lib. 3. Simon de preiis cap. 132. num. 81. declarando tamen ut per Azzolinum consil. 30. num. 10. & per Clandium leg. quibus idem num. 2. ad finem ff. de verbo. obliga. & Couarr. cap. possessor. 2. part. §. 12. num. 4. vers. 2. conclusi.

Limitatio tertio regulam huius textus non habere locum in actione de dolo: nam hæc non perpetuatur per liti contestationem: sed necessatio proponenda est, & finienda intra biennium: alias ipso iure censetur extincta leg. final. supra de dolo. & ibi notat. gl. 1. & gl. 2. in presenti licet igitur actio iniuriarum, quæ ex se annalis est leg. si non convici C. de iniurijs leg. 22. tit. 9. part. 7. & ibi Gregor. in gl. 1. liti contestatione perpetuatur leg. 2. cum gl. 1. C. quando libellus principi datus: tamen diversum est, in actione de dolo: quod sane intelligendum est, quando actio de dolo datur propter litē, quod ad dolum non pervenit, nam pro eo quod ad eum pervenit actio perpetua in eum datur. leg. itaque cum leg. sequentibus ff. de dolo tradit gl. 1. d. leg. fin. C. de dolo. notat. Curtius Junior consil. 51. numer. 4. declarando ut per Menchacam illustrum questio. cap. 5. num. 14.

Similiter, & officium indicis, per quod imploratur beneficium restitutionis, in integrum leg. quod si minor §. final. ff. de minor. non perpetuatur per liti contestationem: quia leg. final. supra de tempo. integri restitutio. requirit quod ea lis moveatur & finiatur intra quæ triennium:

nium: & ibi notab. glosa verb. finendam
 Et idem probat Clem. 1. de restit. in integ.
 & ibi notat glosa fin. leg. Papinianus
 §. fin. ff. de mixaribus glos. 2. cap. sum ex
 literis de in integ. restitut. resoluit Cagnol.
 leg. 2. num. 46. C. de rescind. vend. Ber.
 nard. dias reg. 653. in principio Sforcius
 addo de restit. in integrum 1. parte quest.
 19. num. 94. quibus addo Corneum consil.
 181. num. 75. & numer. 69. lib. 2. quic-
 quid contrariam opinionem corruptenda
 literam prædictorum iurium, teneat Rebus.
 2. thomo ad ll. Gallicas tit. de restitutio. ar.
 2. glos. 1. & num. 4. Si sane propter subter-
 fugia partis aduersas, causa intra quadrie-
 nium finiri non potuit: succurreret im-
 ploranti restitutionem leg. intra vtile ff.
 de minorib. vel quando finiri non potuit
 propter factum & culpam iudicis, glos.
 Clem. 1. verb. finiri de restitut. in integrum
 & post allos Bernard. dia. regula 655. in
 1. limitatio. Affiliis decis. 10. & numer. 4.
 ampliando vs per Alex. consil. 62. num. 2.
 lib. 6. actio sane rescisoria, quæ incipit
 competere post concessam restitutionem
 licet suæ naturæ non duret ultra annum 6.
 in honorariis §. sed cum rescisa ff. de actio-
 36 & obligatio. tamen iuris contestatione per-
 petuabitur iuxta regulam huius textus, tra-
 die glos. 2. hic & leg. final. verb. finendam
 C. de tempor. in integ. restitutio. & cit re-
 cepta sententia ex Iason. §. penales num.
 112. Inst. de alio.

Limita quartò regulam huius tex. non
 procedere attentæ dispositione iuris cano-
 nici nam cum conventus per litis contes-
 tationem confessor possessor malæ fidei
 leg. 2. C. de fructibus & litium expensis leg.
 sed & si lege §. si ante ff. de peritio. hered.
 locum habebit regula cap. fin. de prescrip-
 tio. & ita glosa fin. cap. 1. 16. quest. 3.
 glos. 1. cap. sine possess. de regulis iur. in
 6. & ibi Perusinus num. 3. Bart. de discrec.
 iuribus canonicum & civilem num. 83. Pa-
 nor. consil. 3. num. 10. & consil. 19. nu-
 37 2. lib. 2. Perusinus cap. ut debitus num. 7.
 de appellat. Ruin. consil. 118. a numer. 121
 lib. 4. ubi dicitur receptum. Et esse magis re-
 ceptum fatetur Paris. cap. illud numer. 30
 de prescriptio. Hipal. tracta banitorum verbi
 dispensat. num. 79. Oñasiana & Cacheranus

consil. 21. num. 30. Lambertengus de cō-
 tractib. sine solemnitate glos. 1. n. 290.

Contrarium tamen imo textum istum
 procedere nõ obstante dispositione cap-
 fin. de prescriptio. in pñcto iuris, verius
 existimat Panor. d. cap. illud num. 19. &
 ibi Felinus num. 10. de prescriptio. Cland.
 d. leg. naturaliter num. 34. ff. de usucap.
 Balb. de prescriptio. 4. parte. 6. principa-
 lis num. 7. medina. de restit. questione quest.
 16. col. penult. Gomec. reg. de trienal. q.
 22. Balb. de prescriptio. 3. parte 6. prin-
 cipal. quest. 4. principal. Conaruias cap.
 possessor 2. parte §. 12. num. 7. Baptista Bo-
 ninus tractatu de statutaria vrbis prescriptio.
 glos. 21. nu. 15. & in eo nihil ausus est de
 terminato Aretin. consil. 30. in fin. horum
 tamen opinio videtur verior, quia erro-
 ratio legis semper vitanda est: neque ob-
 stat ratio contrariæ opinionis: quia illa ma-
 la fides inducta per litis contestationem
 non est vera mala fides obstante ratione
 leg. illud ff. de peritio. hered. tradit Carolus
 iunior. leg. 2. num. 82. C. de edendo ele-
 gant. Hieronim. magonius decis. Lucē-
 si §. 1. a num. 13. sed tantum est ficta in-
 ducta per legem, ad quosdam effectus ve-
 lentur d. leg. 2. C. de fructibus & litium ex
 pensis & ibi Baldus & Salic. notat, & ius
 canonicum prohibet prescriptionem cū
 mala fide vera: non autem cum ficta, vt
 probauimus in rub. supra cō. neque ob-
 stat replicatio Ruin. consil. 118. num. 14.
 lib. 4. quod prædicta mala fides non est
 ficta, sed magis præsumpta: in qua etiam
 locum habet regula d. cap. final. de præ-
 scriptio: quia replicabitur, quod mala fi-
 des, quæ inducitur per litis contestatio-
 nem, non est præsumpta, sed magis ficta,
 Bart. leg. illud ad medium ff. de peritio.
 hered. notabiliter Angulosi consil. 7.
 num. 18. lib. 3. & sic cessat argumentū
 vtrum autem mala fides præsumpta im-
 pediat prescriptionem? tractauimus in rub.
 supra cō. addendo tamen quod si in cau-
 sa, ante quam lis cessaret facta sint pro-
 bationes per testes vel instrumenta: per
 quæ possit videri inducta vera mala fides
 tunc impeditur prescriptio iure canonici
 cō. & adducit Clandius d. leg. naturaliter
 num. 34. ad finem Decret. leg. 2. num. 58.

C. de

C. de edendo.

- 41 Et ex his inferri potest, etiā hodie perpetuari actionē, & tantum præscribi potest spatio 40. annorum: quia ficta mala fides, & sine peccato, non impedit præscriptionem, ut dictum est, & in specie, Baldus de præscriptio. 4. parte 6. principal. nu. 7. & cit de mente supra allegatorum quāvis contraria opinio sit magis recepta, ut per Paris cap. illud num. 30. de præscriptio. & pariter ficta mala fides, quæ videtur adhuc durare post finitam litem, non impedit præscriptionem quicquid involuat

Curs. Inn. leg. 2. num. 81. C. de edendo.

- 42 Inferitur etiam non esse veram opinionem, Bald. leg. 2. num. 7. C. de servitut. quod per solam citationem executoris videtur inducta mala fides, quæ perpetuo impedit præscriptionem, extollit, Cremones singular. 101. Ison leg. final. num. 11. ad finem ff. de cop. per quem factum erit refert alios Padilla d. leg. 2. num. 77. sup. de servitut. nam hoc manifeste expradictis confunditur, & in specie illud improbandum leg. sicut sup. eo.

- 43 Ultimo inferitur annotatio ad tradita, per Crot. leg. si is qui num. 10. ff. de usufructu. & eo non relato, Cahar. cap. possessor. 2. parte §. 12. num. 7. dum resolvunt quod licet per interruptionem naturalem tollatur possessio, leg. naturaliter ff. de usufructu. non tamen tollitur titulus, & ideo si nova possessio accedat, poterit is novā præscriptionem inchoare, & eam perficere, intra decem annos, cum titulum, & possessionem habere videatur: ac ita locū habeat regula, leg. nullo C. de rei vendit. sed ubi interuenit interruptio civilis, tunc etiam titulus videtur interruptus, & ideo inchoando eam de nouo, eam non perficiet longo tempore, cum titulus videatur deficere, ut tradit, gloss. 3. communiter recepta leg. 1. supra de præscriptio. longi temporis, verius enim dixissent per interruptionem civilem: titulum non interrumpi, & tamē si de nouo inchoetur præscriptio, non perficietur nisi spatio 40. annorum iuxta istum textum, & leg. 1. §. ad finem infra de annali exceptione.

- 44 Pro chronide autem huius legis illud restat inquirendum: quid circa hoc legi-

bus regni Castellæ: & Portugaliz fuerit constitutum? & Anton. Gomez leg. tauri 63. num. 3. existimat in eo Regno per litis contestationem perpetuationem: & tunc locum non habere in eo Regno, inducendo eam legem: sed cavendum, quia imo perpetuatio actionis locū esse in eo Regno asserit receptū à Doctoribus Hispanis, Parladorus rerum quotidian. cap. 1. §. 14. à num. 6. & Valdesium additio. ad Soares leg. post rem indicatam 2. notab. nu. 3. pag. 102. de re indicata. Neque obstat argumentum Antonij Gomecij quia duo casus distinguendi sunt quando actio deducitur in iudicium, & pendet lis: & sine dubio standum erit dispositioni huius textus.

Secundus est, quando iam lis est finita, & lata fuit sententia super actione, & tunc ius exequendi ratione illius competens, vel etiam executoria data per iudicem virtute sententiæ 10. annis tollitur, d. leg. tauri 63. quæ hodie est leg. 6. tit. 15. lib. 4. ordinamenti: Quia cum iam lis sit finita, imputandum est victori, qui tandem executionem omisit facere, & ita Menchaca de successione, creationem §. 10. numer. 32 & diximus leg. sicut supra eo. quod non satis percepit, Covarr. cap. possessor. 2. part. §. 11. num. 2. dum existimat absurdum esse, quod actio in iudicium deducta, & perpetua per litis contestationem tollatur spatio 10. annorum: neque enim absurdū id reputasset, si cogitasset: non agi de præscriptione actionis, sed de præscriptione iuris executioi, competentis ratione sententiæ, hoc enim tollitur spatio 10. annorum ex dispositione, d. leg. tauri 63. & diximus latius, leg. sicut supra eo. §. 159.

In regno autem Portugaliz Ordinatio lib. 4. tit. 80. §. 2. & hodie lib. 4. tit. 79. §. 1. novæ recopilationis, videtur probare eo regno per litis contestationem non perpetuari actionem, ex qua id collegit, Molina Societatis Iesu de iustit. disputat. 78 col. pen. Sed manifeste fallitur: quia ordinatio loquitur de interruptione, quæ fit per citationem, hæc enim non perpetuat actionem ut dictum est in principio huius legis, unde perpetuatio iuris communis, etiam in eo regno venit admittenda:

nam

nam & receptum est, quod si statutum redu-
xerit praescriptionem actionum ad 10.
annos, tamen si interruptio fiat per litis
contestacionem, durabit actio usque ad
40. annos iuxta istum textum: & ita in
terminis tenet, *Imola leg. 2. §. si rem col.*

2. ad medium ff. de usucapio. pro emptore
Iason §. penult. num. 113. in lit. de actio.
Ripa leg. nemo potest num. 118. ff. de leg.
1. & Duenhas reg. 6. num. 2. quod propria
militat in terminis praedicta Ordinationis:
& hac satis in materia huius tituli.

FINIS.

2. Luchianus ff. de testib. l. 1. c. 1.
 3. Luchianus ff. de testib. l. 1. c. 1.
 4. Luchianus ff. de testib. l. 1. c. 1.
 5. Luchianus ff. de testib. l. 1. c. 1.
 6. Luchianus ff. de testib. l. 1. c. 1.
 7. Luchianus ff. de testib. l. 1. c. 1.
 8. Luchianus ff. de testib. l. 1. c. 1.
 9. Luchianus ff. de testib. l. 1. c. 1.
 10. Luchianus ff. de testib. l. 1. c. 1.

FINIS

INDEX LOCUPLE TISSIMVS RERVM, QVÆ IN

hoc volumine ex titulo C. præscript. 30. vel 40. annorum continentur, ordine alphabetico scriptus.

ADVERTENDVM EST QVOD
littera, R, significant rubricam L. legem, P. paginam,
N. numerum marginalem.

Abatis dictum in c. non liceat num. 9. de præscript. repro-
batur num. 126. pag. 24.
Absens in casu leg. 1. hoc ti-
tulo, nihil debebatisco, sal-
tem ex causa prætensa, ut eam ei satis-
faceret per solutionem leg. 1. numer. 84.
pag. 63.
Absens qui neque procuravit scire, utrum
possessio per alium esset occupata, vel quid
de casu factum esset, possessionem civilem
amittit, numer. 18. pag. 87. & qua ad
hoc concurrere debent, explicat numer.
38. pag. 89. & num. 46. pag. 90.
Absentia longi temporis de per se sola non
est sufficiens ad amittendam possessio-
nem civilem, nisi simul concurrat obli-
tio saltem præsumpta collecta ex lapsu de
cennij leg. 2. num. 44. pag. 90.
Absens si protestetur habere memoriam sue
possessionis, & quod non intendit illam
amittere sola absentia longi temporis
minime inducet, leg. 3. numer. 45. pag.
90.
Absens per decennium si per alium possi-
det, nec præsumitur oblitio nec amittit
civilem possessionem, leg. 2. numer. 49.
pag. 90.
Absentia non tribuit restitutionem nisi sit
necessaria, & non voluntaria, leg. sicut
nu. 312. p.
Affectatio criminalis tollitur ipsa iure per
prescriptionem, sed varius est etiam in
ea exceptionem necessariam esse in le. si-
cut num. 216. & 217. pag. 178.
Accusatoris vicem sustinet index inquisi-
tor leg. sicut, num. 221. pag. 179.

Accusari vel condemnari non poterit de-
linquens pro delictis elapsis 20. annis, li-
cet post delictum præscriptum de carbo-
re delicti canisset, vel etiam delinquens,
suscipiat illud commississe. in leg. sicut
num. 222. pag. 179.
Accusatio durat in quibusdam delictis vl-
tra 20. annos, quæ enumerat glossa in leg.
querelam C. de falsis in leg. sicut num.
225. pag. 179.
Accusatio admittenda est in foro canonico,
etiam quacunque tempore, & in eaforo
admittitur inquisitio, & accusatio post
20. annos, sed contrarium verius in leg.
sicut pag. 229. & 230. pag. 180.
Additio rei fiscalis postquam fuerit facta,
& si debitor offerat fisco debitum, non
est audiendus: neque fisco potest, empto-
re inuito, rem auferre in leg. 1. num. 22.
pag. 58.
Agere de evulsione difficilior cõceditur quã
pretij repetitio leg. 1. numer. 137. pag.
68.
Agere de venditione quando emptor non
potest, licet eam stipuletur leg. 1. num. 56
pag. 68.
Agenti ex condit. leg. sicut C. acquirenda.
possess. opponi non potest, exceptio, dolo
facis, in leg. 2. num. 292. pag. 107.
Agnoscento quis debitum per secundã pro-
missionem faciendo de debito soluendo,
interrumpit prescriptionem que inæp-
rat currere, leg. cum accensissimi §. imò
num. 32. pag. 284.
Agnitio debiti interrumpit prescriptionem
longissimũ temporis, non autem longi ibi
dum num. 36. pag. 284.

Agnitio

- Agnitio debiti interruptitur procedens prescriptio non solum quoad actum personale, sed etiam quo ad hypotecariam, in d. leg. cum notissimi §. 1. mō num. 40. pag. 284.*
- Agnosce debitu non dicitur quando de eius qualitate constat ibidem, numer. 55 pag. 286.*
- Agnitio debiti facta post perfectam prescriptionem illam non interruptit ibidem, num. 57. pag. 286.*
- Ad acquirendum aliquā de nouo per prescriptionem semper necessaria est possessio, l. 2. nu. 78. pag. 92.*
- Actio in rem olim erat perpetuam aduersus possessorem male fidei, quam bona fidei possessorem qui tamen nullum ius iustum habebat in illa re, r. num. 20. pag. 14.*
- Actiones aliquo modo esse perpetuas quomodo hoc intellegatur, r. num. 22. pag. 14.*
- Actiones personales ad 30. annorum durationem fuerunt restricta, r. numer. 25. pag. 14.*
- Actio ex contractu locationis tollitur spatio 30. annorum, leg. 2. num. 107. & seq. pag. 97.*
- Actio personalis ut prescribatur necessaria est prescriptio 30. annorum, leg. 2. num. 114. pag. 97.*
- Actio realis pro re mobili competens tollitur triennio, in leg. 2. num. 116. pag. 97.*
- Actio, & obligatio quando est de presenti, potest tractari etiā pro futuro, ut debitor condemnatur postquam dies venerit, in leg. 2. nu. 140. pag. 100.*
- Actus contrarius si non contradicit possessioni civili domini directi: sed per indirectum non dicitur mutata causa possessionis leg. 2. nu. 253. pag. 253.*
- Acquisitio noui tituli, vide, Noui tituli acq.*
- Actiones singulares in rem ante conditam leg. sicut, non durabant perpetuū, uti personales: sed spatio 30. annorum concludebantur quod procedebat siue de petitorijs re medijs siue de possessorijs, ageretur, leg. si cui nu. 4. pag. 150.*
- Actiones in personam, & actiones in rem vniuersales tolluntur per legem sicut spatio 30. annorum, ut iam antea consueuerunt erat, in leg. sicut numer. 6. pag. 160.*
- Actiones in personam, coherant obibus, & ideo si maiores existimantur, in leg. sicut numer. 8. pag. 150.*
- Actiones personales nunquam per tempus, ipso iure tolluntur, & ibi redditur ratio, in leg. sicut nu. 9. pag. 150.*
- Actio realis regulariter tollitur longo tempore, in leg. sicut numer. 11. pag. 115.*
- Actio personalis nunquam tollitur sed semper superest, quanuis ex prescriptione reddatur in efficax, ut in leg. sicut numer. 13. pag. 151.*
- Actionis subiecta salua, oportet ut pars de prescriptione opponat, leg. sicut nu. 14. pag. 151.*
- Actiones mixtae considerantur tanquam mere personales, & his spatio 30. annorum tolluntur, leg. sicut numer. 15. pag. 151.*
- Actiones in rem scripta longo tempore tolluntur, in leg. sicut numer. 16. & contrarium num. 17. pag. 151.*
- Actio quod metus causa, contra metum inferentem per 30. annos durat, leg. sicut numer. 17. & seq. pag. 151.*
- Actio quod metus causa, quando datur contra tertium, qui rem possidet metu ablata qua concutere debent leg. sicut nu. 18. pag. 151.*
- Actio personalis subrogata loco rei rei vendicationis, assumit illius naturam, in l. sicut num. 19. pag. 151.*
- Actiones personales quo tempore in regno Castella prescribantur, in l. sicut num. 20. pag. 151.*
- Actio tutelaris est personalis, R. numer. 24 pag. 13.*
- Actiones personales spatio 30. annorum tolluntur etiam si non adfit bona fides, in l. sicut num. 21. pag. 151.*
- Actionum personalium prescriptio cum mala fide, an per ius canonicum sit abrogata late examinatur, in leg. sicut num. 22. & seqq. pag. 152.*
- Actionibus personalibus prescribendis non exigitur possessio, neq. factum debitoris: sed sufficit sola negligentia creditoris non petentis debitum, in leg. sicut num. 23. pag. 152.*
- Actiones personales data scientia rei alienae siue*

- sine mala fide, nullo tempore praescribunt in leg. sicut numer. 37. pag. 157.
- Actio per praescriptionem extincta, cessat omnino quod in omni casu, & in omni persona procedit. in leg. sicut numer. 74. & 75. pag. 160.*
- Actionibus temporalibus cum scientia rei alienae praescriptis semper in foro animae manet obligatio ad damni restitutionem l. sicut numer. 75. pag. 160.*
- Actio personalis per se considerata hodie non praescribitur nisi spatio 20. annorum iure Casselle in leg. sicut numer. 84. pag. 161.*
- Actio personalis si sit coniuncta cum hypothecaria, vel sit mixta: non praescribitur nisi spatio 30. annorum in leg. sicut numer. 85. pag. 161.*
- Actio subtrahata sublatum etiam censetur officium iudicii leg. sicut numer. 155. & 157. pag. 171.*
- Actio extincta sine culpa sed casu tunc officium iudicii competit in l. sicut numer. 158. pag. 171.*
- Actio licet perpetuetur per litem contestationem illa scilicet qua non fuit ad exitum producta si lata sit sententia executoria tollitur spatio 30. annorum quod etiam recipiendum est. Si executio inbeatur fieri ratione confessionis facta in iudicio leg. sicut numer. 168. pag. 172.*
- Actio personalium extinctio per 30. annos procedit ad dandam exceptionem post illud tempus elapsum in leg. sicut numer. 195. pag. 175.*
- Actio qua pendet ab obligatione civili per praescriptionem ipso iure non tollitur in l. sicut numer. 204. pag. 177.*
- Actio civilis durat usque ad 30. annos sed ius accusandi criminaliter non durat ultra 20. in leg. sicut numer. 112. pag. 177.*
- Actio accusandi criminaliter ide ius accusandi.*
- Actio civilis in quo diffarat ab accusatione criminali in leg. sicut numer. 213. pag. 178.*
- Actio civilis licet propter restrictionem legis ad breue tempus perimatur, super*
- est tamen actio criminalis, qua iuxta naturam suam durabit per 20. annos in leg. sicut numer. 214. pag. 178.*
- Actionibus vniuersalibus per preces principis datas interruptum praescriptio: sicut in particularibus in leg. sicut numer. 148. pag. 182.*
- Actionum temporalium interruptio fieri non potest nisi per litem contestationem in leg. sicut numer. 256. pag. 183.*
- Actio ubi dicitur esse perpetua triginta annorum spatium non egreditur in leg. omnes numer. 4. pag. 189.*
- Actio hypothecaria, vide hypothecaria actio.*
- Actio seruiana, vide seruiana actio.*
- Actio rescissoria competens post officium rescindens recipit perpetuitatem & interruptionem in leg. cum notissimam §. imd numer. 60. pag. 287.*
- Actiones temporales vide temporales actiones.*
- Actio per litem contestationem perpetua praescriptio qua exinde sequatur, debet esse 40. annorum in leg. fin. numer. 12. pag. 313.*
- Actio realis qua praescribitur decem annis inter praesentes, & 20. inter absentes per litem contestationem ita efficitur perpetua ut ad eam praescribendam necessarij sint 40. anni in leg. fin. numer. 13. pag. 313.*
- Actio perpetuatur per 40. annos quando per aduersarium factum fuit ut lis cum eo non contestaretur in leg. fin. numer. 15. pag. 216.*
- Actionis perpetuatio non extinguitur instantia peremptoria leg. final. numer. 26. pag. 316.*
- Actio de dolo non perpetuatur per litem contestationem sed necessario proponenda, & finienda est intra biennium alias ipso iure censetur extincta in leg. fin. numer. 33. pag. 316.*
- Actio de dolo quando datur propter id quod ad dolum non peruenit biennio extinguitur tamen perpetuatur contra dolum propter quod ad eum peruenit in leg. fin. numer. 34. pag. 316.*
- Actio rescissoria qua incipit competere post*